

Evaluering af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

INDHOLD

Evaluering af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

1	Resumé	5
2	Indledning	16
2.1	ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser	16
2.2	Fokusområder i evalueringen	19
2.2	Metodisk design	20
3	Karakteristik af elevgrupperne	26
3.1	Overordnet karakteristik af elevgrupperne	27
3.2	Elevgruppen i ASF-klasserne	28
3.3	Elevgruppen i særligt tilrettelagte klasser	33
4	Udbud og efterspørgsel efter ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser	38
4.1	Udbud og efterspørgsel efter ASF-klasser	39
4.2	Udbud og efterspørgsel efter andre særligt tilrettelagte klasser	46
5	Finansiering af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser	54
5.1	Finansiering af ASF-klasser	54
5.2	Finansiering af andre særligt tilrettelagte klasser	56
6	Elevernes udbytte af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser	59
6.1	Forskellige typer af udbytte	60
6.2	Elevernes gennemførsel af gymnasial uddannelse	68

6.3	Elevernes overgang til videregående uddannelse	71
6.4	Forhold af betydning for elevers udbytte og gennemførelse af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser	74
6.5	Effekter af ASF-klasser	76
7	Implikationer ved udvidelse af målgruppe og elevantal i ASF-klasser	82
7.1	Implikationer ved udvidelse af målgruppe for ASF-klasser	83
7.2	Implikationer ved udvidelse af elevantal i ASF-klasser	86
	Appendiks A – Ansøgertal til ASF-klasserne for de enkelte skoler	90
	Appendiks B – Ansøgertal mv. for de enkelte særligt tilrettelagte klasser	96
	Appendiks C – Supplerende tabeller fra registeranalyserne	99
	Appendiks D – Udfoldet metodisk design	101

1 Resumé

Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM) har bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at forestå en evaluering af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser på det gymnasiale område.

ASF-klasser er en specialklassemodel for unge med en diagnose inden for autismspektrumforstyrrelser (ASF), som vurderes at have faglige forudsætninger for at gennemføre en ordinær gymnasial uddannelse gennem særligt tilrettelagte klasser med op til 12 elever. ASF-klasserne blev permanentgjort i 2014. Der er i dag 14 ASF-klasser på landsplan. Seks hf,¹ fem stx, to htx og en hhx.

Herudover findes en række øvrige særligt tilrettelagte klasser på de gymnasiale uddannelser målrettet unge med psykiske eller adfærdsmæssige vanskeligheder. Disse klasser defineres i evalueringen ud fra de følgende kriterier:

- Tilbud målrettet unge med en diagnose relateret til psykiske og adfærdsmæssige vanskeligheder, som vurderes at have de faglige forudsætninger for at gennemføre en ordinær gymnasial uddannelse gennem særligt tilrettelagte uddannelsesforløb.
- Tilbud, der har en permanent og gennemgående karakter igennem elevernes uddannelsesforløb.
- Tilbud med karakter af klasse- eller holddannelse. Det vil sige, at eleverne som en del af tilbuddet samles i en særlig klasse/på et særligt hold i forbindelse med en del af eller al deres undervisning.

De særligt tilrettelagte klasser har generelt en bredere målgruppe og et større elevantal end ASF-klasserne. Den bredere målgruppe består i, at en ASF-diagnose ikke er et optagelseskrav i de særligt tilrettelagte klasser. Eleverne i disse klasser kan derfor have andre diagnoser eller udfordringer relateret til psykiske, adfærdsmæssige og i nogle tilfælde fysiske vanskeligheder. Det større elevantal i de særligt tilrettelagte klasser skyldes bl.a., at de, modsat ASF-klasserne, ikke får tildelt det såkaldte "skyggetaxameter", der kompenserer for differencen i taxameterindtægter mellem ASF-klassernes norm på max 12 elever pr. klasse og standardnormen på max 28 elever pr. klasse.

1 En af ASF-klasserne på hf er den midlertidige klasse, der blev oprettet på Københavns VUC (KVUC) med opstart i august 2021.
Danmarks Evalueringsinstitut

Evalueringens formål og metode

Formålet med evalueringen er at skabe viden om de to nedenstående fokusområder:

- Afdækning af udbud og efterspørgsel efter ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser, herunder hvem der visiteres til, og hvad der kendetegner elevgruppen i de to tilbud
- Analyse af ASF-klassers og andre særligt tilrettelagte klassers resultater og omkostninger.

I forlængelse heraf skal evalueringen desuden undersøge og vurdere:

- Implikationer ved en mulig udvidelse af ASF-klasser.

Evalueringen er baseret på analyser af registerdata om eleverne i ASF-klasser, særligt tilrettelagte klasser og ordinære gymnasieklasser, en kortlæggende survey blandt lederne for de særligt tilrettelagte klasser samt kvalitative interview med ledere, lærere og mentorer for ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser.

Resultater

På baggrund af de samlede analyser er det vurderingen, at ASF-klasserne i vid udstrækning lever op til formålet om, at unge med en ASF-diagnose skal kunne tage en gymnasial uddannelse på lige fod med andre. Det samme gør sig gældende for de andre særligt tilrettelagte klasser.

I de følgende afsnit præsenteres evalueringens hovedresultater fordelt på fire temaer: 1) elevernes udbytte, 2) udbud og efterspørgsel, 3) visitation, elevsammensætning og finansiering og 4) implikationer ved justeringer af ASF-klasserne.

Elevernes udbytte i ASF-klasser eller særligt tilrettelagte klasser

Elever i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser har en positiv karakterudvikling

En sammenligning af karaktergennemsnit ved studentereksamen viser, at elever i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser gennemsnitligt har et højere karaktergennemsnit end elever i ordinære gymnasieklasser. Karaktergennemsnittene er hhv. 7,2 i ASF-klasser, 7,5 i særligt tilrettelagte klasser og 6,9 i ordinære gymnasieklasser.

Evalueringen viser ligeledes, at eleverne i ASF-klasserne såvel som de særligt tilrettelagte klasser rykker sig fagligt i løbet af gymnasietiden målt på den gennemsnitlige udvikling i deres karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen til studentereksamen. Eleverne i ASF-klasserne får således gennemsnitligt et karaktergennemsnit ved studentereksamen, som er 0,7 karakterpoint højere end elevens karaktergennemsnit ved folkeskolens afgangseksamen. For eleverne i de særligt tilrettelagte klasser er denne udvikling gennemsnitligt på 1,4 karakterpoint, mens udviklingen er 0,6 karakterpoint for eleverne i ordinære gymnasieklasser.

Evalueringens matching-analyse viser dog, at der ikke kan konstateres signifikante effekter af at gå i en ASF-klasse, hvad angår karakterudvikling fra folkeskolens afgangseksamen til studentereksamen, når man sammenholder udviklingen i karaktergennemsnit blandt elever fra ASF-klasser med sammenlignelige elever med en ASF-diagnose fra ordinære gymnasieklasser.

Særligt de fagligt svageste har en positiv karakterudvikling i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

Evalueringen viser, at det er de elever, der har de laveste karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen, der gennemgår den mest markante faglige udvikling i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser baseret på udviklingen i deres karaktergennemsnit ved studentereksamen.

En analyse af elevernes karakterudvikling viser:

- Den fjerdedel af eleverne i ASF-klasserne, der har det laveste karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen, har gennemsnitligt en positiv karakterudvikling på 1,9 karakterpoint fra folkeskolens afgangseksamen til studentereksamen. Den samme fjerdedel i de særligt tilrettelagte klasser har gennemsnitligt en positiv karakterudvikling på 2,6 karakterpoint ved studentereksamen, mens fjerdedelen med de laveste karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen i ordinære gymnasieklasser gennemsnitligt har en positiv karakterudvikling på 0,8 karakterpoint ved studentereksamen.
- Den fjerdedel af eleverne i ASF-klasserne, der har de højeste karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen, får omvendt lidt lavere karakterer ved studentereksamen, idet deres karaktergennemsnit gennemsnitligt falder med 0,3 karakterpoint sammenholdt med folkeskolens afgangseksamen. Den samme fjerdedel i de særligt tilrettelagte klasser har gennemsnitligt en positiv karakterudvikling på 0,2 karakterpoint fra folkeskolens afgangseksamen til studentereksamen, mens fjerdedelen med de højeste karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen i ordinære gymnasieklasser gennemsnitligt har en positiv karakterudvikling på 0,4 karakterpoint ved studentereksamen.

Det er en generel vurdering blandt lærerne i ASF-klasserne, at ASF-elever med et lavt karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen kan udvikle sig markant fagligt i gymnasiet med den rette støtte. Lærerne peger på, at en del af eleverne i ASF-klasserne har et stort uforløst fagligt potentiale. Det kan bl.a. hænge sammen med, at en del af ASF-eleverne er blevet sent diagnosticeret og derfor er gået igennem grundskolen, uden at nogen på deres skole har været vidende om, at de havde særlige støttebehov.

Trivslen blandt eleverne i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser er på samme niveau som i ordinære gymnasieklasser

Evalueringen viser, at den samlede trivsel blandt eleverne i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser er på samme niveau som blandt elever i ordinære gymnasieklasser.

Baseret på elevernes besvarelser i den nationale trivselsmåling på de gymnasiale uddannelser ligger den samlede trivselsscore i 1. g på 3,8 i ASF-klasserne og i de særligt tilrettelagte klasser, mens den ligger på 3,9 i ordinære gymnasieklasser. I 2. g falder den samlede trivselsscore til 3,7 i alle typer af klasser, hvilket også gør sig gældende i 3. g.

Eleverne gennemgår en stor personlig og social udvikling i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

Evalueringen viser, at eleverne gennemgår en stor personlig og social udvikling i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser.

Ledere, lærere og mentorer forklarer, at elevernes personlige udvikling først og fremmest består i en styrket modenhed og selvstændighed, et øget gåpåmod samt udviklede strategier til at arbejde med de udfordringer, eleverne oplever som følge af deres diagnose.

Eleverne gennemgår ligeledes en stor social udvikling gennem deres tid i de to tilbud. Ledere, lærere og mentorer forklarer, at det hænger sammen med, at det for mange af eleverne er første gang, de oplever at være del af et fællesskab, få venner og deltage i sociale arrangementer med jævnaldrende. Især i ASF-klasserne vurderer lærere og mentorer, at det at indgå i og udvikle sociale fællesskaber for mange af eleverne er en vigtig del af motivationen for at starte i en ASF-klasse.

ASF-klasser har positiv effekt på gennemførelse af og frafald fra gymnasiet

Evalueringsens matching-analyse viser en signifikant positiv effekt af ASF-klasser, hvad angår den gennemsnitlige sandsynlighed for, at en elev i en ASF-klasse gennemfører sin gymnasiale uddannelse – både på normeret tid og i det hele taget – sammenholdt med en sammenlignelig elev med en ASF-diagnose i en ordinær gymnasieklasse.

Den gennemsnitlige sandsynlighed for, at en elev i en ASF-klasse gennemfører sin gymnasiale uddannelse er 70 % sammenholdt med 58 % for en sammenlignelig elev med en ASF-diagnose i en ordinær gymnasieklasse. Den gennemsnitlige sandsynlighed for, at en elev i en ASF-klasse gennemfører sin gymnasiale uddannelse *på normeret tid* er 67 % mod 52 % for en sammenlignelig elev med en ASF-diagnose i en ordinær gymnasieklasse.

Evalueringsens matching-analyse viser ligeledes en signifikant positiv effekt af ASF-klasser, hvad angår den gennemsnitlige sandsynlighed for frafald inden for et år efter, man er startet på sin gymnasiale uddannelse. Matching-analysen viser således, at en elev, der går i en ASF-klasse, gennemsnitligt har lavere sandsynlighed for at falde fra inden for det første år af sin gymnasiale uddannelse (16 %) sammenholdt med en sammenlignelig elev med en ASF-diagnose i en ordinær gymnasieklasse (24 %).

To ud af tre elever gennemfører gymnasiet på normeret tid i en ASF-klasse

Evalueringsens deskriptive analyse af registerdata støtter op om matching-analysens resultater. Ser man på alle elever, der påbegynder en gymnasial uddannelse, inklusive de, der falder fra undervejs, viser de deskriptive analyser således, at det er knap to ud af tre elever (64 %), der starter i en ASF-klasse, som gennemfører deres gymnasiale uddannelse på normeret tid. For de særligt tilrettelagte klasser gælder dette for lidt over halvdelen af eleverne (54 %). Fire ud af fem (80 %) blandt alle elever, der starter i ordinære gymnasieklasser, gennemfører deres gymnasiale uddannelse på normeret tid.

Evalueringsens deskriptive analyse viser desuden, at en mindre andel af eleverne (16 %) falder fra inden for det første år i ASF-klassen. I ordinære gymnasieklasser gør dette sig gældende for 9 % blandt alle elever.

Interview med ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser viser, at der er en række barrierer, som har indflydelse på, at nogle elever ikke gennemfører deres gymnasiale uddannelse på normeret tid eller ender med at falde fra. Det drejer sig om:

- Forværring af mentalt helbred og/eller sidediagnoser
- Arbejdspres og intense skoledage i ASF-klasserne, pga. at de faglige krav og den normerede tidsramme for tilbuddet er de samme som for ordinære gymnasieklasser.

På baggrund af de sidstnævnte barrierer er det vurderingen blandt skolerne, der udbyder ASF-klasser, at en forlængelse af tilbuddet med et år som i de særligt tilrettelagte 3-årige hf-klasser vil muliggøre en større fleksibilitet i elevernes skolehverdag og herved styrke elevernes fastholdelse, trivsel og faglige udbytte af ASF-klassen.

ASF-klasser har positiv effekt på overgang til videregående uddannelse

Evalueringsens matching-analyse viser, at der ligeledes kan konstateres en signifikant positiv effekt af at gå i en ASF-klasse, hvad angår sandsynligheden for at være startet på en videregående uddannelse inden for to år efter færdiggjort gymnasial uddannelse. Den gennemsnitlige sandsynlighed for at være startet på en videregående uddannelse inden for to år efter afsluttet studentereksamen er således 75 % for en student fra en ASF-klasse, mens den er på 59 % for en sammenlignelig student med en ASF-diagnose fra en ordinær gymnasieklasse.

Evalueringsens deskriptive analyse dokumenterer også, at elever fra ASF-klasserne såvel som fra de særligt tilrettelagte klasser i vid udstrækning går videre i uddannelse. Konkret er tre ud af fire elever (75 %), der har gennemført gymnasiet i en ASF-klasse, begyndt på en videregående uddannelse senest, to år efter de blev studenter. Det samme gør sig gældende for 67 % af studenterne fra de særligt tilrettelagte klasser. Andelen af elever fra ordinære gymnasieklasser, der er startet på en videregående uddannelse senest to år efter deres studentereksamen, ligger på 53 %.

Interview med lærere og mentorer for ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser viser, at skolerne har fokus på at modne eleverne til at kunne overgå til en videregående uddannelse ved at have et løbende fokus på uddannelsesvalg i undervisningen, gradvist nedtone støtten til eleverne i løbet af gymnasietiden og inkludere eleverne på valgfags- og/eller fagpakkehold med elever fra ordinære klasser undervejs i uddannelsesforløbet.

Tydelige rammer om undervisningen, fast faglig og personlig støtte samt trygge relationer er afgørende for udbyttet af ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser

Evalueringen viser, at der er fire forhold som især har betydning for elevernes faglige, personlige og sociale udbytte af at gå i en ASF-klasse eller særligt tilrettelagt klasse. På tværs af interviewene med ledere, lærere og mentorer for ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser fremgår det således, at eleverne i de to tilbud især har brug for:

1. Særlige og tydelige rammer om undervisning og skolegang
2. Mulighed for faglig og personlig støtte til den enkelte elev
3. Faste og kvalificerede lærere og mentorer
4. Trygge relationer til og rammesat samvær med andre elever.

For de særligt tilrettelagte klasser gælder det desuden, at eleverne i høj grad har brug for differentieret undervisning, der kan tilgodese støttebehovene og forskellige indlæringspræferencer hos elever med forskellige typer af diagnoser.

Udbud af og efterspørgsel efter ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

Udbud af ASF-klasser matcher efterspørgsel – men ikke nødvendigvis på sigt

Evalueringen viser overordnet set, at udbuddet af ASF-klasser på nuværende tidspunkt matcher efterspørgslen.

I 2021 lå ansøgerantallet på 255 ansøgere til 168 pladser. 161 elever blev optaget i ASF-klasserne ved skoleårets start. Når nogle ASF-klasser ikke fyldes helt, til trods for at det samlede ansøgerantal overstiger antal pladser, så skyldes det dels, at der er forskelle på søgningen skolerne imellem, og dels at det ikke er alle ansøgere, der vurderes som kvalificerede til en ASF-klasse.

På næsten alle skoler, der udbyder ASF-klasser, er det vurderingen, at antallet af *kvalificerede* ansøgere generelt harmonerer godt med antallet af pladser i klasserne. Skolerne vurderer således, at en del af ansøgerne til ASF-klasserne ikke er i målgruppen for en ASF-klasse. Det kan eksempelvis handle om, at de i kraft af deres ASF-diagnose eller andre komorbide diagnoser har udfordringer, der forhindrer dem i at tage en gymnasial uddannelse, at de endnu ikke er modne nok til en gymnasial uddannelse, eller at de ikke har det tilstrækkelige faglige niveau.

Det er vurderingen fra ekspertgruppen tilknyttet evalueringen, at det, der er et dækkende udbud nu, ikke nødvendigvis vil være det i de kommende år. Her peger ekspertgruppen på den generelle stigning i diagnoser, herunder ASF, på dagtilbuds- og grundskoleområdet.

Stor efterspørgsel efter særligt tilrettelagte klasser – især på Fyn og i Jylland

Evalueringsens kortlægning af andre særligt tilrettelagte klasser har identificeret 21 af denne slags tilbud på landsplan, der primært er organiseret som 3-årige hf-forløb. Klassenormen på tværs af de 21 tilbud varierer fra 14 til 28 elever pr. klasse, og eleverne i tilbuddene har udfordringer knyttet til en bred vifte af psykiske diagnoser såsom ASF, ADHD, ADD, angst, depression og skizofreni. På en række skoler rummer de særligt tilrettelagte klasser desuden elever med fysiske handicap såsom syns- og hørenedsættelser eller cerebral parese.

Som for ASF-klasserne er der også stor efterspørgsel efter de særligt tilrettelagte klasser. En kortlægning blandt de skoler, der udbyder særligt tilrettelagte klasser, viser, at 14 ud af 20 skoler har haft mere end 20 ansøgere pr. skoleår de sidste 3 år og 7 af disse mere end 30 ansøgere pr. skoleår.² Ansøgetallene skal ses i relation til, at klassenormen i de særligt tilrettelagte klasser varierer fra skole til skole. Ligesom det gælder for ASF-klasserne, er det dog ikke alle ansøgere, der vurderes som kvalificerede til en særligt tilrettelagt klasse.

Evalueringsens kortlægning viser desuden, at der er store geografiske forskelle på udbuddet af særligt tilrettelagte klasser. I Jylland er der stor afstand mellem tilbuddene, og de særligt tilrettelagte klasser er, med undtagelse af Esbjerg, helt fraværende i Vestjylland. På Fyn udbydes der kun to særligt tilrettelagte klasser – begge på samme adresse i Odense. Samtlige skoler, der udbyder særligt tilrettelagte klasser i Jylland og på Fyn angiver i forlængelse heraf, at de ikke oplever, at udbuddet af særligt tilrettelagte klasser dækker efterspørgslen efter denne type tilbud i deres område.

Efterspørgsel efter ASF-klasser afhænger af det samlede udbud af ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser i et område

Evalueringen viser, at efterspørgslen efter ASF-klasser hænger tæt sammen med det samlede udbud af ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser i et område, og understreger vigtigheden af en bred, men koordineret, geografisk dækning af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser.

Det fremgår af interviewene med ledere for ASF-klasser, at det kan have betydning for søgningen til klasserne, når der oprettes andre lignende tilbud i geografisk nærhed. Skoler med ASF-klasser, hvor der er blevet oprettet en ny særligt tilrettelagt klasse i samme eller en nærliggende kommune, efter ASF-klassen blev oprettet, oplever, at det typisk resulterer i faldende søgetal til deres ASF-klasse. Det handler primært om ansøgere, som har kortere transporttid til den særligt tilrettelagte klasse end til ASF-klassen og derfor foretrækker førstnævnte tilbud.

2 I alt 21 skoler udbyder særligt tilrettelagte klasser på de gymnasiale uddannelser. En af disse skoler har dog ikke besvaret den udsendte survey.

Evalueringen viser dermed, at elevernes valg af tilbud ikke nødvendigvis alene beror på, hvad der indholdsmæssigt er det mest relevante tilbud for den enkelte, men også på, hvad der transportmæssigt er det mest tilgængelige og realistiske at møde frem til på daglig basis. Transporttid kan være en særlig udfordring for ASF-elever – især hvis eleverne skal benytte sig af offentlig transport. Det fremgår af interviewene med ledere, lærere og mentorer i ASF-klasserne, at de mange usikkerheder, som eleverne oplever i den offentlige transport – fx ift. om bussen går til tiden, og om de kan få en siddeplads kombineret med de mange sanseindtryk – kan medføre, at elevernes energi kan være brugt op allerede, når de møder ind på skolen.

Det er derfor en central pointe blandt lederne for ASF-klasserne, at udbuddet af ASF-klasser skal tage højde for den vigtige balance mellem, at der på den side er tilstrækkelig geografisk dækning, særligt i lyset af at offentlig transport kan være en stor udfordring for klassernes målgruppe, og at der på den anden side ikke oprettes så mange tilbud, at de udkonkurrerer og udvander hinanden i kampen om egnede elever med en ASF-diagnose fra de samme geografiske områder.

Visitation, elevsammensætning og finansiering af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

Visitationsprocessen er afgørende for et velfungerende tilbud

Evalueringen viser, at visitering og elevsammensætning er afgørende for et velfungerende tilbud i både ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser. Det vurderer ledere og lærere for de to tilbud samt ekspertgruppen, der er nedsat i forbindelse med evalueringen. Det handler om at sikre, at eleverne har diagnoser og en type adfærd, der kalder på samme støttebehov og kan sameksistere i et klasserum, uden at eleverne forstyrrer hinanden.

Det fremgår af interviewene med ledere og lærere for ASF-klasserne, at de prioriterer visitationsprocessen til klasserne højt og løbende udvikler deres forståelse af, hvem der er den relevante målgruppe for klasserne. Lederne og lærerne beskriver den relevante målgruppe for ASF-klasserne som de næstbedst fungerende elever med en ASF-diagnose. De mest velfungerende elever med ASF går i ordinære gymnasieklasser, men det er også nødvendigt med et højt funktionsniveau for eleverne i ASF-klasserne, da der er tale om en gymnasial uddannelse med de samme faglige krav og timetal som i ordinære gymnasieklasser – blot med særlige rammer ift. klassernes tilrettelægelse.

Lederne og lærerne for ASF-klasserne forklarer desuden, at ansøgerne vurderes ud fra en række forskellige parametre i visitationsprocessen, ud over om de har en ASF-diagnose. Det drejer sig bl.a. om, hvorvidt ansøgerne har tilstrækkelige faglige forudsætninger for at klare sig på en gymnasial uddannelse, motivation for at gå i ASF-klassen og i skole i det hele taget, tilstrækkelig modenhed, selvindsigt og lyst til at arbejde med egne diagnoser og strategier, samt om eventuelle sidediagnoser hos den enkelte elev er velbehandlede.

Erfaringen blandt ledere og lærere for de særligt tilrettelagte klasser er ligeledes, at visitationsprocessen er afgørende for et velfungerende tilbud. Da eleverne i de særligt tilrettelagte klasser kan have forskellige diagnoser, lægges der i visitationsprocessen stor vægt på at sikre sig, at støttebehovene er sammenlignelige hos de elever, der bliver optaget. Som i ASF-klasserne hænger det sammen med en vurdering af, om hoved- og sidediagnoser er velbehandlede hos ansøgerne, om de har selvindsigt og lyst til at arbejde med deres strategier for, hvordan de håndterer deres diagnoser, samt om de har det faglige niveau til at gennemføre en gymnasial uddannelse.

Da de særligt tilrettelagte klasser, modsat ASF-klasserne, ikke får udbetalt skyggetaxameter, bliver de desuden nødt til at tage et større hensyn til skolens samlede økonomi, når de optager elever i klasserne. Det skyldes, at skolerne først og fremmest dækker eventuelle underskud ifm. udbuddet

af særligt tilrettelagte klasser gennem skolens øvrige indtægter. Det betyder ifølge ledere for de særligt tilrettelagte klasser, at det endelige elevoptag i klasserne baseres på et samlet hensyn til en velfungerende elevsammensætning og nødvendigheden af at have et bestemt antal elever pr. klasse mhp. at sikre tilstrækkelige taxameterindtægter.

Nogle diagnoser og kendetegn passer især dårligt med ASF-diagnose

Evalueringen viser, at det er en gennemgående erfaring fra visitationsprocessen til ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser, at nogle diagnoser og kendetegn passer særlig dårligt med støttebehovene hos elever med en ASF-diagnose. Et fællestræk for visitationsprocessen til ASF-klasserne såvel som de særligt tilrettelagte klasser er derfor, at der lægges vægt på, om elevernes støttebehov og adfærd stemmer overens med hinanden og kan fungere i samme klasse.

Lærere og mentorer for ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser fremhæver især svær ADHD med dertilhørende udadreagerende adfærdsmønstre som særligt udfordrende at rumme for elever med en ASF-diagnose, der typisk er en mere indadvendt og sanseudfordret elevgruppe. ASF-eleverne har ofte selv komorbide diagnoser, herunder for norges vedkommende ADHD, men her bliver der i visitationen af elever til ASF-klasserne lagt vægt på, at disse diagnoser er velbehandlede og ikke dominerende i elevernes adfærd.

Elevgruppen i ASF-klasserne har fællestræk såvel som indbyrdes forskelligheder

Evalueringen viser, at eleverne i ASF-klasserne først og fremmest har en ASF-diagnose til fælles, men herudover kan de på mange parametre være ligeså indbyrdes forskellige som alle andre unge.

Ifølge ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne er der dog også en række karakteristika, som typisk går igen blandt eleverne med udspring i deres ASF-diagnose. Det drejer sig om, at eleverne i ASF-klasserne:

- Ofte har flere diagnoser end ASF, fx depression, angst, stress eller ADHD
- Kommer med et varierende fagligt niveau, samtidig med at der er et højt fagligt topniveau og stor specialviden i ASF-klasserne
- Kan have svært ved at tage en uddannelse på trods af stor begavelse blandt eleverne, hvilket gør, at de har et stort behov for struktur, forudsigelighed og faste rammer – både fagligt og socialt
- Generelt er pligttopfyldende og fagligt motiverede, men har en lav stresstærskel og ofte en svær tid i grundskolen og afbrudte skoleforløb bag sig
- Gennemsnitligt er ældre end elever i ordinære gymnasieklasser, og at aldersspredningen er større i ASF-klasserne.

Svært at generalisere om elevgruppen i de særligt tilrettelagte klasser

Det fremgår af surveyen blandt ledere og interviewene blandt ledere, lærere og mentorer for de særligt tilrettelagte klasser, at de indbyrdes forskelle blandt eleverne i disse klasser kan være endnu større end i ASF-klasserne. Det skyldes, at eleverne i de særligt tilrettelagte klasser har forskellige diagnoser og/eller fysiske handicaps, ligesom at aldersspredningen i de særligt tilrettelagte klasser er endnu større end i ASF-klasserne.

Lærere og mentorer i de særligt tilrettelagte klasser forklarer dog, at et fælles karakteristika for deres elever er, at de generelt er motiverede for uddannelsen og har et ønske om at udvikle sig. Til gengæld er der flere fagligt udfordrede elever i de særligt tilrettelagte klasser end i ASF-klasserne og store forskelle på elevernes faglige niveau. Ligesom eleverne i ASF-klasserne kan eleverne i de særligt tilrettelagte klasser have udfordringer med social interaktion.

Elever i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser har flere uddannelsesforløb bag sig

Det fremgår af interviewene med ledere, lærere og mentorer for ASF-klasser såvel som særligt tilrettelagte klasser, at det er et tværgående fællesstræk blandt eleverne i de to tilbud, at de ofte har svære og afbrudte skoleforløb bag sig – både på grundskole- og ungdomsuddannelsesniveau.

Den kvantitative analyse af registerdata støtter op om denne pointe, og viser, at 33 % har været startet på mindst én anden ungdomsuddannelse forud for deres opstart i en ASF-klasse, mens det gør sig gældende for 43 % forud for deres opstart i en særligt tilrettelagt klasse. 10 % har været startet på 2 eller flere ungdomsuddannelser forud for deres opstart i en ASF-klasse, mens 19 % har gjort det samme forud for deres opstart i en særligt tilrettelagt klasse.

33 % har været startet på en anden gymnasial uddannelse, og 12 % på en erhvervsuddannelse inden deres opstart i en ASF-klasse, mens det gør sig gældende for hhv. 34 % og 36 % forud for deres opstart i en særligt tilrettelagt klasse.

Skolerne har merudgifter forbundet med både ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

Evalueringen viser, at både skoler med ASF-klasser og skoler med særligt tilrettelagte klasser oplever et behov for, at skolen selv finansierer dele af uddannelsesstilbuddene.

Det er gennemgående erfaringen blandt ledere for ASF-klasserne, at der ikke er fuld økonomisk dækning af ASF-klasserne pba. taxameter, skyggetaxameter og social pædagogisk støtte (SPS) alene, og at skolerne derfor må supplere med egne ressourcer for at finansiere ASF-klasserne. Ifølge lederne for ASF-klassernes skyldes det, at:

1. Mentorerne typisk spiller en anden og større rolle, end hvad SPS-midlerne kan dække, hvorfor skolerne selv medfinansierer mentorernes løn.
2. Skyggetaxameteret kun er et undervisningstaxameter og derfor ikke udløser kompenserende bygnings- og fællestaxameterstøtte til lokaler og administration. Skolerne bruger derfor ekstra ressourcer på grundig koordination, administration og visitation samt bygninger og lokaler til ASF-klasserne mhp. at skabe de rolige og forudsigelige rammer omkring klasserne, som elevgruppen har brug for.

På skolerne med andre særligt tilrettelagte klasser vurderer 18 ud 20 ledere, at omkostningerne til disse klasser ikke kan dækkes af tilskuddet til ordinære klasser. Disse skoler har således også merudgifter forbundet med at udbyde særligt tilrettelagte klasser, der først og fremmest går til:

5. At have færre elever i klasserne
6. Lærerkrafter, herunder løbende koordinering mellem lærere, kompetenceudvikling og mere tidskrævende undervisningstilrettelæggelse
7. Mentorstøtte udover, hvad SPS-midlerne kan dække, herunder varetagelse af løbende forældrekontakt
8. Lokaler og inventar, som understøtter støttebehovene hos elevgruppen i klasserne.

På tværs af lederne for ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser er det derfor en fælles pointe, at man udbyder de to tilbud, fordi man vurderer det som en vigtig opgave over for eleverne og samfundet, selvom det resulterer i ekstra økonomiske udgifter for skolerne. Det skyldes ifølge ledere, lærere og mentorer, at de to tilbud understøtter, at unge, der dimitterer fra klasserne, får en

livsbane, hvor de har markant større sandsynlighed for at komme i uddannelse og beskæftigelse frem for at være i risikogruppen for at ende på permanent eller længerevarende offentlig støtte.

Implikationer ved justeringer af ASF-klasserne

Antallet af elever i klassen har betydning for udbytte, trivsel og fastholdelse

Evalueringen viser overordnet, at det ikke er meningsfuldt at udvide elevantallet i ASF-klasserne. Denne vurdering bygger på erfaringer med målgruppen blandt ledere, lærere og mentorer i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser samt ekspertgruppen.

Ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne understreger, at en ordinær klassenorm på 28 elever vil være uhensigtsmæssig, da det vil virke overvældende og øge frafaldsrisikoen hos elevgruppen betydeligt og samtidig medføre et behov for ekstra ressourcer til dobbeltlærerordning og pædagogisk støtte. Altså er det en klar vurdering på skolerne, der udbyder ASF-klasser, at et øget elevantal hverken vil give pædagogisk mening, være muligt ift. elevgruppens behov for særlige fysiske rammer eller mindske omfanget af nødvendige økonomiske ressourcer til klasserne.

Ekspertgruppen tilslutter sig disse pointer og fremhæver bl.a., at det ikke vil være muligt for lærerne at give eleverne den nødvendige individuelle støtte i undervisningen og have den tætte relation til eleverne, som er afgørende for ASF-elevers faglige, personlige og sociale udvikling, hvis klassenormen i ASF-klasserne hæves til mere end 12-14 elever. Ifølge ekspertgruppen vil en klassenorm på mere end 12-14 elever desuden påvirke elevernes energiniveau og overskud negativt, der i forvejen kan være udfordret af transporttid og af de sanseindtryk, eleverne møder i skolen.

På skolerne med særligt tilrettelagte klasser er erfaringen blandt ledere, lærere og mentorer også, at en klassenorm på omkring 12 elever ville være at foretrække ift. elevernes støttebehov, hvis ikke skolerne var afhængige af at opnå bestemte taxameterindtægter for at kunne finansiere klasserne.

Ens støttebehov hos målgruppen er afgørende for udbytte, trivsel og fastholdelse

Evalueringen viser, at en velovervejede elevsammensætning er afgørende for at kunne skabe meningsfulde gymnasiale tilbud til elever med diagnoser i relation til psykiske eller adfærdsmæssige vanskeligheder. Denne vurdering bygger på erfaringer med målgruppen blandt ledere, lærere og mentorer omkring ASF-klasserne og andre særligt tilrettelagte klasser samt ekspertgruppen.

Ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne samt ekspertgruppen peger på, at ASF-klasserne er velegnede til særligt sanseudfordrede elever, der ville være frafaldstruede, hvis de skulle gå i samme klasse som elever med diagnoser, der medfører mere udadreagerende og uforudsigelige adfærdsmønstre. Omvendt peger ekspertgruppen også på, at det heller ikke nødvendigvis gavner elever med denne type udfordringer at have undervisning med ASF-elever, bl.a. fordi elever med andre typer af diagnoser end ASF kan blive udtrængte af samværet med ASF-elever, samtidig med at de rammer, som ASF-eleverne har brug for, kan lægge bånd på nogle af de behov, som elever med øvrige diagnoser kan have. På den baggrund understreger ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne samt ekspertgruppen vigtigheden af at bevare et specialiseret gymnasialt tilbud til elever med en diagnose inden for autismspektrummet.

Ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne samt ekspertgruppen finder dog, at der også er behov for specialiserede gymnasiale tilbud til elever med andre typer af diagnoser end ASF. I den forbindelse understreger ekspertgruppen vigtigheden af at skelne mellem forskellige typer af diagnoser, og hvilke slags støttebehov disse kalder på. Det drejer sig særligt om at skelne mellem grundlæggende udviklingsforstyrrelser som ASF, ADHD og ADD og diagnoser som angst, depression og stress, der kan være belastningsreaktioner. Ekspertgruppen samt ledere og lærere for ASF-klasserne fremhæver, at denne skelnen er vigtig, fordi nogle typer af diagnoser, såsom ASF, kan hånd-

teres med de rette rammer og støtte i en undervisningssammenhæng, mens andre typer af diagnoser kan være behandlingskrævende og dermed uden for rammerne af, hvad man kan og skal forsøge at håndtere som skole.

Ledere, lærere og mentorer i de særligt tilrettelagte klasser bakker op om, at der er diagnoser som passer særlig dårligt sammen i et klasserum, men fremhæver, at det vigtigste for at kunne skabe et meningsfuldt og velfungerende tilbud til deres målgruppe er fælles støttebehov og sammenlignelig adfærd snarere end fælles diagnoser.

Om datagrundlaget

Evalueringen bygger på en kombination af kvantitative og kvalitative datakilder.

Formålet med evalueringens kvantitative dataindsamling og analyse har været at skabe bred viden om udbuddet af og efterspørgslen efter ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser, hvad der karakteriserer elevgrundlaget i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser, og hvilket udbytte eleverne får ud af at gå i disse klasser. I forlængelse heraf har formålet med evalueringens kvalitative dataindsamling og analyse været at skabe dybdegående viden om, *hvilke* elever der ud fra hvilke overvejelser hhv. optages i og afvises til ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser, samt hvorfor og hvordan eleverne i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser opnår det udbytte af tilbuddene, som de gør.

Evaluerings kvalitative del bidrager desuden med viden om, hvordan ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser finansieres, og om elevernes udbytte af ASF-klasserne vil se anderledes ud, hvis ASF-klassernes målgruppe og elevantal justeres.

Evaluerings datakilder

- Registerdata om elever i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser
- Elevtrivselsmålinger for elever i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser
- Kvalitative interview med ledere, lærere og mentorer i ASF-klasser
- Kortlægning af grundlæggende information om andre særligt tilrettelagte klasser (kort survey, der besvares af ledere på gymnasier, der udbyder andre særligt tilrettelagte klasser)
- Kvalitative interview med ledere, lærere og mentorer på udvalgte skoler med andre særligt tilrettelagte klasser
- Workshop med eksperter, der har ekspertviden om målgrupperne for ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser.

2 Indledning

Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM) har bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at forestå en evaluering af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser på det gymnasiale område som følge af den politiske aftale om en samlet indsats for elever og studerende med handicap på ungdomsuddannelserne og på de videregående uddannelser af 10. maj 2021.

Resultatet af evalueringen bliver præsenteret i denne rapport.

2.1 ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

ASF-klasser er en specialklassemodel for unge med en diagnose inden for autismspektrumforstyrrelser (ASF), som vurderes at have faglige forudsætninger for at gennemføre en ordinær gymnasial uddannelse gennem særligt tilrettelagte klasser med op til 12 elever. ASF-klasserne blev permanentgjort i 2014.

Der er i dag 14 ASF-klasser på landsplan. Seks på hf, fem stx, to htx og en hhx. Den ene af de seks hf-klasser er en midlertidig ASF-klasse. Klassen blev opstartet i 2021, og eleverne bliver studenter i sommeren 2023.

TABEL 2.1

Overblik over udbud af ASF-klasser

Region	Institution	Klasser	Start år
Hovedstaden	Høje Taastrup Gymnasium	2 stx	2007
	Københavns VUC	2 hf	2019, 2021
Sjælland	Næstved Gymnasium	1 stx	2015
	ZBC Slagelse	1 htx	2017
Syddanmark	Midtfyns gymnasium	1 stx	2008
	Aabenraa statsskole	1 hf	2015
	Campus Vejle	1 hhx	2017
Midtjylland	Paderup Gymnasium	1 stx	2008
	Herning HF og VUC	1 hf	2008
	Aarhus VUC	1 hf	2017
	Skive College	1 htx	2019

Region	Institution	Klasser	Start år
Nordjylland	Aalborg Katedralskole	1 hf	2010

2.1.1 Formål, rammer og regler for ASF-klasserne

ASF-klasserne er tilpasset unge med en ASF-diagnose, men samtidig er målet at give målgruppen mulighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse, hvor indholdet og rammerne for skolegangen er de samme som for andre, der tager en studentereksamen. Uddannelsen er derfor tilrettelagt som en traditionel gymnasial uddannelse, men klassens størrelse, undervisningens tilrettelægning og lærernes kompetencer giver mulighed for, at undervisningen kan imødekomme ASF-elevens særlige behov.

Muligheden for at udbyde en ASF-klasse tildeles til gymnasiale institutioner på baggrund af ansøgning i forbindelse med særlige udbudsrunder. Ved godkendelse af en institution til tilskud bliver der lagt vægt på den geografiske spredning og fordeling på uddannelsesretninger, og at det er sandsynliggjort, at der er et ganske særligt behov for udbuddet på den konkrete institution i det geografiske område. Endvidere bliver der lagt vægt på den faglige kvalitet af udbuddet, viden om og erfaring med undervisning af elever med ASF og institutionens plan for vidensopbygning på institutionen og vidensdeling på og uden for institutionen ift. elever med ASF.

Undervisningsforløbene skal følge de almindelige uddannelsesregler, og det kommer ikke til at fremgå af eksamensbeviset, at eleverne har gået i en specialklasse. I det omfang, der søges dispensationer eller specialpædagogisk støtte, vil det være på individuel basis som for andre elever.

Skolen vil for den enkelte elev i en ASF-klasse kunne godkende en udstrækning af den pågældendes uddannelsesforløb med ét år i overensstemmelse med de almindelige regler herom for elever, som har handicap eller andre vanskeligheder, der kan sidestilles hermed. Hele klassens forløb kan således ikke udstrækkes med et år.³⁺⁴

Studieretninger/fagpakker og valgfag

Da eleverne så vidt muligt skal undervises samlet i klasserne, kan skolerne på forhånd fastlægge klassernes studieretningsfag/fagpakker. Skolerne kan dog kombinere to studieretninger/fagpakker i samme klasse, hvis der vurderes at være ressourcer til det. Skolerne kan desuden fastlægge valg af andet fremmedsprog (hhx og stx), kunstnerisk fag i 1. g (stx) og kunstnerisk fag/idræt (hf), men kan også lade eleverne vælge frit. På hf er det dog kun muligt at oprette ASF-klasser uden udvidede fagpakker. For de elever, hvor det er muligt, kan der ske en inklusion på almindelige hold i valgfagene senere i forløbet.

Visitation og optag i ASF-klasse

ASF-klasserne er alene for elever, der har en ASF-diagnose, og som ikke profiterer af deltagelse i de almindelige undervisningsforløb. Der skal således foreligge en lægeerklæring med denne diagnose, og eleven skal have en anbefaling om et særligt tilrettelagt undervisningsforløb.

3 <https://www.autismeforening.dk/videnscenter/artikler/temaartikler/ungdomsuddannelse-paa-forlaenget-tid-og-saerlige-asf-tilbud/>.

4 <https://www.danskegymnasier.dk/wp-content/uploads/2019/01/ASF-udbudsbrev-januar-2019.pdf>.

Vejledningen under den kommunale ungeindsats (KUI) skal have vurderet, at ansøgeren på baggrund af de personlige og sociale forudsætninger ikke i almindelighed er uddannelsesparat ift. gymnasiale uddannelser, men at ansøgeren har tilstrækkelige faglige forudsætninger, således at den pågældende kan henvises til et særligt tilrettelagt forløb.

Optagelse af ansøgere sker via et visitationsudvalg på den gymnasiale institution. Der skal i udvalget indgå personer, som har viden om og erfaring med diagnoser inden for autismespektrumforstyrrelser (ASF). Udvalget skal vurdere, om ansøgerens faglige, personlige og sociale kompetencer er tilstrækkelige til, at ansøgeren kan gennemføre ASF-klassen, herunder at den pågældende ansøger har den fornødne motivation.

Skolens leder foretager den endelige afgørelse af, hvilke ansøgere der vurderes bedst egnede til det dimensionerede antal pladser.

Økonomiske rammer

Da der er tale om en ordinær gymnasial uddannelse, udløser eleverne taxametertilskud på linje med øvrige elever. For at muliggøre, at der kan etableres de nødvendige støttefunktioner for elevgruppen, herunder mentorer og små klasser på højst 12 elever, bliver der for hver klasse ud over det almindelige taxameter udløst et supplerende tilskud i form af et "skyggetaxameter" på op til 16 elever pr. klasse, således at "skyggetaxameteret" supplerer op til 28 elever pr. klasse. "Skyggetaxameteret" for de op til 16 elever udløser ikke fællesudgiftstaxameter og bygningstaxameter tilskud.⁵

2.1.2 Eksisterende viden om ASF-klasser

Der er ikke tidligere gennemført en samlet evaluering af ASF-klasser på de gymnasiale uddannelser, men EVA har gennemført en række devalueringer i relation til ASF-klasser.

I 2010 oprettede Aalborg Katedralskole på forsøgsbasis en toårig hf-uddannelse for unge med ASF, som EVA evaluerede,⁶ ligesom EVA i 2015 på opdrag fra Mariagerfjord Gymnasium gennemførte en evaluering af "visiteret hf (vhf)", som var et forsøg med en særligt tilrettelagt hf-uddannelse, som gymnasiet påbegyndte i 2012.⁷ Vhf adskiller sig dog bl.a. fra ASF-klasserne ved at have en bredere målgruppe, så det både er unge med ASF samt andre typer af diagnoser, fx ADHD, ADD og lignende psykiatriske diagnoser, der kan optages her. Derudover har EVA også gennemført en analyse af muligheder og barrierer for oprettelse af ASF-klasser på erhvervsuddannelserne – og således ikke i en gymnasial kontekst.⁸

EVA's evalueringer af de daværende forsøg på de gymnasiale uddannelser på Aalborg Katedral-skole og Mariagerfjord Gymnasium vurderes ikke at skabe tilstrækkeligt vidensgrundlag for eventuelle justeringer af ASF-klasserne på det gymnasiale område. Begge evalueringer bygger kun på forsøg fra en enkelt skole og på et yderst spinkelt elevgrundlag, og særligt evalueringen fra Aalborg Katedralskole ligger langt tilbage i tiden. Samtidig var visiteret hf på Mariagerfjord Gymnasium som nævnt et andet tilbud med en bredere målgruppe end ASF-klasser.

5 Ibid.

6 EVA (2011): *Forsøg med toårig hf-uddannelse for unge med ASF*. Danmarks Evalueringsinstitut: Holbæk.

7 EVA (2015): *Evaluering af visiteret hf på Mariagerfjord Gymnasium*. Danmarks Evalueringsinstitut: Holbæk.

8 EVA (2019): *Analyse af muligheder og barrierer for oprettelse af ASF-klasser på eud*. Danmarks Evalueringsinstitut: Holbæk.

De enkelte skoler har i forskellig grad løbende samlet op på deres erfaringer med ASF-klasserne. I 2018 udgav Herning Hf & VUC en rapport, som evaluerede og samlede op på erfaringerne med deres ASF-klasse igennem 10 år. Rapporten samler kun op på erfaringerne fra Herning HF & VUC,⁹ men er relevant som supplement til denne evaluering, da dens fund bl.a. bygger på interview med elever. Elevperspektivet er ikke en del af nærværende evaluering.

2.1.3 Definition af andre særligt tilrettelagte klasser

Evalueringen omhandler ikke alene ASF-klasser, men også andre særligt tilrettelagte klasser på de gymnasiale uddannelser. En del af evalueringens formål har været at kortlægge, hvad der findes af tilbud, der falder ind under denne kategori. I evalueringen defineres andre særligt tilrettelagte klasser ud fra følgende tre kriterier:

- Tilbud målrettet unge med en diagnose relateret til psykiske og adfærdsmæssige vanskeligheder, som vurderes at have de faglige forudsætninger for at gennemføre en ordinær gymnasial uddannelse gennem særligt tilrettelagte uddannelsesforløb.
- Mere end et enkeltstående tilbud, som eleverne kun møder én gang. Det vil sige, at tilbuddet har en mere permanent og gennemgående karakter igennem elevernes uddannelsesforløb.
- Tilbud med karakter af klasse- eller holddannelse. Det vil sige, at eleverne som en del af tilbuddet samles i en særlig klasse/på et særligt hold i forbindelse med en del af eller al deres undervisning.

I evalueringens tabeller og figurer bruges forkortelsen 'STK' om de særligt tilrettelagte klasser.

2.2 Fokusområder i evalueringen

Evalueringen har tre overordnede fokusområder, der kan afspejles i tre delanalyser. De tre delanalyser beskrives i hovedtræk i det følgende og udfoldes i afsnit 2.3.1 om undersøgelsesspørgsmål og afsnit 2.3.2 om analytisk tilgang.

Delanalyse 1: Afdækning af udbud og efterspørgsel efter ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser for unge med en diagnose

Den første delanalyse har til formål at skabe et overblik over udbud og efterspørgsel efter særligt tilrettelagte klasser, herunder ASF-klasser, på det gymnasiale område for elever med en diagnose relateret til psykiske eller adfærdsmæssige vanskeligheder. Afdækningen af udbud og efterspørgsel indebærer bl.a. en kortlægning af udbuddenes geografiske placering og en belysning af, hvad der karakteriserer udbuddenes målgruppe, herunder tidligere skoleformer.

Som en del af evalueringen er der indhentet viden om andre særligt tilrettelagte klasser på de gymnasiale uddannelser for unge med en diagnose relateret til psykiske og adfærdsmæssige vanskeligheder. Andre særligt tilrettelagte klasser forstås og afgrænses i evalueringen til tilbud, der lever op til kriterierne beskrevet i afsnit 2.1.3.

9 Byskov, Jonna (2018): *Inklusion af unge med ASF i uddannelsessystemet perioden 2008-2018*. Forlaget Parentes.

Delanalyse 2: Analyse af ASF-klassers og andre særligt tilrettelagte klassers resultater og omkostninger

Den anden delanalyse har til formål at skabe viden om trivsel, faglig udvikling, gennemførelse af uddannelse og overgang til videregående uddannelse blandt elever i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser.

Delanalysen undersøger desuden økonomien i ASF-klasser, og til sammenligning også andre særligt tilrettelagte klasser, ved at belyse, hvordan det supplerende tilskud til ASF-klasser anvendes, og hvilke omkostninger der er forbundet med andre særligt tilrettelagte klasser.

Delanalyse 3: Undersøgelse af mulig udvidelse af ASF-klasser

Den tredje delanalyse har til formål at tilvejebringe viden om, hvorvidt der er grundlag for at udvide antallet af ASF-klasser. Delanalysen undersøger desuden, hvilke implikationer der kan være forbundet med at udvide ASF-klassernes målgruppe og elevantal, herunder hvilke fordele og ulemper en sådan udvidelse vurderes at have for den eksisterende målgruppe såvel som for en eventuel udvidet målgruppe.

Vurderingen baseres på eksisterende erfaringer fra ASF-klasserne og andre særligt tilrettelagte klasser samt viden om ASF og andre diagnoser relateret til særlige behov i forbindelse med psykiske og adfærdsmæssige vanskeligheder. Delanalysen vil således bygge videre på den viden, der skabes gennem delanalyse 1 og 2 suppleret med ekspertvurderinger heraf.

2.2 Metodisk design

I dette afsnit opridses evalueringens metodiske design i kort form. For uddybende beskrivelser af metodeelementer, datakilder og analyser se appendiks c.

2.2.1 Undersøgelsesspørgsmål

Evalueringsens undersøgelsesspørgsmål er opdelt på de tre delanalyser på følgende måde:

Delanalyse 1: Afdækning af udbud og efterspørgsel efter ASF-klasser og andre særlige tilrettelagte klasser for unge med en diagnose

1. Hvad karakteriserer elevgrundlaget i ASF-klasserne?
 - a. Hvordan er udbuddet og efterspørgslen efter ASF-klasser?
 - b. Hvilke elever visiteres til ASF-klasser, og hvordan håndteres elever, som må afvises til ASF-klasser?
 - Hvad kendetegner elevgruppen i ASF-klasserne ift.:
 - Udfordringer, ressourcer og behov i relation til uddannelse?
 - Tidligere skoleformer og alternativer til en ASF-klasse?
2. Hvor stort er udbuddet af og efterspørgslen efter andre særligt tilrettelagte klasser på de gymnasiale uddannelser for unge med en diagnose relateret til psykiske og adfærdsmæssige vanskeligheder?

- a. Hvem er tilbuddene målrettet, og hvad kendetegner elevgruppen i de særligt tilrettelagte klasser?
- b. Hvilke typer af unge med særlige behov efterspørges der særligt tilrettelagte klasser til?

Delanalyse 2: Analyse af ASF-klassers og andre særligt tilrettelagte klassers resultater og omkostninger

1. Hvordan finansieres ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser?
 - a. Hvordan anvendes det supplerende tilskud til ASF-klasserne?
 - b. Hvordan vurderes økonomien i ASF-klasserne, og bruges der andre ressourcer end det supplerende tilskud?
 - c. Hvordan finansieres andre særligt tilrettelagte klasser, herunder hvor stor er merudgiften sammenholdt med ordinære klasser?
2. Hvilket udbytte får elever i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser af tilbuddene, og hvilken effekt har ASF-klasserne for eleverne?
 - a. Hvordan går det elever i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser mht. trivsel, faglig udvikling, fuldførelse af uddannelse og overgang til videregående uddannelse?
 - b. Hvad er effekten af ASF-klasser mht. elevernes fuldførelse af uddannelse, overgang til videregående uddannelse og faglige udvikling?

Delanalyse 3: Undersøgelse af mulig udvidelse af ASF-klasser

1. Hvilke implikationer vil en udvidelse af målgruppen for og elevantallet i ASF-klasserne have?
 - a. Kan unge med andre diagnoser i relation til psykiske og adfærdsmæssige vanskeligheder end ASF have fordel af at indgå i klasser med ASF-elever?
 - b. Hvilke fordele og ulemper kan der være ved at udvide ASF-klassernes målgruppe til at omfatte elever med flere forskellige typer af diagnoser?
 - c. Hvilken virkning formodes det at have på eleverne i ASF-klasserne, hvis antallet af elever i klasserne øges til 28 elever?

2.2.2 Analytisk tilgang

Med henblik på at kunne gå i dybden i besvarelsen af undersøgelsesspørgsmålene og samtidig sikre bredde i datamaterialet baseres evalueringen på et evalueringsdesign, der både rummer kvantitative og kvalitative data og analyser.

Formålet med evalueringens kvantitative dataindsamling og analyse har været at skabe bred viden om udbuddet af og efterspørgslen efter ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser, hvad der karakteriserer elevgrundlaget i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser, og hvilket udbytte eleverne får ud af at gå i disse klasser. I forlængelse heraf har formålet med evalueringens kvalitative dataindsamling og analyse været at skabe dybdegående viden om, hvilke elever der ud fra hvilke begrundelser hhv. optages i og afvises til ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser, samt hvorfor og hvordan eleverne i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser opnår det udbytte af tilbuddene, som de gør.

Evaluerings kvalitative del bidrager desuden med viden om, hvordan ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser finansieres, og om elevernes udbytte af ASF-klasserne vil se anderledes ud, hvis ASF-klassernes målgruppe og elevantal justeres.

2.2.3 Metodeelementer og datakilder

I det følgende udfoldes de forskellige metodiske elementer og datakilder, som indgår i evalueringen.

Evaluerings datakilder

- Registerdata om elever i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser
- Elevtrivselsmålinger for elever i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser¹⁰
- Kvalitative interview med ledere, lærere og mentorer i ASF-klasser
- Kortlægning af grundlæggende information om andre særligt tilrettelagte klasser (kort survey, der besvares af ledere på gymnasier, der udbyder andre særligt tilrettelagte klasser)
- Kvalitative interview med ledere, lærere og mentorer på udvalgte skoler med andre særligt tilrettelagte klasser
- Workshop med eksperter, der har ekspertviden om målgrupperne for ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

Kvalitative interview med ledere, lærere og mentorer for ASF-klasser

Der er gennemført kvalitative interview med de dagligt ansvarlige ledere eller koordinators for ASF-klasserne på samtlige 12 gymnasiale uddannelsesinstitutioner, der udbyder klasserne. I forbindelse med interviewene har de 12 ledere udfyldt grundlæggende informationer om de enkelte skolers ASF-klasser i et skema, herunder søgetal og optag.

Formålet med lederinterviewene har været at afdække optaget i og målgruppen for ASF-klasserne, herunder forholdet mellem udbud og efterspørgsel samt elementerne i visitationsprocessen. Derudover har lederinterviewene bidraget med viden om finansieringen af ASF-klasser samt perspektiver på implikationerne ved en mulig udvidelse af målgruppen for eller elevantallet i ASF-klasserne.

Derudover er der gennemført interview med lærere og mentorer for fire udvalgte ASF-klasser. Der er i alt lavet ti interview med lærere, hvoraf otte også fungerer som mentorer for elever i deres ASF-klasse, og to mentorer, der begge har en baggrund i socialpædagogik.

¹⁰ Styrelsen for IT og læring (STIL) kan i oktober 2021 levere elevtrivselsdata for årene 2018-2020. For 2018 er der dog kun i begrænset omfang data for 3. g'erne, da de ikke var omfattet af reformen. Elevtrivselsdata udleveres via Danmarks Statistiks (DST) forskerkonto.

Formålet med lærer- og mentorinterviewene har først og fremmest været at få viden om elevgruppens karakteristika, elevernes faglige og sociale udbytte af at gå i en ASF-klasser samt perspektiver på implikationerne ved en mulig udvidelse af målgruppen for og elevtallet i ASF-klasserne.

Kortlægning og karakteristik af andre særligt tilrettelagte klasser

Kortlægningen af, hvilke andre særligt tilrettelagte klasser der findes på de gymnasiale uddannelser, er gennemført ad to veje. For det første er relevante aktører inden for området blevet bedt oplyse, hvilke særligt tilrettelagte klasser de har kendskab til. For det andet er der udsendt en henvendelse pr. mail til alle landets gymnasiale uddannelser om, hvorvidt de har et tilbud, der hører under denne kategori baseret på definitionen i afsnit 2.1.3. På baggrund af denne kortlægning er der udsendt en survey til alle de gymnasiale uddannelser, der udbyder sådanne tilbud med henblik på at indsamle viden om tilbuddet og skolernes erfaringer hermed.

Derudover er der gennemført interview med daglige ledere eller koordinators for særligt tilrettelagte klasser på tre udvalgte gymnasier samt tre interview i de samme særligt tilrettelagte klasser med i alt otte lærere, hvoraf fire også fungerer som mentorer for deres elever, og to mentorer.

Formålet med surveyen og de kvalitative interview har samlet set været at skabe viden om, hvordan andre særligt tilrettelagte klasser kan se ud ift. målgruppe, elevantal, forhold mellem udbud og efterspørgsel, omkostninger, finansiering samt fagligt og socialt udbytte hos eleverne. Desuden bliver erfaringerne fra de særligt tilrettelagte klasser brugt til at perspektivere, hvilke implikationer der kan være ved en mulig udvidelse af målgruppen for og elevgruppen i ASF-klasserne.

Deskriptiv analyse af elevgruppernes karakteristika samt udbytte af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

For at kortlægge karakteristika ved eleverne i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser og undersøge elevernes udbytte af de to tilbud er der anvendt registerdata fra Danmarks Statistik samt opgørelser af indskrivninger i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser på skolerne, leveret af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK).

Den deskriptive registerundersøgelse består af to dele:

- Kortlægning af baggrundskarakteristika for eleverne i hhv. ASF-klasser, særligt tilrettelagte klasser samt elever i ordinære gymnasieklasser, herunder køn, alder, etnisk herkomst, karakterer fra grundskolen, forældres uddannelse og forældres beskæftigelse.
- Undersøgelse af elevernes udbytte af at gå i hhv. ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser sammenlignet med elever i ordinære gymnasieklasser, herunder gennemførelse på normeret tid, karakterudvikling fra grundskolen til studentereksamen samt overgang til videregående uddannelse.

Se appendiks d for uddybning af metode og oversigt over de specifikke registre, der ligger til grund for evalueringens registerundersøgelse.

Effektanalyse vha. propensity score matching

For at estimere effekten af ASF-klasser på de udvalgte mål (her gennemførelse, frafald, karakterudvikling og overgang til videregående uddannelse) anvendes matching.

Matching er en metode, hvor man på baggrund af observationelle data forsøger at finde to grupper, en treatmentgruppe, der modtager indsatsen, og en kontrolgruppe, der ikke modtager indsatsen, som er identiske i udgangspunktet med undtagelse af den indsats, man ønsker at identificere effekten af. Dermed kan man identificere effekten af indsatsen ved at sammenligne treatmentgruppen med kontrolgruppen på de relevante mål.

I nærværende analyse består treatmentgruppen af elever med en ASF-diagnose, der går i en ASF-klasse, mens kontrolgruppen er elever, der også har en ASF-diagnose, men går i en ordinær gymnasieklasse. Dermed opnås et estimat af effekten af at gå i en ASF-klasse ift. en ordinær gymnasieklasse for gymnasieelever med en ASF-diagnose.

For at analysens effektestimater faktisk siger noget om effekterne i virkeligheden, er det centralt, at de to grupper er sammenlignelige. Denne antagelse kan undersøges ved at analysere, om der er overlap mellem treatmentgruppe og kontrolgruppe, samt om treatmentgruppe og kontrolgruppe balancerer på de udvalgte observerbare karakteristika. Altså om det er muligt at finde personer i kontrolgruppen, der i tilstrækkelig grad minder om personerne i treatmentgruppen, baseret på de inkluderede kontrolvariable, og om fordelingen på de inkluderede kontrolvariable ligner hinanden i treatment- og kontrolgruppen.¹¹ Indledende analyser og overvejelser i forbindelse med disse antagelser viser, at der er fint overlap og balance mellem treatment- og kontrolgruppe i evalueringens matching-analyse.¹²

Specifikt anvendes propensity score matching som metode til at identificere kontrolenheder, der kan sammenlignes med treatmentgruppen. Dette gøres ved, at der først opstilles en regressionsmodel til at udregne en sandsynlighed (propensity score) for at indgå i treatmentgruppen, dvs. at gå i en ASF-klasse, givet de inkluderede kontrolvariable, for alle personer i stikprøven, dvs. både kontrol- og treatmentgruppe. Herefter anvendes den udregnede propensity score til at identificere matches mellem kontrol- og treatmentgruppe, således at personer i treatmentgruppen parres med personer i kontrolgruppen med samme eller lignende propensity score.¹³

Matching-analysen har været underlagt eksternt review hos Kim Mannemar Sønderskov, professor ved Institut for Statskundskab på Aarhus Universitet.¹⁴

Ekspertvurderinger af implikationer ved justeringer af ASF-klasser

I relation til delanalyse 3, der omhandler mulige justeringer af ASF-klasserne og implikationerne heraf, er de konkrete erfaringer fra eksisterende ASF-klasser og de særligt tilrettelagte klasser blevet suppleret med vurderinger fra en ekspertgruppe nedsat ifm. evalueringen.

Eksperternes rolle har været at reflektere over og perspektivere pointerne fra interviewene med ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne og andre særligt tilrettelagte klasser og bidrage med perspektiver på, hvilke mulige implikationer justeringer af ASF-klassernes målgruppe og elevantal kan have for den eksisterende målgruppe og for en eventuelt udvidet målgruppe med andre diagnoser.

11 Se appendiks d for liste over inkluderede kontrolvariable.

12 Se appendiks d for de specifikke fordelinger og overvejelser i denne forbindelse.

13 Se appendiks d for uddybning af den specifikke anvendte model til estimering af effekten samt diskussion heraf.

14 Se appendiks d for uddybning af fokuset i det eksterne review af effektanalysen.

Medlemmerne af ekspertgruppen har været:

- Louise Bøttcher, lektor i neuropsykologi ved DPU
- Kirsten Callesen, psykolog ved Psykologisk Ressourcecenter
- Dorte Hölck, konsulent i Go Between med speciale i ASF og ADHD.

Ekspertgruppen har dermed indgående kendskab til diagnoser og pædagogik relateret til børn og unge med psykiske og adfærdsmæssige vanskeligheder, herunder indsigt i ASF-diagnosen såvel som andre typer af diagnoser såsom ADHD, angst og depression.

Ekspertgruppen har som den centrale aktivitet i evalueringen deltaget på en workshop med fokus på at afdække, hvilke implikationer der kan være ved justeringer af ASF-klassernes målgruppe og elevantal.

3 Karakteristik af elevgrupperne

I dette kapitel belyses elevgruppen i hhv. ASF-klasserne og andre særligt tilrettelagte klasser, jf. undersøgelsesspørgsmålene under delanalyse 1. Kapitlets karakteristik af de to elevgrupper er baseret på analyser af registerdata om eleverne og kvalitative interview med ledere, lærere og mentorer for ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser.

Kapitlet viser, at elevgruppen i ASF-klasserne har en række fællestræk, der typisk er relateret til deres ASF-diagnose. Herudover kan eleverne i ASF-klasserne dog være lige så indbyrdes forskellige som alle andre unge.

Ud over deres ASF-diagnose er det fælles for eleverne i ASF-klasserne, at de ofte har sidediagnoser, fx angst, depression eller ADHD. Et fælles karakteristikum er desuden, at eleverne har et stort behov for hjælp til struktur, forudsigelighed og faste rammer, og selvom eleverne kan være meget pligtopfyldende og fagligt motiverede, har mange samtidig en lav stresstærskel. En stor del af ASF-eleverne kan ligeledes have udfordringer med social interaktion i og uden for undervisningen. ASF-eleverne har generelt haft en svær tid i grundskolen og afbrudte skoleforløb bag sig, der kan have sat både faglige og personlige spor. Endelig kan offentlig transport og lang transporttid være en stor udfordring for elever i ASF-klasserne.

Kapitlet viser desuden, at ASF-eleverne befinder sig på forskellige faglige niveauer, ligesom det er tilfældet for elever i ordinære gymnasieklasser, om end lærerne generelt oplever et højt fagligt topniveau og stor specialviden blandt eleverne i ASF-klasserne. Ser man på ASF-elevens karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen, befinder størstedelen af eleverne sig, som i ordinære gymnasieklasser, på midten af karakterskalaen. En lidt større andel af eleverne i ASF-klasserne har dog et karaktergennemsnit på 8 eller derover fra folkeskolens afgangseksamen sammenlignet med eleverne i ordinære gymnasieklasser.

De indbyrdes forskelligheder blandt eleverne kan være endnu større i de særligt tilrettelagte klasser end i ASF-klasserne, da eleverne i de særligt tilrettelagte klasser har flere forskellige typer af både psykiske og fysiske diagnoser, ligesom aldersspredningen i klasserne er større end i ASF-klasserne og ordinære gymnasieklasser.

Det er dog et fællestræk blandt eleverne i de særligt tilrettelagte klasser, at de generelt er motiverede for at gennemføre deres uddannelse, selvom der er store forskelle i elevernes faglige niveau. Der er en større andel af fagligt udfordrede elever med et karaktergennemsnit på under 4 fra folkeskolens afgangseksamen i de særligt tilrettelagte klasser sammenholdt med ASF-klasserne og ordinære gymnasieklasser. Et fællestræk blandt eleverne i de særligt tilrettelagte klasser er desuden, at de også ofte har afbrudte skoleforløb og for nogles vedkommende specialtilbud bag sig. Endelig kan eleverne i særligt tilrettelagte klasser, ligesom ASF-eleverne, typisk have svært ved det sociale, være særligt sensitive og have behov for at kunne trække sig i løbet af skoledagen.

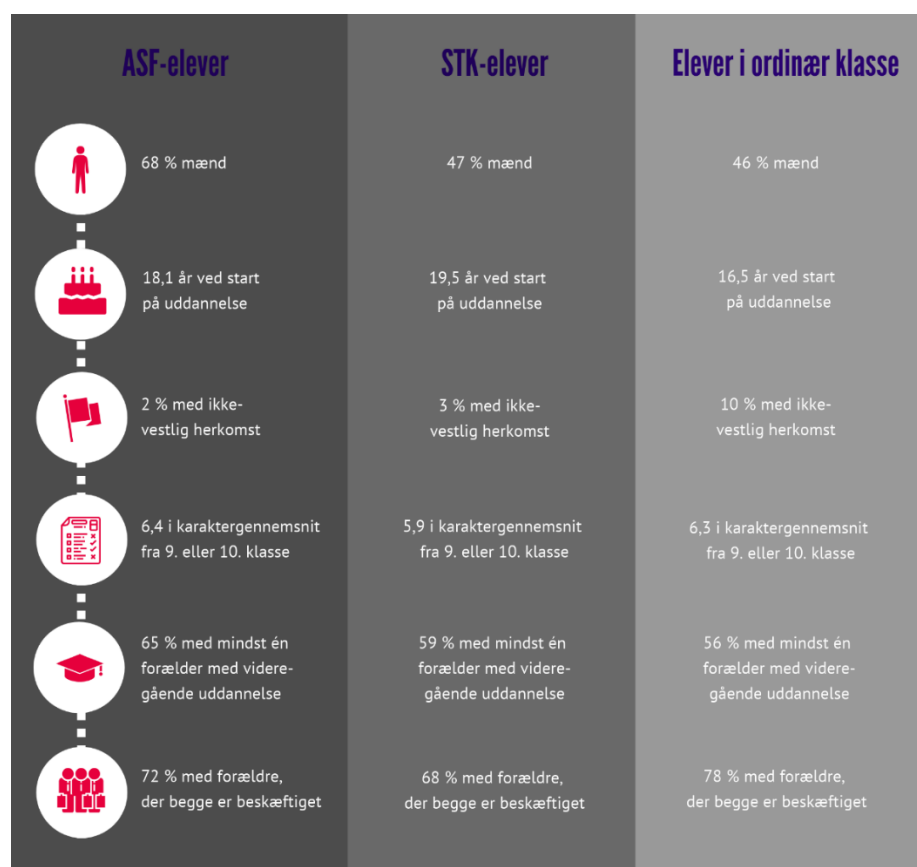
3.1 Overordnet karakteristik af elevgrupperne

De deskriptive analyser af registerdata viser, at eleverne i ASF-klasserne både adskiller sig fra eleverne i de særligt tilrettelagte klasser og ordinære gymnasieklasser på en række parametre såsom køn, karaktergennemsnit for folkeskolens afgangseksamen samt forældres uddannelsesniveau og beskæftigelsesstatus. Det fremgår af figur 3.1 nedenfor.

Mere end to tredjedele af eleverne i ASF-klasserne er fx mænd, hvilket kun gør sig gældende for knap halvdelen af eleverne i de særligt tilrettelagte og ordinære klasser. ASF-eleverne har desuden det højeste gennemsnitlige karaktergennemsnit fra afgangseksamen i 9. eller 10. klasse på 6,4 mod 6,3 i ordinære gymnasieklasser og 5,9 i de særligt tilrettelagte klasser. Endelig er uddannelsesniveauet højere blandt forældrene til elever i ASF-klasser, hvor 65 % af eleverne har mindst én forælder med en videregående uddannelse, hvilket gør sig gældende for 59 % af eleverne i de særligt tilrettelagte klasser og 56 % af eleverne i ordinære gymnasieklasser.

FIGUR 3.1

Grundtræk ved elever i ASF-klasser, særligt tilrettelagte klasser (STK) og ordinære gymnasieklasser

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks befolkningsregister (BEF), elevregister (KOTRE) og grundskolekarakterregister (UDFK), 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF- eller STK-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Ordinære gymnasieklasser omfatter alene elever i elevregisteret, dvs. ikke elever i hf-enkeltfagsforløb.

Note: Karaktergennemsnit fra grundskolen er opgjort på baggrund af elevernes karakterer fra folkeskolens afgangseksamen i 9. eller 10. klasse. Har eleven taget 10. klasse, er det 10. klasse-eksamen, der tæller.

Note: Er en elev ikke registreret med to forældre, tæller den ene forældres beskæftigelsesstatus for begge forældre.

Note: Se appendiks c for chi2- og z-test for de forskellige grundtræk i figuren.

En mere dybdegående gennemgang af elevgruppens karakteristika i hhv. ASF-klasserne og særligt tilrettelagte klasser vil blive udfoldet i de følgende afsnit.

3.2 Elevgruppen i ASF-klasserne

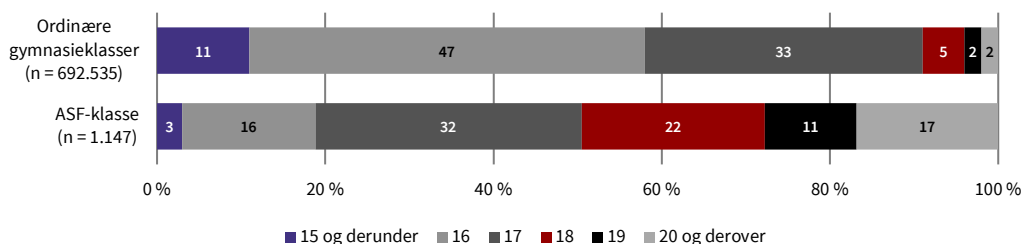
3.2.1 Elevgruppen har fællestræk og forskelligheder

I dette afsnit gives en karakteristik af elevgruppen i ASF-klasserne pba. registerdata om eleverne og kvalitative interview med ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne. En vigtig indledende pointe er her, at det, elevgruppen først og fremmest har til fælles, er en ASF-diagnose, men herudover kan de på mange parametre være ligeså indbyrdes forskellige som alle andre unge.

Grundlæggende er aldersspredningen blandt eleverne i ASF-klasserne væsentlig større, når de starter i 1. g, end blandt elever i ordinære gymnasieklasser. Det fremgår af figur 3.2, at 50 % af eleverne i ASF-klasserne er 18 år eller derover, når de starter i 1. g, hvilket kun er tilfældet for 9 % af eleverne i ordinære gymnasieklasser. Omvendt er det kun 19 % af eleverne i ASF-klasserne, der er 16 år eller derunder, når de starter i 1. g, hvilket gør sig gældende for 58 % af eleverne i ordinære gymnasieklasser.

FIGUR 3.2

Aldersfordeling ved opstart i ASF-klasser sammenlignet med ordinære gymnasieklasser

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks befolkningsregister (BEF) og elevregister (KOTRE), 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF eller STK-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Ordinære gymnasieklasser omfatter alene elever i elevregisteret, dvs. ikke elever i hf-enkeltfagsforløb.

Note: En chi2-test viser, at der er signifikant forskel på aldersfordelingen i alle tre elevgrupper (inkl. STK) ($p < 0,001$).

Selvom eleverne i ASF-klasserne kan være lige så forskellige som alle andre unge, er der dog også en række karakteristika, som typisk går igen med udspring i ASF-diagnosen. Disse karakteristika udfoldes i de følgende afsnit.

ASF-eleverne har ofte øvrige diagnoser

Det fremgår af interviewene med ledere, lærere og mentorer, at ASF ikke er den eneste diagnose hos en stor del af eleverne i ASF-klasserne. Mange af eleverne har således komorbide diagnoser såsom angst, depression, stress, ADHD, ADD eller OCD.

Forskelligt fagligt niveau, men højt fagligt topniveau

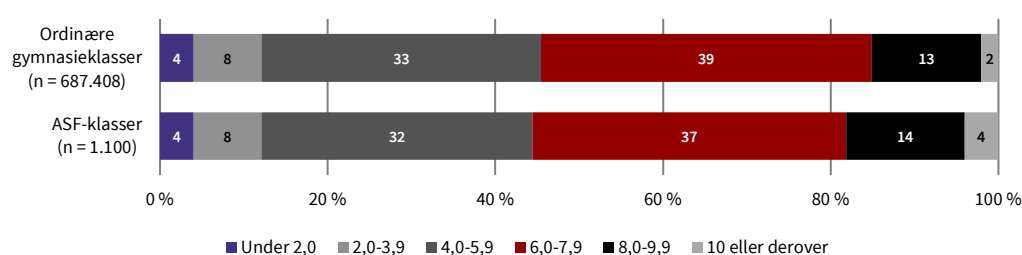
ASF-eleverne kommer med forskellige faglige udgangspunkter, når de starter i gymnasiet. Det fremgår af figur 3.3, der viser elevernes karaktergennemsnit fra afgangseksamen i 9. eller 10. klasse. ASF-eleverne fordeler sig over hele karakterspektret, om end hovedparten af eleverne placerer sig i

midten af karakterskalaen: 69 % af eleverne kommer med et gennemsnit, der ligger mellem 4 og 7,9.

På den måde ligner eleverne i ASF-klasserne eleverne i ordinære gymnasieklasser, for hvem karakterfordelingen er nogenlunde den samme. Dog fremgår det af figur 3.3, at andelen af ASF-elever med et fagligt højt udgangspunkt, baseret på karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen, er en smule større end blandt eleverne i ordinære gymnasieklasser. Der er således 18 % af eleverne i ASF-klasserne, som starter i gymnasiet med et karaktergennemsnit på 8 eller derover, hvilket gør sig gældende for 15 % af eleverne i ordinære gymnasieklasser. 4 % af eleverne i ASF-klasserne har et karaktergennemsnit på 10 eller derover fra folkeskolens afgangseksamen, hvilket er tilfældet for 2 % af eleverne i ordinære gymnasieklasser.

FIGUR 3.3

Karaktergennemsnit blandt elever for afgangseksamen i 9. eller 10. klasse

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister (KOTRE) og grundskolekarakterregister (UDFK), 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF eller STK-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Ordinære gymnasieklasser omfatter alene elever i elevregisteret, dvs. ikke elever i hf-enkeltfagsforløb.

Note: Karaktergennemsnit er opgjort på baggrund af elevernes karakterer fra folkeskolens afgangseksamen i 9. eller 10. klasse. Har eleven taget 10. klasse, er det 10. klasse-eksamen, der tæller.

Note: En chi2-test viser, at der er signifikant forskel på elevernes karakterfordeling mellem alle tre elevgrupper (inkl. STK) ($p < 0,000$).

De kvalitative interview med lærere i ASF-klasserne bekræfter, at det faglige niveau varierer mellem ASF-eleverne, og at ASF-eleverne på det punkt ikke adskiller sig fra elever i ordinære gymnasieklasser.

Lærerne oplever dog, at en del af ASF-eleverne er over middel begavede, og lærerne oplever det faglige topniveau i ASF-klasserne som meget højt. Det er ifølge lærerne typisk for eleverne i ASF-klasserne, at de besidder en stor specialviden. Det kan også betyde, at der kan være store forskelle på, hvor fagligt stærk den enkelte elev er inden for forskellige fag, fordi det, at eleverne har interesse for og kan se formålet med et fag, er afgørende for, at de fordyber og dygtiggør sig i faget.

Generelt er det dog også erfaringen blandt mentorer og lærere i ASF-klasserne, at eleverne er fagligt dedikerede, pligtopfyldende og gerne vil lære. De forklarer således, at ASF-klasserne ofte kan opnå skolens højeste klassevisse karaktergennemsnit ved studentereksamen.

Høj begavelse betyder ikke, at det er let at tage en uddannelse

Lærere og mentorer for ASF-klasserne oplever, at mange af eleverne – trods høj begavelse – kan have store udfordringer med at strukturere deres skolearbejde og bruge deres viden på de taksonomiske niveauer, som det forventes i en gymnasial kontekst.

Lærere og mentorer vurderer desuden, at det for en del af eleverne kan være vanskeligt både at komme i gang med opgaver, men også at færdiggøre opgaver, fordi eleverne typisk er meget grundige og detaljeorienterede. De kan derfor have svært ved at beslutte, at en opgave er færdig og få den afleveret. Samtidig kan mindre udfordringer såsom en formulering, de undrer sig over, gøre, at eleverne går i stå med en opgave eller helt giver op, ligesom eksterne stimuli også kan forstyrre deres arbejdsprocesser.

Lærere og mentorer fremhæver derfor, at det er gennemgående for eleverne i ASF-klasserne, at de har et stort behov for hjælp til at få skabt struktur, forudsigelighed og faste rammer omkring deres hverdag og skolegang. Det gælder både ift. deres overordnede skolehverdag, men også for den enkelte lektion og i arbejdet med de enkelte opgaver og lektier.

Endelig oplever lærerne og mentorerne for ASF-klasserne, at det også kan være vanskeligt for eleverne at overføre erfaringer fra et område til et andet. Selvom læreren eller mentoren én gang har vist en elev en strategi for eller tilgang til skolearbejde, kan eleven ikke nødvendigvis selv videreføre den viden i sit skolearbejde fremadrettet.

Udfordringer med at interagere socialt i og uden for undervisning

Nogle ASF-elever kan i kraft af deres diagnose have store udfordringer med social interaktion.

I undervisningen er særligt gruppearbejde vanskeligt at indgå i for eleverne, og det er derfor også en arbejdsform, der minimeres eller helt undgås i ASF-klasserne. Lærerne og mentorerne oplever, at alene det at forholde sig til op til 11 andre elever i en klasse kan være udfordrende for ASF-eleverne, der kan have brug for hjælp til at afkode, hvordan man skal agere over for klassekammerater og lærere. Derfor kan det at komme ud på ordinære valghold med op til 28 elever også være en stor social udfordring for ASF-eleverne.

Uden for selve undervisningen er det ifølge lærere og mentorer alt fra frikvarterer, over besøg hos klassekammerater til større arrangementer for ASF-eleverne eller alle skolens elever, som udfordrer eleverne i ASF-klasserne, og som de har brug for hjælp til at strukturere og øve sig i. Igen lægger lærere og mentorer for ASF-klasserne vægt på, at der er forskelle eleverne imellem, idet nogle elever har væsentlig lettere ved og mere lyst til at være sociale end andre. Samtidig er det, at det sociale er udfordrende for en del af eleverne, ikke nødvendigvis ensbetydende med, at de ikke har lyst til at deltage i klassens sociale liv.

Pligtopfyldende og fagligt motiverede, men lav stresstærskel

Lærere og mentorer for ASF-klasserne beskriver generelt eleverne som meget pligtopfyldende, fagligt motiverede og fokuserede. Dette er på den ene side til gavn for elevernes mulighed for at blive fastholdt i og gennemføre en gymnasial uddannelse. På den anden side har eleverne dog også en lavere stresstærskel end neurotypiske elever i ordinære gymnasieklasser og bliver lettere presset af afleveringer eller krav i undervisningen. Deres store grad af pligtopfyldenhed kombineret med en lav stresstærskel betyder, at eleverne kan komme til at presse sig selv for hårdt, da de ikke selv stopper op og tager en pause, selvom de er mentalt udmattede.

Ofte svær tid i grundskolen og afbrudte skoleforløb bag sig

Det fremgår af interviewene med lærere og mentorer, at eleverne i ASF-klasserne ofte starter i tilbuddet med en svær tid i grundskolen bag sig, hvor de har følt sig anderledes og uden for og haft svært ved at leve op til de krav og forventninger, de er blevet mødt med både fagligt og socialt. Lærere og mentorer i ASF-klasserne peger desuden på, at nogle af eleverne er blevet sent diagnosticeret og derfor har gået igennem deres skoletid uden at vide, hvorfor de har haft det svært. En del af eleverne i ASF-klasserne har derfor også afbrudte skoleforløb bag sig i grundskolen såvel som på ungdomsuddannelser.

Knap en fjerdedel (23 %) af eleverne i ASF-klasserne har ikke enten en 10. klasse eller opstart på en anden ungdomsuddannelse bag sig, når de starter i ASF-klassen. Det fremgår af tabel 3.1 nedenfor.

Tabellen viser desuden, at mere end to tredjedele af eleverne i ASF-klasserne (68 %) har gået i en 10. klasse, mens en tredjedel af eleverne har været startet i en anden gymnasial uddannelse, inden de påbegyndte deres gymnasiale uddannelse i en ASF-klasse.

12 % af eleverne har gået på en erhvervsuddannelse, inden de startede i en ASF-klasse, mens 7 % har gået på særlige ungdomsuddannelser såsom FGU, STU eller tidligere produktionsskoler.

TABEL 3.1

Påbegyndte forløb forud for opstart i ASF-klasse (n = 1.150)

Uddannelsestype	Andel ASF-elever, der har påbegyndt uddannelse
Ingen ungdomsuddannelse/10. klasse før ASF	23 %
10. klasse	68 %
Særlige ungdomsuddannelser	7 %
Særligt tilrettelagt klasse	1 %
Anden gymnasial uddannelse	33 %
Erhvervsuddannelse	12 %

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister (KOTRE), 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF eller STK-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

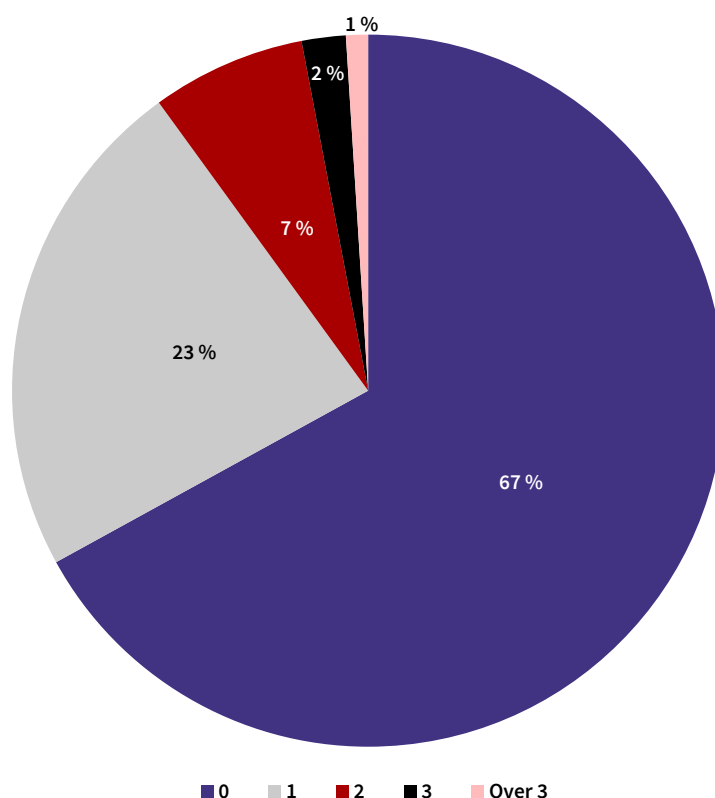
Note: Elevandel summer til mere end 100 %, da samme elev kan have påbegyndt flere af forløbene i tabellen.

Note: Tabellen opgør kun, hvor stor en andel af eleverne i ASF-klasserne, der er startet i en af de oplyste uddannelsesforløb forud for deres opstart i en ASF-klasse, og siger derfor ikke noget om, hvorvidt eleverne har gennemført forløbet eller ej.

Samlet set har en tredjedel af eleverne, jf. figur 3.4, påbegyndt mindst én ungdomsuddannelse forud for deres opstart i ASF-klassen. 23 % har været i gang med én anden ungdomsuddannelse før ASF-klassen, 7 % har været i gang med to andre ungdomsuddannelsesforløb, og 3 % med 3 eller flere ungdomsuddannelsesforløb.

FIGUR 3.4

Antal påbegyndte ungdomsuddannelser forud for opstart i ASF-klasse (n = 1.150)

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister (KOTRE), 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF eller STK-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Figuren opgør kun, hvor stor en andel af eleverne i ASF-klasserne, der har været startet på hvor mange ungdomsuddannelser forud for deres opstart i en ASF-klasse, og siger derfor ikke noget om, hvorvidt eleverne har gennemført forløbet eller ej.

Note: En chi2-test viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne blandt hhv. ASF-elever og STK-elever ($p < 0,001$).

Bagland og boligsituation har betydning for, hvilken støtte eleverne har brug for

Ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne beskriver, at en stor del af eleverne bor hjemme. Nogle af de ældre elever bor dog i botilbud, såsom lejligheder, kollegier eller skolehjem med støtte. Elevernes boligsituation handler ikke kun om alder, men også om forskellige støttebehov og ikke mindst om, hvorvidt der eksisterer relevante botilbud i området. Nogle af de skoler, der udbyder ASF-klasser, har botilbud i nærområdet, mens andre ikke har.

Ifølge ledere, lærere og mentorer har elevernes bagland stor betydning for, hvilken og hvor meget støtte eleverne har brug for. Som med neurotypiske unge generelt kommer nogle af ASF-eleverne fra velfungerende og ressourcerstærke hjem, mens andre ASF-elever kommer fra dysfunktionelle hjem. På samme vis opleves der også forskelle på, hvor stor støtte eleverne, der bor i botilbud, får fra de professionelle i botilbuddet. Uanset om støtten kommer fra forældre i hjemmet eller støttepersoner i et botilbud, har graden af støtte stor betydning for elevens støttebehov fra skolen – særligt ift. støtten fra de tilknyttede mentorer.

Ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne vurderer samlet set, at elevernes støtte fra baglandet har større betydning for elevernes støttebehov, end om de bor hjemme eller ude.

Offentlig transport og lang transporttid kan være en stor udfordring for eleverne

Lærere og mentorer i ASF-klasserne oplever, at det at tage offentlig transport til og fra skole er en stor udfordring for mange ASF-elever og kan være en reel barriere for at søge og gennemføre en gymnasial uddannelse i en ASF-klasse. Både fordi en del af eleverne er bosat forholdsvis langt fra tilbuddet, men i høj grad også, fordi selve det at tage offentlig transport, uanset afstanden, kan være særligt udfordrende og udmattende for elever med en ASF-diagnose.

Lærere og mentorer forklarer, at eleverne oplever mange usikkerheder forbundet med transporten (kommer bussen til tiden, og kan man få en siddeplads?), samtidig med at eleverne i den offentlige transport mødes af mange sanseindtryk og fremmede mennesker. Det er vurderingen fra lærere og mentorer, at nogle elever i praksis bruger størstedelen af deres energi her – og ikke på det faglige og sociale i skolen.

En løsning på udfordringen ved offentlig transport kan være, at eleverne bliver tildelt flextransport af kommunen, så de kan blive kørt i taxa frem og tilbage. Det fremgår af interviewene med lederne for ASF-klasserne, at det er meget forskelligt fra kommune til kommune, om eleverne kan få bevilliget flextransport. Generelt opleves det dog som en udfordring at få bevilliget støtte.

For nogle elever bliver en alternativ løsning, at forældre kører eleverne frem og tilbage til skole – i nogle tilfælde over lange afstande – på tværs af regioner.

3.3 Elevgruppen i særligt tilrettelagte klasser

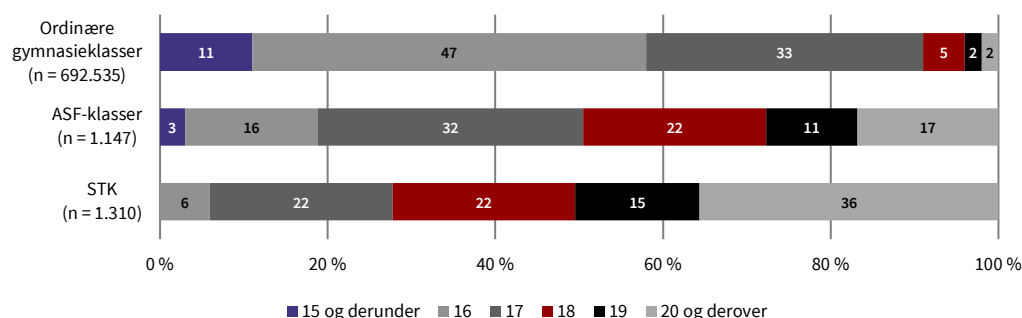
3.3.1 Elevgruppen i de særligt tilrettelagte klasser er mere forskellige end i ASF-klasserne

I dette afsnit gives en karakteristik af elevgruppen i de særligt tilrettelagte klasser pba. registerdata om eleverne og kvalitative interview med lærere og mentorer for klasserne. Indledende er det dog en vigtig pointe fra skolernes side, at det er svært at generalisere, hvad der karakteriserer eleverne i disse klasser. Ligesom det gør sig gældende i ASF-klasserne, opleves eleverne i de særligt tilrettelagte klasser som værende lige så forskellige indbyrdes, som alle andre unge og voksne. I de særligt tilrettelagte klasser kan forskellighederne dog være endnu større, da eleverne har forskellige diagnoser og/eller fysiske handicap og derfor forskellige støttebehov.

Desuden er aldersspredningen endnu større i de særligt tilrettelagte klasser end i ASF-klasserne. Det fremgår således af figur 3.5 nedenfor, at 73 % af eleverne i de særligt tilrettelagte klasser er 18 år eller ældre, når de starter i 1. g, mens 36 % er 20 år eller ældre. For ASF-klasserne gælder det hhv. 50 % og 17 % af eleverne.

FIGUR 3.5

Aldersfordeling ved opstart i særligt tilrettelagte klasser sammenlignet med ASF-klasser og ordinære gymnasieklasser

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks befolkningsregister (BEF) og elevregister (KOTRE), 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF eller STK-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Ordinære gymnasieklasser omfatter alene elever i elevregisteret, dvs. ikke elever i hf-enkeltfagsforløb.

Note: En chi2-test viser, at der er signifikant forskel på aldersfordelingen i alle tre elevgrupper ($p < 0,001$).

De kvalitative interview med lærere og mentorer peger på, at den høje opstartsalder for eleverne i de særligt tilrettelagte klasser kan have forskellige årsager, som også kan hænge sammen med, at de netop har valgt en særligt tilrettelagt klasse, såsom personlige problemer, sygdom og diagnoser, såvel som at de tidligere har påbegyndt andre ungdomsuddannelser, som de er faldet fra.

På trods af de indbyrdes forskelligheder eleverne imellem, er der dog som i ASF-klasserne en række karakteristika, der går igen blandt eleverne på tværs af de særligt tilrettelagte klasser. Disse karakteristika vil blive udfoldet i de følgende afsnit.

Eleverne er generelt motiverede for uddannelsen og har et ønske om at udvikle sig

Det er ifølge lærere og mentorer et generelt kendetegn ved eleverne i de særligt tilrettelagte klasser, at de er pligtopfyldende og meget motiverede for at gå på og gennemføre deres gymnasiale uddannelse. Elevernes motivation for deres gymnasiale uddannelse skyldes dels, at de ser det som en særlig chance for at få en ungdomsuddannelse, og dels at de føler sig rummet i tilbuddet og oplever, at der er plads til, at de kan være sig selv. Det er en gennemgående pointe på tværs af interviewene med lærere og mentorer, at det for nogle elever er første gang i elevernes skoleliv, at de oplever dette. Elevernes motivation hænger derfor også sammen med, at de kan spejle sig i hinanden og har en gensidig forståelse for, at alle elever i klassen kæmper med forskellige ting på grund af deres diagnoser.

Netop fordi eleverne i de særligt tilrettelagte klasser generelt oplever det som en særlig chance for dem at gå på en gymnasial uddannelse i et sådant tilbud, har de ifølge lærerne også et ønske om at udvikle sig, mens de går i den særligt tilrettelagte klasse. Det er derfor vigtigt for eleverne, at der stilles krav til dem i undervisningen, samtidig med at lærerne udviser en forståelse og har blik for deres udfordringer.

Flere fagligt udfordrede elever i de særligt tilrettelagte klasser og store forskelle på elevernes faglige niveau

Som i ASF-klasserne oplever lærerne, at der er store forskelle på det faglige niveau blandt eleverne i de særligt tilrettelagte klasser.

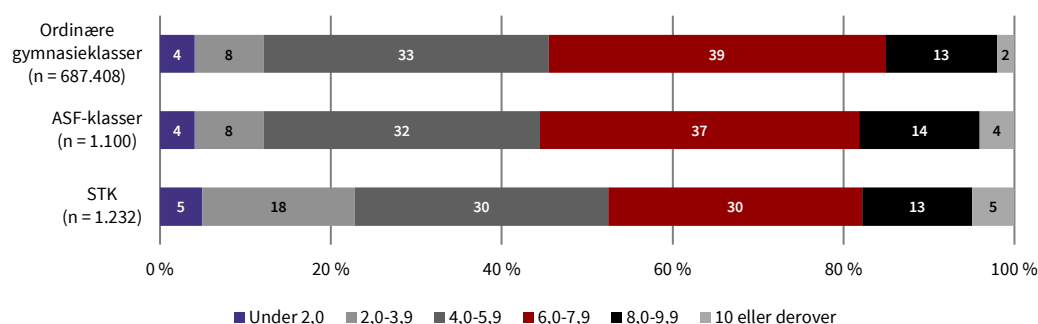
På den ene side har nogle elever det meget svært fagligt og mangler basisviden inden for fagene, mens andre elever på den anden side er ekstremt begavede og blandt de fagligt dygtigste elever, lærerne oplever at have haft på tværs af ordinære og særligt tilrettelagte klasser.

Det fremgår af de deskriptive analyser af registerdata, at andelen af fagligt udfordrede elever, baseret på karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen, er større ved opstartstidspunktet i de særligt tilrettelagte klasser sammenholdt med ASF-klasserne og ordinære gymnasieklasser. Det er således knap en fjerdedel af eleverne (23 %), der starter i de særligt tilrettelagte klasser med et karaktergennemsnit på under 4. Det gør sig gældende for 12 % af eleverne i ASF-klasserne såvel som ordinære gymnasieklasser.

Omvendt er andelen af fagligt stærke elever i de særligt tilrettelagte klasser ca. lige så stor som i de to øvrige tilbud baseret på elevernes karaktergennemsnit for folkeskolens afgangseksamen. 18 % af eleverne i de særligt tilrettelagte klasser har således et karaktergennemsnit på 8 eller derover, hvilket gør sig gældende for hhv. 15 % og 18 % i ordinære gymnasieklasser og ASF-klasserne.

FIGUR 3.6

Karaktergennemsnit blandt elever for afgangseksamen i 9. eller 10. klasse

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister (KOTRE) og grundskolekarakterregister, 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF eller STK-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Ordinære gymnasieklasser omfatter alene elever i elevregisteret, dvs. ikke elever i hf-enkeltfagsforløb.

Note: Karaktergennemsnit er opgjort på baggrund af elevernes karakterer fra folkeskolens afgangseksamen i 9. eller 10. klasse. Har eleven taget 10. klasse, er det 10. klasse-eksamen, der tæller.

Note: En chi2-test viser, at der er signifikant forskel på elevernes karakterfordeling mellem alle tre elevgrupper ($p < 0,000$).

Eleverne har typisk svært ved at interagere socialt

Mange elever i de særligt tilrettelagte klasser er udfordrede ift. social interaktion. Det handler ifølge lærere og mentorer om, at eleverne, ligesom det gør sig gældende i ASF-klasserne, kan have svært ved at rumme og bruge meget energi på socialt samvær.

Det kommer fx til udtryk ved, at mange elever foretrækker undervisning frem for pauser i skoletiden, da der er en fastere struktur og mere forudsigelige rammer i den ofte meget lærerstyret undervisning. Det er derfor også et fællestræk blandt eleverne, at de har behov for at kunne trække sig fra plenumundervisningen, og at de fysiske rammer omkring undervisningen tilgodeser dette, fx via individuelle arbejdsstationer bagest i lokalet og/eller et selvstændigt fordybelseslokale, eleverne kan finde ro i.

Lærere og mentorer oplever, at mange af eleverne i de særligt tilrettelagte klasser gerne vil det sociale, men kan have svært ved selv at tage initiativ til det.

Eleverne har specialtilbud og afbrudte uddannelser bag sig

Et sidste fællestræk blandt eleverne i de særligt tilrettelagte klasser er ifølge lærere og mentorer, at de typisk har afbrudte skoleforløb og for nogles vedkommende specialtilbud bag sig. Lærere og mentorer peger på, at en væsentlig del af eleverne har været i gang med enten en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse tidligere, hvor de er faldet fra, fordi de ikke kunne gennemføre uddannelsen uden en særlig tilrettelæggelse.

De deskriptive analyser af registerdata støtter op om denne pointe. Det fremgår således af tabel 3.2 nedenfor, at det kun er 10 % af eleverne i de særligt tilrettelagte klasser, der ikke har været startet i 10. klasse eller en ungdomsuddannelse forud for deres opstart i den særligt tilrettelagte klasse.

Cirka fire ud af fem elever (83 %) har gået i 10. klasse forud for deres opstart i den særligt tilrettelagte klasse, mens mere end en tredjedel har gået på en anden gymnasial uddannelse (34 %) og/eller en erhvervsuddannelse (36 %), inden de startede i en særligt tilrettelagt klasse.

Knap en femtedel af eleverne (18 %) har gået på en særlig ungdomsuddannelse såsom FGU (eller tidligere produktionsskole) eller STU forud for deres opstart i en særligt tilrettelagt klasse.

TABEL 3.2

Påbegyndte forløb forud for opstart i særligt tilrettelagt klasse (n = 1.315)

Uddannelsestype	Andel STK-elever, der har påbegyndt uddannelse
Ingen ungdomsuddannelse/10. klasse før STK	10 %
10. klasse	83 %
Særlige ungdomsuddannelser	18 %
ASF-klasse	2 %
Anden gymnasial uddannelse	34 %
Erhvervsuddannelse	36 %

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister (KOTRE), 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF eller STK-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Elevandel summer til mere end 100 %, da samme elev kan have påbegyndt flere af forløbene i tabellen.

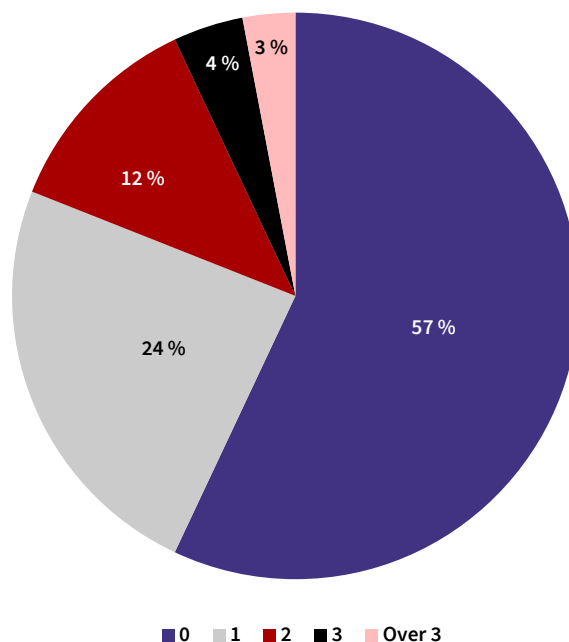
Note: Tabellen opgør kun, hvor stor en andel af eleverne i særligt tilrettelagte klasser, der er startet i en af de oplyste uddannelsesforløb forud for deres opstart i en særligt tilrettelagt klasse, og siger derfor ikke noget om, hvorvidt eleverne har gennemført forløbet eller ej.

Ser man på antallet af ungdomsuddannelsesforløb, som eleverne har været startet på forud for deres opstart i en særligt tilrettelagt klasse, så viser figur 3.7, at 57 % af eleverne ikke har været startet i andre ungdomsuddannelser, inden de påbegyndte deres gymnasiale uddannelse i en særligt tilrettelagt klasse. Elever, der har gået i 10. klasse, hører under denne kategori.

Det fremgår desuden af figur 3.7, at 43 % af eleverne har påbegyndt mindst én ungdomsuddannelse forud for deres opstart i en særligt tilrettelagt klasse. 24 % har været startet på én anden ungdomsuddannelse, før de påbegyndte deres gymnasiale uddannelse i en særligt tilrettelagt klasse, 12 % har været startet i to andre ungdomsuddannelsesforløb, 4 % i tre andre ungdomsuddannelsesforløb, og 3 % i mere end tre.

FIGUR 3.7

Antal påbegyndte ungdomsuddannelser forud for opstart i særligt tilrettelagt klasse (n = 1.315)

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister (KOTRE), 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF eller STK-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Figuren opgør kun, hvor stor en andel af eleverne i særligt tilrettelagte klasser, der har været startet på hvor mange ungdomsuddannelser forud for deres opstart i en særligt tilrettelagt klasse, og siger derfor ikke noget om, hvorvidt eleverne har gennemført forløbet eller ej.

Note: En chi2-test viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne blandt hhv. ASF-elever og STK-elever ($p < 0,001$).

Eleverne i de særligt tilrettelagte klasser kan desuden have meget udfordrende grundskoleforløb bag sig, hvor de typisk kan have været igennem flere skoleskift på grund af mobning, en oplevelse af ikke at blive forstået eller andre udfordringer. Lærere og mentorer i de særligt tilrette klasser oplever derfor også, at elevgruppen kan have et ekstra behov for anerkendelse, fordi mange elever tidligere har oplevet, at deres udfordringer ikke er blevet taget tilstrækkelig seriøst, og at de ikke har kunnet få den støtte, de har behov for for at trives.

4 Udbud og efterspørgsel efter ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

I dette kapitel belyses udbuddet af og efterspørgslen efter hhv. ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser, jf. undersøgelsesspørgsmålene i evalueringens delanalyse 1. Kapitlets beskrivelser bygger på interview med lederne for de 14 ASF-klasser, faktuelle oplysninger om ASF-klassernes søge- og optagetal indsamlet forud for interviewene hos samme ledere samt survey og kvalitative interview blandt ledere for de særligt tilrettelagte klasser.

Kapitlet viser, at det generelt er vurderingen på skoler med ASF-klasser, at antallet af *kvalificerede* ansøgere matcher antallet af pladser i klasserne. Det fremgår dog også af kapitlet, at der ikke altid er plads til de ansøgere til ASF-klasserne, der kommer efter skolestart, på trods af at ansøgerne er kvalificerede. Dermed betyder et fornuftigt match mellem antal kvalificerede ansøgere og pladser ved skolestart ikke nødvendigvis, at antallet af pladser dækker det fulde behov set over et skoleår.

Når nogle ASF-klasser ikke fyldes helt, til trods for at det samlede ansøgerantal overstiger antallet af pladser, skyldes det dels, at der er forskelle på søgningen skolerne imellem, og dels at det ikke er alle ansøgere, der vurderes som kvalificerede til en ASF-klasse. En grundig visitationsproces opleves derfor som afgørende for et velfungerende tilbud.

Evalueringens kortlægning af andre særligt tilrettelagte klasser har identificeret 21 tilbud inden for denne kategori på landsplan, der primært er organiseret som treårige hf-forløb. Både målgruppe og elevantal varierer de særligt tilrettelagte klasser imellem, men målgruppen er generelt bredere og elevantallet større end i ASF-klasserne.

Der er stor efterspørgsel efter særligt tilrettelagte klasser, men også store geografiske forskelle på udbuddet, og skolerne med sådanne tilbud i Jylland og på Fyn oplever ikke, at udbuddet dækker efterspørgslen i deres område.

Kapitlet viser desuden, at det samlede udbud af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser i et område har betydning for, hvorvidt udbuddet af ASF-klasser matcher efterspørgslen.

Ekspertgruppen tilknyttet evalueringen pointerer, at selvom udbyderne af ASF-klasser oplever et acceptabelt match mellem udbud af og efterspørgsel efter klasserne her og nu, så kan dette hurtigt forandre sig i de kommende år – særligt da nyere undersøgelser dokumenterer, at der i de senere år er kommet stadig flere børn og unge med diagnoser, herunder ASF (se fx Social- og Indenrigsministeriets kortlægning af *Udviklingstendenser ift. børn og unge med psykiatriske diagnoser* (2020) eller VIVE's *Evaluering af inkluderende læringsmiljøer og specialpædagogisk bistand* (2022)).

4.1 Udbud og efterspørgsel efter ASF-klasser

4.1.1 Udbuddet dækker efterspørgslen – men ikke nødvendigvis på sigt

Ansøgertallet til ASF-klasserne vidner om, at der er stor efterspørgsel efter tilbuddet. Som det fremgår af tabel 4.1, så lå ansøgerantallet i 2021 på 255 ansøgere til 168 pladser. Opgørelsen viser desuden, at antallet af ansøgere har været støt stigende år for år – fra 170 ansøgere til 156 pladser i 2016 til 213 ansøgere til 156 pladser i 2020.

Erfaringen fra skolerne er desuden, at der ofte kommer flere ansøgere til efter skolestart. Dette er et vigtigt forbehold ift. ansøgerantallene, idet disse tal alene dækker over antal ansøgere og optagne elever ved skolestart. Det reelle samlede antal ansøgere ville dermed ligge højere, hvis man også medtog de elever, der løbende søger mod en ASF-klasse.

I 2021 blev 161 elever optaget i ASF-klasserne, og dermed blev næsten alle pladser i ASF-klasser udfyldt fra skoleårets start. Når nogle ASF-klasser ikke fyldes helt, til trods for at det samlede ansøgerantal overstiger antal pladser, så skyldes det dels, at der er forskelle på søgningen skolerne imellem, og dels at det ikke er alle ansøgere, der vurderes som kvalificerede til en ASF-klasse. Antallet af ledige pladser på tværs af alle ASF-klasser ved skoleårets start har dog været faldende fra 60 i 2016 til 25 i 2020 og 7 i 2021, hvor der tilmed er kommet 12 ekstra pladser pga. Københavns VUC's midlertidige ASF-klasse.

10 ud af 12 skoler har i 2021 afvist ansøgere til ASF-klasserne.¹⁵ På seks af disse skoler har ansøgertallet oversteget antallet af pladser i ASF-klasserne. Derfor kan afvisningerne på disse seks skoler både handle om, at en del af ansøgerne ikke har været vurderet kvalificerede til ASF-klassen, men også om reel mangel på pladser i klassen. Det drejer sig om Næstved Gymnasium og HF, Aabenraa Statsskole, Paderup Gymnasium, Høje Taastrup Gymnasium, Aarhus HF & VUC og KVUC.

På de resterende fire skoler, der har afvist elever til ASF-klasserne, har ansøgertallet ligget omkring eller under antallet af pladser i ASF-klassen. Når disse fire skoler har afvist elever, må det således antages at have handlet om, at en del af ansøgerne ikke er blevet vurderet kvalificerede til ASF-klassen, og ikke om pladsmangel i klassen. Det drejer sig om ZBC Slagelse, Midtfyns Gymnasium, Campus Vejle og Skive College.

To skoler har ikke afvist nogen ansøgere i 2021. Det drejer sig om Aalborg Katedralskole, som har haft 12 ansøgere, der alle er blevet optaget, og om Herning HF & VUC, der har haft 11 ansøgere, der alle er blevet optaget. Sidstnævnte tilbud har dog haft 12 optagne elever i ASF-klasserne i alle foregående år.

¹⁵ Se de enkelte skolers ansøgertal i appendiks A.

TABEL 4.1

Ansøgere til ASF-klasser på alle skoler samlet

År	Antal ansøgere	Antal optagne elever ved skoleårets start	Antal afviste elever	Antal ASF-klasser	Antal pladser
2016	170	96	74	13	156
2017	202	125	80	13	156
2018	219	127	93	13	156
2019	207	130	77	13	156
2020	213	131	85	13	156
2021	255	161	96	14	168

Kilde: Indberetninger fra de 12 skoler med ASF-klasser.

Note: a) Antallet af optagne elever er opgjort ved skolestart. Der kan således være kommet yderligere elever til i klassen efterfølgende, hvis der har været ledig plads eller frafald.

b) Antal ansøgere er opgjort fra 2016 og frem, fordi det er fra dette år, at alle skoler med ASF-klasser har opgørelser over antal ansøgere på tidspunktet for indsamlingen af oplysningerne.

Note: KVUC fik først bevillingen til at oprette ASF-klassen i maj måned 2019 og havde derfor ikke mulighed for at gennemføre en almindelig ansøgningsproces. Derfor kan antal ansøgere og antal afviste elever for KVUC i 2019 ikke opgøres. De 12, der blev optaget i ASF-klassen i 2019, var elever, der ikke blev optaget på KVUC's særligt tilrettelagte klasse HF Inklusion. Dermed underestimerer tabellen det samlede antal ansøgere i 2019.

Antal kvalificerede ansøgere matcher generelt antal pladser – her og nu

På næsten alle skoler, der udbyder ASF-klasser, er det vurderingen, at antallet af *kvalificerede* ansøgere generelt harmonerer godt med antallet af pladser i klasserne, selvom antallet af ansøgere til ASF-klasserne på flere af skolerne i nogle år overstiger antallet af pladser.

Det fremgår af interviewene med ledere for ASF-klasserne, at dette skyldes, at en del af ansøgerne ikke vurderes til at være i målgruppen for en ASF-klasse (se afsnit 4.1.2 for gennemgang af visitationsproces). Det kan eksempelvis handle om, at ansøgerne i kraft af deres ASF-diagnose eller andre sidediagnoser er for udfordrede til at kunne gå i gymnasiet, at de endnu ikke er modne nok til en gymnasial uddannelse, eller at de ikke har det tilstrækkelige faglige niveau.

Ekspertgruppen tilknyttet evalueringen pointerer, at selvom der opleves et rimelig fornuftigt match mellem udbud og efterspørgsel her og nu, så kan dette hurtigt forandre sig i de kommende år – og det, der er et dækkende udbud nu, vil sandsynligvis ikke være det i de kommende år. Ekspertgruppen peger således på, at man ved fra dagtilbuds- og grundskoleområdet, at der i de senere år er kommet stadig flere børn og unge med diagnoser, herunder ASF.

Ekspertgruppens vurdering af, at der kommer stadig flere børn og unge med psykiatriske diagnoser, understøttes bl.a. af nyere undersøgelser fra Social- og Indenrigsministeriets Benchmarkingen¹⁶ og VIVE¹⁷. Af førstnævnte kortlægning af udviklingstendenser ift. børn og unge med psykiatriske diagnoser fremgår det, at forekomsten af ASF-diagnoser blandt 0-17 årige i Danmark er steget med 153 % fra 2009 til 2019, hvilket gør ASF til den hastigst stigende psykiatriske diagnose hos

¹⁶ Benchmarkingenheden (2020): *Udviklingstendenser i forhold til børn og unge med psykiatriske diagnoser*. Social- og Indenrigsministeriet: København.

¹⁷ VIVE (2022): *Evaluering af inkluderende læringsmiljøer og specialpædagogisk bistand*. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd: København.

denne befolkningsgruppe i perioden. VIVE's evaluering af inkluderende læringsmiljøer og specialpædagogisk bistand viser i overensstemmelse med dette, at andelen af elever med en ASF-diagnose i grundskolen er blevet næsten fordoblet fra 2011 til 2019.

Den markante udvikling i forekomsten af ASF-diagnoser er vigtig at tage højde for i vurderingen af det langsigtede forhold mellem udbud og efterspørgsel af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser, da disse årgange, hvor en stigende andel af eleverne har diagnoser, står foran at skulle ind på ungdomsuddannelserne i de kommende år.

Der er ikke altid plads til de ansøgere, der kommer efter skolestart

På tværs af skolerne, der udbyder ASF-klasser, er det erfaringen, at der ofte kommer ekstra ansøgere til klasserne efter skolestart. Der kommer særligt nye ansøgere i løbet af de først par måneder af skoleåret, fordi der typisk er tale om elever, der er begyndt i ordinære klasser på samme eller andre skoler, men hurtigt har måttet konstatere, at det ikke fungerer for dem at gå der. Ofte vil der kun være plads til disse elever i ASF-klassen, hvis andre elever falder fra.

Dermed betyder et umiddelbart match mellem antal kvalificerede ansøgere og pladser ved skolestart ikke, at antallet af pladser dækker det fulde behov set over et skoleår.

Samlet udbud af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser i et område er afgørende for, om udbuddet af klasser matcher efterspørgslen

I interviewene med ledere for ASF-klasserne fremgår der to væsentlige forklaringer på, at nogle skoler oplever udsving i deres ansøgerantal og i nogle år ikke har nok ansøgere til en fuld ASF-klasse. For det første er det erfaringen, at når der oprettes nye ASF-klasser på nye skoler, så skal tilbuddene først i gang, og kendskabet til dem skal udbredes i lokalområdet blandt potentielle elever og deres forældre. For det andet har udbuddet af andre særligt tilrettelagte klasser i et område også betydning for efterspørgslen efter ASF-klasser, så når der oprettes andre lignende tilbud i geografisk nærhed, kan det have betydning for søgningen til ASF-klasserne.

Ledere for ASF-klasser, hvor der er blevet oprettet en ny særligt tilrettelagt klasse i samme eller en nærliggende kommune, efter ASF-klassen blev oprettet, forklarer, at det typisk resulterer i faldende søgetal til deres ASF-klasse. Ifølge de pågældende ledere handler det typisk om ansøgere, der har kortere transporttid til den særligt tilrettelagte klasse end til ASF-klassen og derfor foretrækker førstnævnte tilbud.

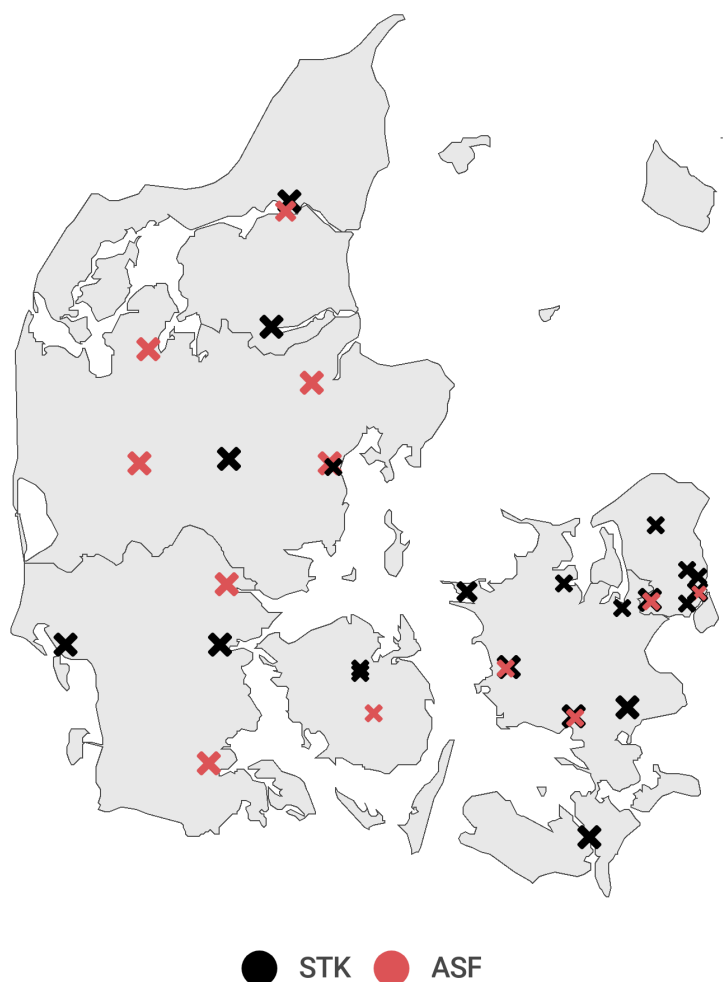
Den kvalitative analyse viser således, at eleverne kan stå i et dilemma, når de skal vælge gymnasial uddannelse. Ifølge ledere og lærere for ASF-klasserne består dilemmaet for de pågældende elever i at vælge mellem et specialiseret ASF-tilbud, som måske er det, eleven foretrækker, og som passer bedst til elevens støttebehov, eller et særligt tilrettelagt tilbud med større klasser og elever med andre diagnoser end ASF, som til gengæld ligger tættere på elevens bopæl. Dermed beror elevernes valg af tilbud ikke nødvendigvis alene på, hvad der indholdsmæssigt er det mest relevante tilbud for den enkelte, men også på, hvad der transportmæssigt er det mest tilgængelige og realistiske tilbud at møde frem til på daglig basis.

Om udbuddet af ASF-klasser matcher efterspørgslen, afgøres derfor af det samlede udbud af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser i en region. Som det fremgår af figur 4.1 nedenfor, er

der dog store regionale forskelle på, hvordan det samlede udbud af de to typer af tilbud ser ud. Region Nordjylland har færrest tilbud med én ASF-klasse og to særligt tilrettelagte klasser, mens Region Sjælland har flest med to ASF-klasser og seks særligt tilrettelagte klasser.¹⁸

FIGUR 4.1

Nationalt udbud af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

Kilde: BUVM's oversigt over ASF-klasser og survey blandt gymnasiale uddannelser med særligt tilrettelagte klasser, foretaget af EVA i efteråret 2021.

Note: Danmarkskortet viser 12 skoler, der udbyder ASF-klasser, selvom der findes 14 ASF-klasser på landsplan. Det skyldes, at to af skolerne, Københavns VUC (KVUC) og Høje Taastrup Gymnasium, udbyder to ASF-klasser.

Note: Sorte og røde kryds placeret oven i hinanden betyder, at den givne skole både udbyder ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser.

¹⁸ Se appendiks c for oversigt over, hvor stor en andel af eleverne i hhv. ASF-klasser og de særligt tilrettelagte klasser der har registreret bopæl i landets forskellige regioner.

ASF-eleverne kommer ofte langvejs fra

På tværs af skolerne, der udbyder ASF-klasser, beskrives det, at ASF-eleverne ofte kommer langvejs fra for at gå i ASF-klassen. Det er således ikke unormalt med en times transporttid eller mere hver vej. Der beskrives også tilfælde, hvor elever hver dag køres af deres forældre over lange stræk på tværs af regioner.

Offentlig transport kan i sig selv være en stor udfordring for ASF-elever (som udfoldet i afsnit 3.2.1) og kan i nogle tilfælde betyde, at en elev helt fravælger et ellers relevant ASF-tilbud. Afstand til ASF-klasserne har derfor stor betydning, men omfanget af afstandens betydning for eleverne hænger også sammen med mulighederne for eksempelvis flextransport eller at bo på kollegie eller skolehjem i nærheden.

Er der kollegie eller skolehjem i nærheden, kan en ASF-klasse have elever fra hele landet. På Midt-fyns Gymnasium, som har et kollegie i nærheden af skolen, får man af denne grund elever fra områder, hvor der ikke findes ASF-klasser, såsom Bornholm, Esbjerg, Fredericia og det øvrige Fyn. Det er dog vigtigt at bemærke, at det at bo selv med støtte ikke er en mulighed for alle ASF-elever.

Det er en central pointe i interviewene med ledere for ASF-klasserne, at det ift. udbuddet af ASF-klasser er vigtigt at finde balancen mellem, at der på den ene side er tilstrækkelig geografisk dækning, særligt i lyset af at offentlig transport kan være en stor udfordring for ASF-elever, og at der på den anden side ikke oprettes så mange tilbud, at de udkonkurrerer hinanden, og de enkelte tilbud udvandes og må lukke, fordi der ikke er tilstrækkeligt med elever.

4.1.2 Visitation til ASF-klasser er afgørende for velfungerende tilbud

Ledere, lærere og mentorer for ASF-klasser understreger, at visitationsprocessen er helt afgørende for et velfungerende ASF-tilbud. Det drejer sig både om at sikre, at ASF-klassen er et meningsfuldt tilbud for den enkelte elev, men også om at sikre en elevsammensætning i ASF-klassen, der kan fungere sammen. Derfor lægger skolerne et stort arbejde i visitationsprocessen og oplever hele tiden at blive skarpere på, hvem der er og ikke er den relevante målgruppe for ASF-klasserne.

Visitationsprocessen gribes lidt forskelligt an fra skole til skole, men omdrejningspunktet for visitationen på tværs af skoler er en (eller enkelte steder to) visitationssamtaler med ansøgeren til ASF-klassen og dennes forældre eller støtteperson. Visitationsudvalget, som deltager i samtalen og foretager visitationen, består typisk af en række forskellige personer med forskellige perspektiver ift. visitationen af ansøgeren. Visitationsudvalget kan fx bestå af koordinatoren for ASF-klassen, der kan have særligt fokus på det faglige, og en mentor for ASF-klassen, der kan have særligt fokus på støttebehov. På en del skoler sidder der også en ekstern psykolog, en repræsentant fra PPR eller anden fagperson med særligt fokus på ASF-diagnoser med. Endelig sidder der også nogle steder en studievejleder med til samtalen.

De ”næstbedst fungerende” elever med ASF visiteres til ASF-klasser

De elever, der vurderes som værende i målgruppen for ASF-klasser, og som dermed visiteres hertil, beskrives af ledere og lærere, der indgår i visitationen, som de næstbedst fungerende elever med en ASF-diagnose. De mest velfungerende elever med ASF går i ordinære gymnasieklasser, men det er også nødvendigt med et forholdsvist højt funktionsniveau for eleverne i ASF-klasserne, idet der er tale om gymnasial uddannelse med samme faglige krav og timetal som i ordinære gymnasieklasser – blot med særlige rammer.

Det fremgår af interviewene med ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne, at der i visitationen af elever til klasserne lægges vægt på, at eleverne er karakteriseret ved de syv forhold, der udfoldes i de følgende afsnit.

1. Fagligt niveau til en ordinær gymnasial uddannelse

De faglige krav er de samme for ASF-eleverne som for elever i ordinære gymnasieklasser. Derfor lægges der i visitationsprocessen stor vægt på at få afdækket, om eleverne har de tilstrækkelige faglige forudsætninger for at kunne gennemføre en ordinær gymnasial uddannelse. Faglige mangler kan afspejle egentlige indlæringsvanskeligheder hos eleverne, men eleverne kan også have forudsætningerne for at blive fagligt dygtige, men have svære skoleforløb bag sig, hvor de ikke har fået deres faglige potentiale indfriet.

2. Motiverede elever med ASF-klasse som deres eget projekt

I visitationen af elever lægges der vægt på, at eleverne selv er motiverede for at gå i en ASF-klasse og tage en gymnasial uddannelse, og at det fx ikke alene er forældrenes projekt. Derfor er visitationsudvalgene på skolerne typisk opmærksomme på, om eleverne selv er aktivt deltagende i visitationssamtalen. Dog med blik for, at noget af det, der netop kan være svært for denne elevgruppe i kraft af deres diagnose, er at interagere med fremmede.

3. Lyst til at gå i skole og møde op

I forlængelse af elevernes motivation lægges der i visitationen vægt på, at eleverne har lyst til og mod på at gå i skole og møde op i ASF-klassen og også har mod på at have mange undervisningstimer og forholdsvis lange skoledage. Derfor spørges der typisk ind til, om skolevægring har fyldt i deres forudgående skoletid. I visitationsprocessen tages der dog også højde for, at tidligere tendenser til skolevægring kan hænge sammen med, at eleven ikke har trivedes i tidligere skoleforløb, hvilket kan være del af motivationen for at søge om optagelse i ASF-klassen.

4. Interesse for den konkrete gymnasiale retning

Et forhold, som en del af skolerne har fået øget fokus på i visitationen, efterhånden som de har gjort sig erfaringer med ASF-klasserne, er vigtigheden af, at eleverne har en faglig interesse for den konkrete gymnasiale uddannelse, de søger ind på. Det vil sige, at ASF-eleverne på fx en htx-uddannelse gerne skal have en faglig interesse i de naturvidenskabelige fag, der fylder meget på htx, og tilsvarende på de øvrige gymnasiale uddannelser, da elevernes interesse er afgørende for deres motivation og trivsel på uddannelsen.

5. Tilstrækkelig modenhed

Tilstrækkelig modenhed er også et væsentligt fokuspunkt i visitationsprocessen til ASF-klasserne. Det hænger bl.a. sammen med, at en ASF-diagnose typisk indebærer, at man modnes sent, da der er tale om en udviklingsforstyrrelse.

6. Selvindsigt og lyst til at arbejde med egne diagnoser og strategier

I visitationsprocessen forsøger visitationsudvalget at afdække, hvilken grad den potentielle elev har af selvindsigt og lyst til at arbejde med egne diagnoser og strategier til at håndtere disse. For at blive optaget skal eleverne selv have en anerkendelse af, at de har et særligt støttebehov og også gerne et billede af, hvilken form for støtte de har særligt brug for, og kunne bede om hjælp til dette. Samtidig skal eleverne også gerne have strategier til at håndtere en del af de udfordringer, som deres diagnose kan give dem, men også lyst til at arbejde med at videreudvikle disse strategier.

7. Velbehandlede sidediagnoser

En stor del af ASF-eleverne har også komorbide diagnoser såsom depression, angst, stress eller ADHD. ASF-klasserne er tilrettelagt med udgangspunkt i autismpædagogik og -didaktik, og det er

erfaringen, at sidediagnoserne kan være noget af det, der særligt vanskeliggør skolegang og undervisning for ASF-eleverne – både for eleven selv, hvis svær depression fx fører til lange perioder med fravær, men også for andre elever i klassen, hvis en elev fx har meget udadreagerende adfærd pga. ADHD.

Derfor lægges der i visitationen vægt på, at sidediagnoserne til ASF skal være velbehandlede.

De fleste afvisninger skyldes, at ASF-klassen ikke er relevant for eleven (endnu)

Lederne beskriver, at hovedparten af de afviste ansøgere til ASF-klasserne afvises, fordi de ikke vurderes til at falde inden for ASF-klassens målgruppe baseret på de oplyste fokuspunkter i visitationsprocessen, hvorfor tilbuddet ikke er relevant for dem.

Afhængig af hvad årsagen til denne vurdering er, forsøger skolerne i samarbejde med uddannelsesvejledningen at hjælpe de afviste ansøgere videre på bedst mulig vis. Det gør de fx ved at tilbyde afviste ansøgere en opfølgende samtale, hvor de kan få råd til, hvad de kan gøre for at blive klar til en ASF-klasse.

Handler afvisningen om manglende modenhed, foreslås det typisk, at den afviste ansøger tager et år i 10. klasse for at modnes yderligere, inden at personen søger ASF-klassen igen. Drejer afvisningen sig om utilstrækkelige personlige kompetencer til at gå på en ungdomsuddannelse, kan ansøgerne eksempelvis blive rådet til at gå på STU for at udvikle disse. Handler afvisningen om et utilstrækkeligt fagligt niveau, kan den afviste ansøger blive anbefalet at tage faglig supplering, fx via hf-enkeltfag.

Det kan være svært at pege på alternativer til en ASF-klasse

På enkelte skoler oplever man også at måtte afvise ansøgere, der vurderes som kvalificerede til ASF-klassen, pga. pladsmangel. Er det tilfældet, kan andre særligt tilrettelagte klasser være et muligt alternativ for nogle. Dog med det forbehold, at disse klasser har en bredere målgruppe og typisk et højere elevantal pr. klasse. Det kræver således, at det er ansøgere, der vurderes at kunne fungere i dette.

Herudover har skolerne svært ved at pege på, hvad alternativet til en ASF-klasse skulle være for eleverne, hvis der ved alternativ forstås alternative muligheder for at tage en gymnasial uddannelse. Vurderingen og erfaringen blandt ledere, lærere og mentorer er, at en ASF-klasse er denne elevgruppes bedste mulighed for at få en gymnasial uddannelse, idet en del af eleverne allerede tidligere har påbegyndt en ordinær gymnasieklasse, men er faldet fra. Af denne grund har man på flere af skolerne oplevet, at gennemsnitsalderen i ASF-klasserne var højere de første år, de udbød tilbuddet, fordi unge, som var faldet fra ordinære gymnasieklasser, havde afventet et tilbud, der muliggjorde, at de kunne tage en gymnasial uddannelse i deres nærområde.

Lærere og mentorer peger derfor på, at det mest realistiske alternativ til ASF-klasserne for de fleste af eleverne ville være FGU, STU, AspIN eller at være helt uden for uddannelse eller beskæftigelse på forskellige former for offentlig støtte.

4.2 Udbud og efterspørgsel efter andre særligt tilrettelagte klasser

4.2.1 Kortlægning af eksisterende tilbud

Kortlægningen af andre særligt tilrettelagte klasser har identificeret 21 tilbud på landsplan, der falder inden for denne kategori baseret på evalueringens definition, der karakteriserer andre særligt tilrettelagte klasser ud fra de følgende tre kriterier:

- Tilbud målrettet unge med en diagnose relateret til psykiske og adfærdsmæssige vanskeligheder, som vurderes at have de faglige forudsætninger for at gennemføre en ordinær gymnasial uddannelse gennem særligt tilrettelagte uddannelsesforløb.
- Mere end et enkeltstående tilbud, som eleverne kun møder én gang. Det vil sige, at tilbuddet har en mere permanent og gennemgående karakter igennem elevernes uddannelsesforløb.
- Tilbud med karakter af klasse- eller holddannelse. Det vil sige, at eleverne, som en del af tilbuddet, samles i en særlig klasse/på et særligt hold i forbindelse med en del af eller al deres undervisning.

Hovedparten af de særligt tilrettelagte klasser er oprettet i løbet af de seneste år. 16 af de 20 skoler, der har besvaret surveyen blandt gymnasiale uddannelser med særligt tilrettelagte klasser, har således udbudt deres tilbud i mellem et og fire år.

De særligt tilrettelagte klasser udbydes primært som treårige hf-forløb. Som det fremgår af figur 4.2 nedenfor, er det kun 3 ud af 21 særligt tilrettelagte klasser, der ikke er tilrettelagt som treårige hf-forløb. De tre tilbud fordeler sig på hhv. to stx- og et htx-tilbud. Blandt de 18 særligt tilrettelagte treårige hf-forløb tilrettelægges syv ud fra hf-enkeltfagsbekendtgørelsen, mens ti tilrettelægges ud fra standardbekendtgørelsen med dispensation jf. §61, stk. 2, i bekendtgørelse af lov om de gymnasiale uddannelser.¹⁹ Det har ikke været muligt at fastlægge, hvilken bekendtgørelse det sidste af de 18 kortlagte særligt tilrettelagte hf-forløb tilrettelægges ud fra pga. manglende surveybesvarelse.²⁰

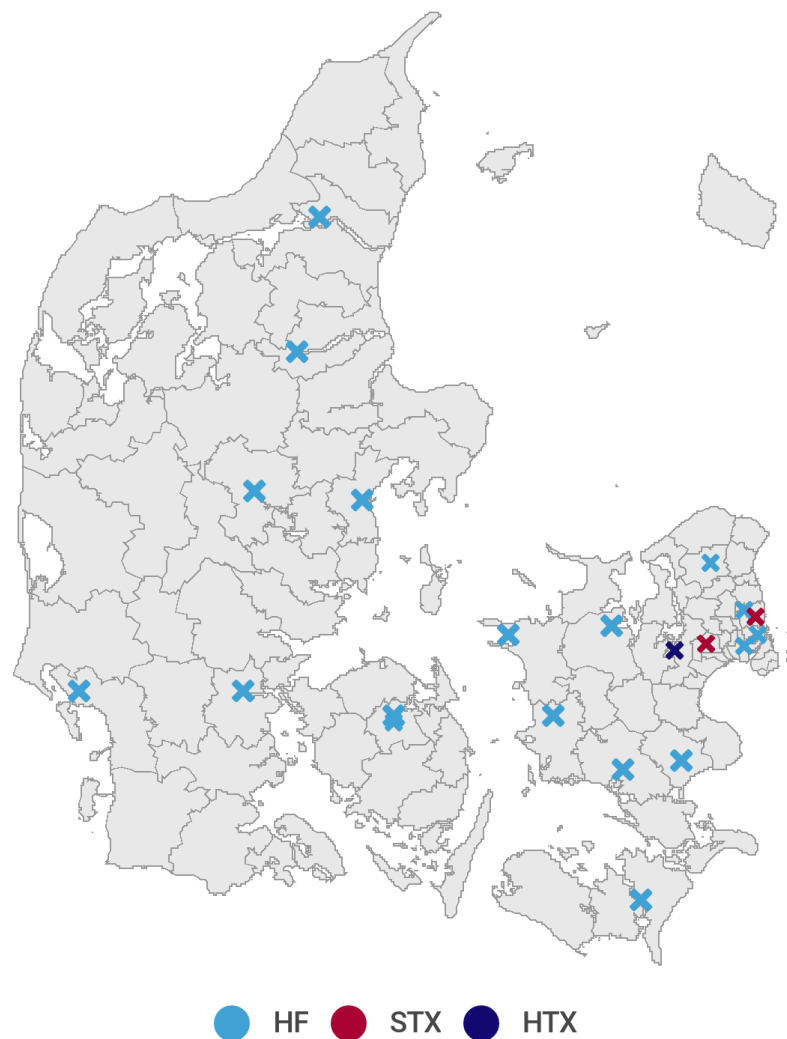
Kortlægningen viser desuden, at der er store geografiske forskelle på udbuddet af særligt tilrettelagte klasser. Det er således blot 6 ud af 21 tilbud, der fordeler sig rundt omkring i Jylland, 2 af de 21 tilbud er placeret i Odense på Fyn, mens 12 af 21 tilbud bliver udbudt på Sjælland, og et enkelt tilbud udbydes på Falster.

¹⁹ § 61, stk. 2, i bekendtgørelse af lov om de gymnasiale uddannelser tillader, at: "Institutionen kan i helt særlige tilfælde tilrettelægge 2-årige uddannelsesforløb over en 3-årig periode og 3-årige uddannelsesforløb over en 4-årig periode for elever, der på grund af funktionsnedsættelse eller tilsvarende vanskeligheder er forhindret i at følge undervisningen på normal vis. Institutionen kan oprette selvstændige klasser for disse elever med forlængede uddannelsesforløb."

²⁰ Se appendiks b for en udfoldet oversigt over, hvilke særligt tilrettelagte klasser der følger hvilken bekendtgørelse.

FIGUR 4.2

Danmarkskort over andre særligt tilrettelagte klasser

Kilde: Survey blandt gymnasiale uddannelser med særligt tilrettelagte klasser, foretaget af EVA i efteråret 2021.

Som det fremgår af tabel 4.2 nedenfor, viser kortlægningen af de særligt tilrettelagte klasser desuden, at der er store forskelle på, hvem udbyderne af klasserne vurderer som deres primære målgruppe. Eleverne i de særligt tilrettelagte klasser kan således både være præget af udfordringer knyttet til psykiske diagnoser såsom ASF, ADHD eller skizofreni og til fysiske handicap såsom syns- og hørenedsættelser eller cerebral parese.

Endelig viser kortlægningen, at der er stor forskel på, hvor mange elever institutionerne optager i deres særligt tilrettelagte klasser. I nogle særligt tilrettelagte klasser er man med 14-16 elever nede omkring klasseloftet for ASF-klasser, mens man i andre særligt tilrettelagte klasser har en normal klassenorm på 28 elever. For alle særligt tilrettelagte klasser gælder det dog, at klasseloftet er højere end i ASF-klasserne.

Det fremgår af surveyen blandt de særligt tilrettelagte klasser på de gymnasiale uddannelser, at det først og fremmest skyldes økonomiske hensyn, når klassestørrelsen nogle steder er på 28 og dermed på niveau med en ordinær gymnasieklasse. Repræsentanterne for disse skoler svarer, at de ville foretrække at have færre elever i deres særligt tilrettelagte klasser, hvis det kunne løbe rundt økonomisk.

TABEL 4.2

Kortlægning af andre særligt tilrettelagte klasser

Tilbud	Klassestørrelse (maksimum)	Diagnoser og/eller udfordringer hos målgruppe	Antal år, tilbuddet er blevet udbudt
HF IN, HF & VUC Fyn	20	Især angst	2 år
HF Autisme, HF & VUC Fyn	22	ASF	2 år
HF IN, HF & VUC Nordsjælland (2 klasser pr. årgang)	24	ASF, angst, OCD, paranoid skizofreni, PTSD, ADD, ADHD, anoreksi, selvskadende adfærd, selv-mordstanker, skolevægning, borderline, depression, bipolar lidelse, cerebral parese og misbrug	4 år
HF3, HF & VUC Nordvestsjælland	20	Funktionsnedsættelser	2 år
ASF-linje (stx), Gentofte Studenterkursus	16	ASF	5 år
HF3, VUC Storstrøm	25	Dokumenteret diagnose eller dysleksi	3 år
HF3, Kolding HF & VUC	23	ASF, ADD, ADHD, angst, depression og personlighedsforstyrrelser	1 år
HF Basecamp, HF & VUC Syd	18	ASF og lignende støttebehov	3 år
SAFE (stx), Høje Taastrup Gymnasium (2 klasser pr. årgang)	16	ASF, ADD, ADHD, angst, depression, OCD, spiseforstyrrelser og velmedicinerede psykoser	4 år
ASF-linje (htx), Roskilde Tekniske Gymnasium	18	ASF og komorbide diagnoser såsom ADD, ADHD og angst	2 år
HF PLUS, HF & VUC Klar	24	ASF, ADD, ADHD, angst, borderline og bipolar lidelse	4 år
HF3, VUC Lyngby	26	ASF, ADD, ADHD, angst, depression, tourette, skizofreni, skizotypi og spiseforstyrrelse	2 år
VHF, Mariagerfjord Gymnasium	18	ASF, ADD, ADHD, OCD og forskellige udviklingsforstyrrelser såsom kroniske motoriske eller vokale tics	9 år
HF Inklusion, KVUC (3 klasser pr. årgang fra august 2021)	22	ASF og lignende støttebehov	Mere end 10 år
HF3, Kalundborg Gymnasium	28	ASF, ADD, ADHD, skizofreni, borderline, angst og dysleksi	4 år
HF3, Nørresundby Gymnasium & HF (2 klasser pr. årgang)	22	ASF, ADD, ADHD, OCD, angst, depression og fysiske handicaps såsom cerebral parese.	6 år
HF3, Esbjerg Gymnasium	22	ASF og lignende støttebehov	1 år
HF+, Nykøbing Katedralskole	28	Funktionsnedsættelser	3 år

Tilbud	Klassestørrelse (maksimum)	Diagnoser og/eller udfordringer hos målgruppe	Antal år, tilbuddet er blevet udbudt
HF3, Næstved Gymnasium	14	ASF, ADD, ADHD, dysleksi, høre- eller synshæmmede og elever under udredning	1 år
HF3, TH. Langs HF & VUC	24	ASF, ADHD, ADD, OCD, GUA, angst, depression, borderline, evasiv personlighedsforstyrrelse, bipolar lidelse, skizotypi, skizofreni og kronisk hovedpine	2 år
HF Fundamentet, Aarhus HF & VUC	Besvarelse mangler	-	-

Kilde: Survey blandt gymnasiale uddannelser med særligt tilrettelagte klasser, foretaget af EVA i efteråret 2021.

4.2.2 Stor og bred geografisk efterspørgsel efter særligt tilrettelagte klasser

Surveyen blandt de særligt tilrettelagte klasser på de gymnasiale uddannelser viser, at der er en stor efterspørgsel efter disse klasser. Som det fremgår af tabel 4.3, er det 15 ud af de 20 tilbud, der har besvaret surveyen, som har haft mere end 20 ansøgere pr. skoleår de sidste tre år. Syv af disse tilbud har haft mere end 30 ansøgere pr. skoleår.²¹ Disse ansøgertal skal forstås i relation til gennemgangen af de forskellige særligt tilrettelagte klassers maksimale klassestørrelse i figur 4.2, der viser, at klassestørrelsen på tværs af tilbud varierer fra 14 til 28 elever.

TABEL 4.3

Ansøgere til særligt tilrettelagte klasser pr. skoleår (n = 20)

Gennemsnitligt antal ansøgere pr. skoleår	Antal skoler
1-5	1
6-10	0
11-15	1
16-20	3
21-25	6
26-30	2
Mere end 30	7

Kilde: Survey blandt særligt tilrettelagte klasser på de gymnasiale uddannelser, foretaget af EVA i efteråret 2021.

Note: Spørgsmålet, som tabellen illustrerer svarene på, lyder: "Hvor mange ansøgere til tilbuddet har I i gennemsnit fået om året de seneste tre år?"

²¹ Se appendiks b for gennemgang af ansøgertal, antal afvisninger, ansøgernes geografiske tilhørsforhold og vurdering af forhold mellem udbud og efterspørgsel for de enkelte særligt tilrettelagte klasser.

Ansøgertallet til de særligt tilrettelagte klasser betyder også, at det kun er 3 ud af de 20 tilbud, der har besvaret surveyen, som ikke har måtte afvise ansøgere i de sidste tre skoleår. Samtidig er der fem af tilbuddene, som har måtte afvise mere end 15 ansøgere pr. skoleår i samme periode. Det fremgår af tabel 4.4.

TABEL 4.4

Gennemsnitligt antal afviste ansøgere til særligt tilrettelagte klasser pr. skoleår (n = 20)

Gennemsnitligt antal afviste ansøgere pr. skoleår	Antal skoler
Ingen	3
1-5	7
6-10	5
11-15	0
16-20	2
21-25	2
Mere end 25	1

Kilde: Survey blandt gymnasiale uddannelser med særligt tilrettelagte klasser, foretaget af EVA i efteråret 2021.

Note: Spørgsmålet, som tabellen illustrerer svarene på, lyder: "Hvor mange ansøgere til tilbuddet har I i gennemsnit måtte afvise om året de seneste tre år?"

Ikke alle ansøgere er kvalificerede til en særligt tilrettelagt klasse

Det fremgår både af surveyen og af de kvalitative interview blandt ledere for de særligt tilrettelagte klasser, at det, som i ASF-klasserne, ikke er alle ansøgere, der vurderes som kvalificerede til at starte i en særligt tilrettelagt klasse. Afvisning af ansøgere til de særligt tilrettelagte klasser handler derfor også om andet end pladmangel. Det kan fx handle om, hvorvidt ansøgerne vurderes som stabile nok ift. selvindsigt i og behandling af diagnose til at kunne gennemføre en gymnasial uddannelse i en særligt tilrettelagt klasse, og om i hvilken grad ansøgernes støttebehov matcher støttemulighederne i den særligt tilrettelagte klasse.

Det er desuden et grundvilkår for de særligt tilrettelagte klasser, der tilrettelægges ud hf-enkeltfagsbekendtgørelsen, at der skal være gået mindst et år, siden ansøgerne afsluttede folkeskolens afgangseksamen, hvis ansøgeren skal leve op til de formelle optagelseskrav.

Ansøgerne til de særligt tilrettelagte klasser kommer ikke kun fra nabokommunerne

Som det fremgår af tabel 4.5 nedenfor, viser surveyen, at 19 ud af de 20 skoler, der har besvaret surveyen, oplever at få ansøgninger til deres særligt tilrettelagte klasser fra mulige elever, som er bosat uden for skolens kommune. For 11 ud af de 20 skoler drejer det sig også om ansøgere, der er bosat i andre kommuner i regionen end skolens kommune og nabokommuner, og for 5 ud af de 20 skoler inkluderer ansøgerne også unge, der er bosat uden for skolens region.

TABEL 4.5

Ansøgere til særligt tilrettelagte klassers geografiske tilhørsforhold (n = 20)

Ansøgers geografiske tilhørsforhold	Antal skoler med ansøgere fra det geografiske område
Skolens kommune	20
Skolens nabokommuner	19
Andre kommuner i regionen end skolens kommune og nabokommuner	11
Kommuner uden for skolens region	5

Kilde: Survey blandt særligt tilrettelagte klasser på de gymnasiale uddannelser, foretaget af EVA i efteråret 2021.

Note: Det har været muligt at vælge mere end én svarmulighed.

Spørgsmålet, som tabellen illustrerer svarene på, lyder: "Hvilket geografisk område kommer ansøgerne til tilbuddet fra? (Du kan vælge flere svar)".

Skoler med særligt tilrettelagte klasser i Jylland og på Fyn oplever ikke, at udbuddet dækker efterspørgslen

Det fremgår af tabel 4.6, at 12 ud af de 20 skoler, der har besvaret surveyen, ikke vurderer, at udbuddet af særligt tilrettelagte klasser for elever med diagnoser i relation til psykiske og adfærdsmæssige vanskeligheder dækker efterspørgslen efter sådanne tilbud i deres område. Det er værd at bemærke, at samtlige skoler i Jylland og på Fyn, der udbyder særligt tilrettelagte klasser, svarer, at udbuddet ikke dækker efterspørgslen efter denne type tilbud i deres område.

Dette fund stemmer overens med det billede, som Danmarkskortet over særligt tilrettelagte klasser tegner i figur 4.2. Her ses det, at der i Jylland er stor afstand mellem de særligt tilrettelagte klasser, og at sådanne tilbud er helt fraværende i Vestjylland, med undtagelse af Esbjerg, ligesom at det fremgår, at der kun eksisterer to af sådanne tilbud på Fyn – begge beliggende på samme adresse i Odense.

5 ud af de 20 skoler vurderer omvendt, at udbuddet og efterspørgslen efter denne type tilbud matcher hinanden i deres område. 3 af disse skoler er lokaliseret i Nordsjælland, hhv. Lyngby, Gentofte og Hillerød. 3 af skolerne angiver, at de ikke ved det. Disse 3 skoler er alle lokaliseret i region Sjælland.

TABEL 4.6

Vurdering af forhold mellem udbud og efterspørgsel efter særligt tilrettelagte klasser i skolens område (n = 20)

Udbuddet af særligt tilrettelagte klasser dækker efterspørgslen i skolens område	Udbuddet af særligt tilrettelagte klasser dækker ikke efterspørgslen i skolens område	Ved ikke, om udbuddet af særligt tilrettelagte klasser dækker efterspørgslen i skolens område
5	12	3

Kilde: Survey blandt særligt tilrettelagte klasser på de gymnasiale uddannelser, foretaget af EVA i efteråret 2021.

Note: Spørgsmålet som tabellen illustrerer svarene på lyder: "Er det din oplevelse, at udbuddet af særligt tilrettelagte klasser for elever med diagnoser i relation til psykiske og adfærdsmæssige vanskeligheder dækker efterspørgslen efter sådanne tilbud i jeres område?".

Det er desuden værd at bemærke, at enkelte af de særligt tilrettelagte klasser er visitationstilbud. Det vil sige, at elever ikke kan søge om at blive optaget i klassen, men skal henvises af kommunen, fx via jobcenteret.

4.2.3 Visitation er også centralt for velfungerende særligt tilrettelagte klasser

Som nævnt tidligere i afsnittet handler afvisningen af ansøgere til de særlige tilrettelagte klasser også om andet end pladsmangel. De kvalitative interview med ledere, lærere og mentorer indikerer i forlængelse heraf, at det også er en udbredt praksis på skoler, der udbyder særligt tilrettelagte klasser, at gennemgå en grundig visitationsproces, forud for at afgørelsen om optag eller afvisning af ansøgere bliver truffet. På alle tre skoler, der udbyder særligt tilrettelagte klasser, som er blevet interviewet ifm. evalueringen, minder visitationsprocessen til klasserne således om visitationsprocessen til ASF-klasserne. Visitationsprocessen skal, som i ASF-klasserne, være med til at sikre, at de elever, som optages i de særligt tilrettelagte klasser, har forudsætningerne for at gennemføre en gymnasial uddannelse i tilbuddet.

Baseret på de kvalitative interview er den mest udbredte model for visitation til de særligt tilrettelagte klasser en eller to individuelle optagelsessamtaler med ansøgeren og evt. ansøgerens forældre. Forud for samtalerne får skolen typisk tilsendt udredningspapirer og psykologudtalelser til gennemlæsning med ansøgerens samtykke. Til visitationssamtalen er der eksempler på, at der ud over repræsentanter for skolen, såsom en leder og/eller koordinator samt mentor for den særligt tilrettelagte klasse og en fagperson med viden om målgruppens diagnoser, ligeledes kan deltage en repræsentant for kommunen, som kender ansøgeren fra andre sammenhænge.

Visitationsproces lægger vægt på støttebehov

Det fremgår af interviewene med ledere, lærere og mentorer for de særligt tilrettelagte klasser, at fokuspunkterne for visitationsprocessen til ASF-klasserne (afsnit 4.1.2) også kan genfindes i visitationsprocessen til de særligt tilrettelagte klasser.

Interviewene viser dog, at visitationsprocessen til de særligt tilrettelagte klasser især har fokus på at identificere støttebehovene hos ansøgerne med henblik på at vurdere, om de er realistiske at imødekomme i den særligt tilrettelagte klasse.

Det sker ud fra en vurdering af om ansøgeren:

1. Er motiveret for at starte i den særligt tilrettelagte klasse
2. Har velhandlede og velmedicinerede diagnoser
3. Har de personlige og sociale forudsætninger for at gå i gymnasiet i en klasse med op til 28 andre elever.

Den grundige visitationsproces skal bl.a. være med til at forebygge frafald i de særligt tilrettelagte klasser – både for den enkelte elev, men også med henblik på at sikre, at enkelte elever ikke har adfærdsmønstre, som kan skabe mistrivsel og potentielt frafald hos andre elever i klassen.

Afviste ansøgere kan få ny chance via ventelister eller faglig opkvalificering

Det fremgår af interviewene med ledere, lærere og mentorer for de særligt tilrettelagte klasser, at afviste ansøgere til klasserne rådgives i forskellige retninger, alt efter hvad årsagen til afvisningen er.

De mest egnede ansøgere, der afvises til de særligt tilrettelagte klasser, kan ende på en venteliste med mulighed for senere optag, hvis der er elever, der falder fra i starten af skoleåret. Andre afviste ansøgere rådes til at vente et år eller to med at søge ind igen, så de har mulighed for at gennemgå en modningsproces og eventuelt tage nogle af de tungere fag som hf-enkeltfag i mellemtiden, så deres skema bliver mindre kompakt ved fremtidigt optag. I enkelte tilfælde kan en afvist ansøgning til de særligt tilrettelagte klasser også handle om, at det vurderes, at ansøgeren vil kunne gennemføre en gymnasiale uddannelse i en ordinær klasse med hjælp fra socialpædagogisk støtte (SPS).

Svært at pege på alternativer til særligt tilrettelagte klasser

Vurderingen blandt ledere, lærere og mentorer for de særligt tilrettelagte klasser er, at det er svært at pege på alternativer til eleverne i de særligt tilrettelagte klasser, bortset fra ASF-klasser for elever med en ASF-diagnose, hvis ikke de havde haft mulighed for at gå i gymnasiet i et særligt tilrettelagt tilbud.

Personalet omkring de særligt tilrettelagte klasser vurderer dog, at det mest realistiske alternativ er FGU, men peger også på, at mange elever ville være endt på forskellige former for offentlig støtte. Ledere, lærere og mentorer mener derfor, at gymnasietiden i den særligt tilrettelagte klasse er essentiel for, at eleverne gennemgår en faglig, social og personlig udvikling, som forbereder dem til videre uddannelse og/eller arbejde efterfølgende.

5 Finansiering af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

Dette kapitel belyser, hvordan ASF-klasserne og andre særligt tilrettelagte klasser finansieres, herunder hvilke typer af omkostninger der er forbundet med disse tilbud. Kapitlets gennemgang af finansieringen af hhv. ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser tager udgangspunkt i interviewene med lederne for de 14 ASF-klasser samt surveyen og interviewene blandt ledere for de andre særligt tilrettelagte klasser.

Kapitlet viser, at det er en gennemgående erfaring blandt ledere for ASF-klasserne, at der ikke er fuld økonomisk dækning af tilbuddet pba. taxameter, skyggetaxameter og socialpædagogisk støtte alene. Skolerne må derfor supplere med egne ressourcer for at finansiere ASF-klasserne.

Det fremgår af kapitlet, at skolerne lægger ekstra ressourcer i medfinansiering af mentorerne omkring ASF-klasserne, grundig koordination, administration og visitation samt bygninger og lokaler mhp. at skabe de rolige og forudsigelige rammer omkring ASF-klasserne, elevgruppen har brug for.

På skolerne vurderer man dog, at de ekstra ressourcer er godt givet ud, da man oplever, at ASF-klasserne muliggør, at en målgruppe, som ellers var i risikogruppen for at ende på permanent eller længerevarende offentlig støtte, kan gennemføre en gymnasial uddannelse og fortsætte i videregående uddannelse efterfølgende.

Kapitlet viser også, at 18 ud af 20 ledere for de særligt tilrettelagte klasser ikke vurderer, at omkostningerne til disse klasser kan dækkes af tilskuddet til ordinære klasser. Derfor har disse skoler også merudgifter forbundet med at udbyde særligt tilrettelagte klasser, der først og fremmest går til at have færre elever i klasserne, ekstra ressourcer til lærere og støtteordninger samt lokaler og inventar, som understøtter støttebehovene hos elevgruppen i klasserne.

5.1 Finansiering af ASF-klasser

5.1.1 Anvendelse af supplerende tilskud og SPS-tilskud

Supplerende tilskud muliggør klassenorm på 12 elever

Da ASF-klassernes faglige indhold svarer til en ordinær gymnasial uddannelse, udløser eleverne i ASF-klasserne taxametertilskud på linje med øvrige elever. Idet der maksimalt er 12 elever i ASF-klasserne, modtager skolerne, der udbyder dem, også et supplerende tilskud i form af et "skyggetaxameter" på 16 elever pr. klasse. Skyggetaxameteret supplerer altså taxametertilskuddet, så det svarer til en standard klassenorm på 28 elever pr. klasse.

Skyggetaxameteret udløser dog ikke fællesudgiftstaxameter og bygningstaxameter.

Lederne af ASF-klasserne forklarer, at det supplerende tilskud dækker finansieringen af klassens lærere, idet lærerne koster det samme, uanset om der er 12 eller 28 elever i klassen. Det supplerende tilskud er dermed det, der muliggør, at klassenormen kan holdes på 12 elever.

SPS-tilskud indgår i finansiering af mentorer

Skolerne har også mulighed for at søge individuelle SPS-tilskud (specialpædagogisk støtte) til eleverne i ASF-klasserne. Det fremgår af interviewene med lederne for ASF-klasserne, at skolerne generelt gør brug af denne mulighed. SPS er en individuel kompenserende støtte, der tilbydes elever, der kan dokumentere en funktionsnedsættelse eller tilsvarende svære vanskeligheder, fx i form af en lægeerklæring eller en ordblindetest. EVA's evaluering af SPS-ordningen viser, at SPS til elever med psykiske vanskeligheder typisk består i støttepersontimer og studiestøttetimer.²²

SPS-midlerne i ASF-klasserne indgår typisk i finansieringen af mentorstøtte til eleverne, hvor faste mentorer tilknyttet ASF-klasserne afholder individuelle samtaler med eleverne og støtter dem i at få deres skolehverdag til at fungere og hænge sammen. Interviewene med ledere og mentorer for ASF-klasserne viser dog, at mentorerne i en del ASF-klasser spiller en større og anden rolle, end hvad SPS-midlerne kan dække, hvorfor skolerne selv må medfinansiere mentorernes løn.

5.1.2 Anvendelse af andre ressourcer

ASF-klasserne giver merudgifter til administration og fysiske rammer

Det er en gennemgående pointe blandt lederne, at ASF-klasserne er noget, skolerne også selv lægger ressourcer i. Enkelte steder er det oplevelsen, at ASF-klasserne lige akkurat kan løbe rundt økonomisk. ASF-klasserne udgør dog ingen steder en overskudforretning, men er et tilbud, skolen prioriterer at udbyde, fordi de oplever det som meningsfuldt og vigtigt.

Foruden merudgifter til støttefunktioner og en udvidet mentorordning, som beskrevet ovenfor, består skolernes merudgifter til ASF-klasserne i udgifter til koordination, administration og visitation samt bygninger og lokaler til klasserne.

Koordination, administration og visitation

Skyggetaxameteret udløser ikke fællesudgiftstaxameter. Skolerne lægger derfor selv ressourcer i ASF-klasserne til at finansiere hele det koordinerende og administrative arbejde omkring klasserne, som er større end for en ordinær klasse. Typisk er der en koordinator for ASF-klasserne, eksempelvis en uddannelsesleder, som bruger en del af sin tid på ASF-klasserne, bl.a. i form af løbende koordinering med lærere, mentorer og administrativt personale.

Skolens administration bruger også mere tid på ASF-klasserne end på ordinære klasser, bl.a. fordi en fast og forudsigelig tilrettelæggelse af skemaet har ekstremt stor betydning for denne elevgruppe. Det betyder, at skemalægning for ASF-klasserne er en opgave, der ikke bare skal håndteres ved skoleårets start, men også løbende, fordi uforudsigeligheden ved aflyste lektioner eller pludseligt opståede huller i skemaet kan stresser og have en negativ indvirkning på ASF-eleverne.

Visitationsprocessen til ASF-klasserne er også et element, som skolerne gør meget ud af og lægger en del af ressourcer i. Typisk indgår ASF-klassernes koordinators i visitationsprocessen, hvor der afholdes samtaler med og laves en grundig vurdering af alle ansøgere. Derudover har en stor del af

22 EVA (2021): *Evaluering af specialpædagogisk støtte på ungdomsuddannelserne*. Danmarks Evalueringsinstitut: Holbæk.

skolerne også eksterne fagpersoner tilknyttet visitationsprocessen, såsom fagpersoner med ekspertise i ASF-diagnoser eller lignende, og dermed også udgifter forbundet hermed.

Bygninger og lokaler

Skyggetaxameteret udløser heller ikke bygningstaxameter. ASF-klasserne optager dog flere lokaler end ordinære klasser, idet de både har et fast klasselokale, der ikke benyttes af andre elever, samt typisk også et hvilerum og på nogle skoler også særlige grupperum og et tekøkken.

Dermed er der flere udgifter til lokaler forbundet med ASF-klasserne end til ordinære klasser, hvorfor skolerne selv finansierer de ekstra ressourcer til bygninger og lokaler omkring ASF-klasserne.

5.1.3 Vurdering af økonomien i ASF-klasser

Det er altså en gennemgående oplevelse blandt ledere for ASF-klasserne, at der ikke er fuld økonomisk dækning for ASF-klasserne pba. taxameter, skyggetaxameter og SPS-tilskud alene, og at skolerne derfor må supplere med egne ressourcer for at finansiere ASF-klasserne.

Det er dog en udbredt pointe blandt lederne for ASF-klasserne, at skolernes investering i ASF-klasserne er godt givet ud på et større samfundsmæssigt plan. Lederne vurderer således, at eleverne i ASF-klasserne ville være faldet fra i en ordinær gymnasieklasse og være i risikogruppen for at ende på permanent eller længerevarende offentlig støtte uden et ASF-tilbud.

ASF-klasser vurderes til at spare samfundet for udgifter på den lange bane

Ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne vurderer, at tilbuddet er en gevinst på et samfundsmæssigt niveau, fordi det medvirker til, at unge, der ikke ville kunne gennemføre en gymnasial uddannelse i en ordinær klasse, alligevel får en gymnasial uddannelse og for en stor dels vedkommende fortsætter på en videregående uddannelse efterfølgende.

Dermed understøtter ASF-klasserne, ifølge ledere, lærere og mentorer, at de unge, der dimitterer fra en ASF-klasse, får en livsbane, hvor de kommer i uddannelse og beskæftigelse frem for at være i risikogruppen for at ende på permanent eller længerevarende offentlig støtte.

5.2 Finansiering af andre særligt tilrettelagte klasser

I dette afsnit beskrives finansieringen af andre særligt tilrettelagte klasser. Beskrivelserne tager udgangspunkt i interview med ledere på tre skoler med særligt tilrettelagte klasser og en survey til ledere for samtlige særligt tilrettelagte klasser, som 20 ud af 21 kortlagte tilbud har besvaret.

5.2.1 Vurdering af økonomien i andre særligt tilrettelagte klasser

Det er en gennemgående pointe blandt ledere i såvel interview som survey, at de særligt tilrettelagte klasser er noget, skolerne selv lægger ressourcer i at finansiere. Som det fremgår af tabel 5.1 nedenfor, svarer 18 ud af 20 ledere i surveyen, at omkostningerne til de særligt tilrettelagte klasser ikke kan dækkes af tilskuddet til ordinære klasser.

TABEL 5.1

Dækning af omkostninger ved særligt tilrettelagte klasser (n = 20)

Omkostningerne dækkes af tilskuddet til ordinære klasser	Omkostningerne kan ikke dækkes af tilskuddet til ordinære klasser
2	18

Kilde: Survey blandt gymnasiale uddannelser med særligt tilrettelagte klasser, foretaget af EVA i efteråret 2021.

Note: Spørgsmålet, som tabellen illustrerer svarene på, lyder: "Kan omkostningerne til tilbuddet dækkes af tilskuddet til ordinære klasser eller er tilbuddet mere ressourcekrævende end ordinære klasser?"

Det fremgår af interviewene med ledere for de særligt tilrettelagte klasser, at skolerne prioriterer at udbyde tilbuddet på trods af den manglende økonomiske dækning, fordi de oplever, at der eksisterer et behov, og fordi de oplever tilbuddene som meningsfulde for de elever, der går i dem.

Det fremgår desuden af interviewene og surveyen, at nogle skoler har søgt og fået tilskud fra eksempelvis fonde. På de pågældende skoler anser man dog dette som en midlertidig løsning, fordi fondsbevillingerne dækker over en begrænset periode og i nogle tilfælde fx ikke må dække driftsudgifter.

5.2.2 Anvendelse af taxametertilskud, SPS-midler og andre ressourcer til særligt tilrettelagte klasser

Merudgifter forbundet med særligt tilrettelagte klasser

Interviewene og surveyen blandt ledere for de særligt tilrettelagte klasser viser, at de mest udbredte merudgifter til de særligt tilrettelagte klasser består i at kunne have færre elever i klassen, støttefunktioner og mentorordning, ekstra ressourcer til lærerkræfter samt lokaler og inventar.

Skolernes begrundelser for anvendelse af merudgifter uddybes i evalueringens afsnit 6.4, *Forhold af betydning for elevers udbytte og gennemførelse af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser*.

Færre elever i klassen

På 18 af de 20 skoler, der har besvaret evalueringens survey, er loftet for antallet af elever pr. klasse sat lavere end ordinære gymnasieklassers klassenorm på 28 elever.²³ Man undgår ligeledes sammenlægning med andre klasser på trods af frafald af hensyn til elevernes støttebehov og trivsel.

I og med at skolerne får taxametertilskud pr. elev, og der ikke udbetales skyggetaxametertilskud til de særligt tilrettelagte klasser, må skolerne selv finansiere differensen mellem det maksimale antal elever pr. klasse, de har lagt sig fast på i deres tilbud, og den ordinære klassenorm på 28 elever.

Støttefunktioner og mentorordning

Mentorordninger går igen i interview og survey som et element, der bruges ekstra ressourcer på i de særligt tilrettelagte klasser.

Mentorerne har typisk tæt kontakt til eleverne og en høj grad af tilstedeværelse på skolen – nogle steder på fuldtid. Ud over elevkontakten rummer mentorrollen i de særligt tilrettelagte klasser

²³ Se tabel 4.2 for en nærmere gennemgang af den specifikke klassenorm for de enkelte særligt tilrettelagte klasser.

også typisk kontakt med lærere, elevernes forældre/bagland, skolens administration og i nogle tilfælde elevs sagsbehandler hos kommunen.

Som i ASF-klasserne forklarer lederne for de særligt tilrettelagte klasser, at SPS-midlerne kan dække en del af mentorhjælpen, men at der dels er begrænsninger, ift. hvilken type støtte SPS-midlerne må gå til, og at der dels er flere udgifter til mentorerne, end hvad SPS-midlerne dækker.

Lederne forklarer ligeledes, at der bliver brugt flere ressourcer på vejledning og lektiehjælp til elever i de særligt tilrettelagte klasser, end der gør til elever i ordinære klasser.

Ekstra ressourcer til lærerkræfter

Det fremgår af interview og survey blandt ledere for de særligt tilrettelagte klasser, at der bruges flere ressourcer på lærerkræfterne til de særligt tilrettelagte klasser end i ordinære klasser. Det skyldes, at det er nødvendigt med et tættere samarbejde i lærergruppen omkring de særligt tilrettelagte klasser, hvilket indebærer flere møder, mere kommunikation og mere koordination.

Samtidig fremgår det på tværs af interviewene med ledere, lærere og mentorer for de særligt tilrettelagte klasser, at tilrettelæggelsen af undervisningen er mere tidskrævende i disse tilbud, ligesom forældrekontakten typisk er mere omfattende.

Endelig fremgår det af lederinterviewene og surveyen, at der også bruges flere midler på kompetenceudvikling af lærerne omkring de særligt tilrettelagte klasser end i ordinære klasser. Det drejer sig især om kompetenceudvikling, der opkvalificerer lærerne ift. at kunne forstå og imødekomme elevernes støttebehov i undervisningen.

Lokaler og inventar

Som det er tilfældet med ASF-klasserne, har hovedparten af skolerne, der udbyder særligt tilrettelagte klasser, faste lokaler til disse klasser, der ikke bruges af andre elever. Desuden indkøbes der på nogle skoler særligt inventar til de særligt tilrettelagte klasser. Det kan fx dreje sig om inventar, der gør det muligt at have et fælles undervisningsområde og individuelle arbejdspladser i samme lokale.

Dermed vurderer lederne for de særligt tilrettelagte klasser også, at udgifterne til lokaler og inventar generelt er større end til skolens ordinære klasser.

6 Elevernes udbytte af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

Dette kapitel har fokus på elevernes udbytte af at gå i en ASF-klasse eller særligt tilrettelagt klasse og effekten af at gå i en ASF-klasse, jf. undersøgelsesspørgsmålene under evalueringens delanalyse 2. Analyserne i kapitlet tager afsæt i en matching-analyse og deskriptive analyser p.b.a. registerdata samt kvalitative interview med ledere, lærere og mentorer for ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser.

Kapitlets matching-analyse viser overordnet, at der kan konstateres signifikante effekter af at gå i en ASF-klasse, hvad angår gennemførelse og frafald i gymnasiet samt overgang til videregående uddannelse. Elever i ASF-klasser har således højere sandsynlighed for at gennemføre gymnasiet på normeret tid og i det hele taget, mindre sandsynlighed for at falde fra gymnasiet inden for det første år og større sandsynlighed for at overgå til videregående uddannelse inden for to år efter færdiggjort studentereksamen sammenholdt med sammenlignelige elever med en ASF-diagnose i ordinære gymnasieklasser. Matching-analysen kan ikke konstatere signifikante effekter af at gå i en ASF-klasse, hvad angår karakterudvikling fra folkeskolens afgangseksamen til studentereksamen. Altså er karakterudviklingen nogenlunde den samme for studenter fra ASF-klasserne som for sammenlignelige studenter med en ASF-diagnose fra ordinære gymnasieklasser.

Kapitlets deskriptive analyser viser dog, at studenter fra ASF-klasser og de særligt tilrettelagte klasser har en større karakterudvikling i gymnasiet målt på deres karaktergennemsnit fra hhv. folkeskolens afgangseksamen og studentereksamen sammenholdt med den gennemsnitlige karakterudvikling blandt alle studenter fra ordinære gymnasieklasser. De deskriptive analyser viser ligeledes, at det særligt er de fagligt udfordrede elever, der har en positiv karakterudvikling i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser.

Forskellene i resultaterne af matching-analysen og den deskriptive analyse af ASF-elevernes faglige udvikling i gymnasiet skal forstås i lyset af, at populationen for de to analyser er forskellige. I de deskriptive analyser sammenholdes elever i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser med alle elever i ordinære gymnasieklasser. Matching-analyserne sammenholder alene elever i ASF-klasser med elever med en ASF-diagnose i ordinære gymnasieklasser, som derudover er sammenlignelige ift. en række baggrundskarakteristika såsom alder, køn og forældres uddannelsesbaggrund.

Kapitlets deskriptive og kvalitative analyse viser desuden, at eleverne får et personligt såvel som socialt udbytte af at gå i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser. Det kommer bl.a. til udtryk ved, at elevernes trivsel i de to tilbud er på niveau med trivslen i ordinære gymnasieklasser. På skolerne, der udbyder ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser, vurderer man ligeledes, at eleverne har en stejl personlig udviklingskurve og gennemgår en stor modning ift. det at indgå i sociale sammenhænge, fra de starter, til de afslutter deres gymnasiale uddannelse.

Kapitlets deskriptive analyser viser også, at 54 % af eleverne, der starter i særligt tilrettelagte klasser, og 64 % af eleverne, der starter i ASF-klasser, gennemfører deres gymnasiale uddannelse på normeret tid. 16 % af eleverne, der starter i en ASF-klasse, falder fra uddannelsen inden for det første år. På skolerne, der udbyder ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser, vurderer man, at særligt forværringer i elevernes mentale helbred samt arbejdspress og lange skoledage kan hæmme elevernes gennemførelse. Blandt skolerne, der udbyder ASF-klasser, efterspørger man derfor, at tilbuddet forlænges med et år for at kunne skabe samme fleksibilitet som i de særligt tilrettelagte tre-årige hf-klasser.

Det fremgår ligeledes af kapitlets deskriptive analyser, at studenter fra ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser i vid udstrækning starter på en videregående uddannelse efterfølgende. 75 % af studenterne fra ASF-klasser og 67 % af studenterne fra særligt tilrettelagte klasser er således startet på en videregående uddannelse inden for to år efter deres studentereksamen. For studenter fra ordinære gymnasieklasser gælder det for 53 %. Ledere, lærere og mentorer for begge tilbud vurderer, at den relativt høje overgangsfrekvens hænger sammen med deres arbejde med gradvist at nedtone støtte og inkludere eleverne i ordinære klasser samt et løbende fokus på videregående uddannelse. Samtidig opleves der et behov for mere samarbejde med videregående uddannelser samt mere effektive processer omkring bevilling af SPS, hvis eleverne skal fastholdes i videregående uddannelse.

Endelig viser kapitlet, at fire tværgående forhold er særligt betydningsfulde for elevernes udbytte af at gå i en ASF-klasse og særligt tilrettelagt klasse. Det drejer sig om 1) særlige og tydelige rammer om undervisning og skolegang, 2) mulighed for faglig og personlig støtte til den enkelte, 3) faste og kvalificerede lærere og mentorer og 4) trygge relationer og samspil med andre elever.

6.1 Forskellige typer af udbytte

Det at tage en gymnasial uddannelse stiller mange forskelligartede krav til eleverne, som rammer og forhold i en ASF-klasse eller andre særligt tilrettelagte klasser kan hjælpe eleverne med at håndtere.

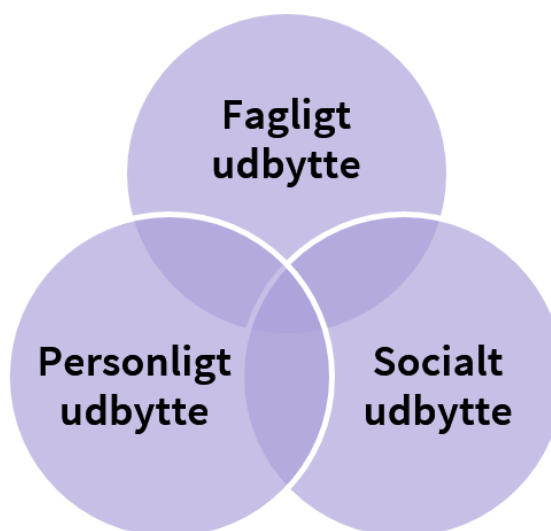
Den kvalitative analyse viser, at eleverne får forskellige typer udbytte ud af at gå i en ASF-klasse eller en særligt tilrettelagt klasse, der kan inddeles i hhv. et fagligt, personligt og socialt udbytte.

Det er samtidig en pointe i analysen, at elevernes faglige, personlige og sociale udvikling skal ses i tæt sammenhæng. Eleverne udvikler sig personligt ved at indgå i sociale fællesskaber, gennem hjælpen fra mentorer og gennem den faglige støtte, de får fra lærerne i undervisningen. Samtidig kan det styrke elevernes trivsel og motivation i undervisningen og herved bidrage til deres faglige udvikling, når de udvikler sig socialt og danner fællesskaber med deres klassekammerater. Desuden kan elevernes oplevelse af at rykke sig fagligt styrke deres selvværd og herved give dem et personligt udbytte, som de også kan trække på i sociale sammenhænge.

Sammenhængen mellem de tre former for udbytte fremgår af figur 6.1 nedenfor.

FIGUR 6.1

Elevers udbytte har både faglig, personlig og social karakter

I dette afsnit gennemgås først den faglige udvikling og derefter den personlige og sociale udvikling, som eleverne gennemgår i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser.

6.1.1 Elevernes faglige udvikling

I dette afsnit beskrives den faglige udvikling blandt elever i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser pba. udviklingen i deres karakterer fra folkeskolens afgangseksamen og studentereksamen i kombination med lærernes perspektiver herpå i de kvalitative interview.

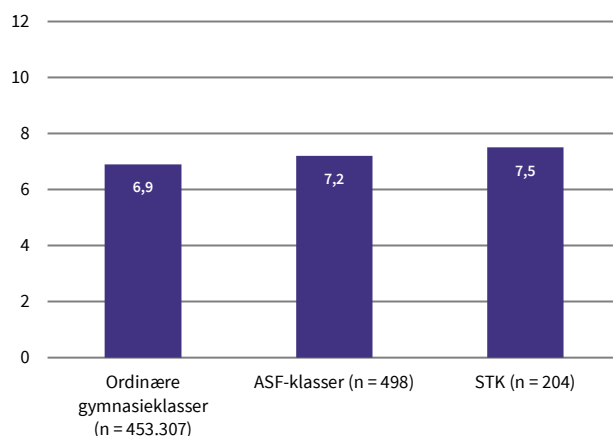
ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser har en positiv karakterudvikling

Eleverne i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser rykker sig mere fagligt i løbet af deres gymnasietid end elever i ordinære gymnasieklasser målt på deres karaktergennemsnit fra hhv. folkeskolens afgangseksamen og studentereksamen. Det fremgår af figur 6.2 og 6.3 nedenfor.

Ser man på karaktergennemsnittet hos de elever, der består studentereksamen i enten en ordinær gymnasieklasse, en ASF-klasse eller en særligt tilrettelagte klasse, så opnår studenterne fra de særligt tilrettelagte klasser gennemsnitligt det højeste karaktergennemsnit på 7,5. Studenter fra ASF-klasserne opnår i gennemsnit det næst højeste karaktergennemsnit på 7,2, mens studenterne fra ordinære gymnasieklasser følger efter med et gennemsnitligt karaktergennemsnit på 6,9.

FIGUR 6.2

Elevernes karaktergennemsnit fra studentereksamen

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister (KOTRE), grundskolekarakterregister (UDFK) og gymnasiekarakterregister (UDG) 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF eller STK-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Ordinære gymnasieklasser omfatter alene elever i elevregisteret, dvs. ikke elever i hf-enkeltfagsforløb.

Note: Gennemsnit for ASF- og STK-elever tæller kun, hvis de har færdiggjort uddannelsen på den institution, som de var indskrevet i ASF-/STK-klasse på.

Note: En z-test viser, at der er signifikant forskel på karaktergennemsnittene mellem alle tre grupper ($p < 0,001$).

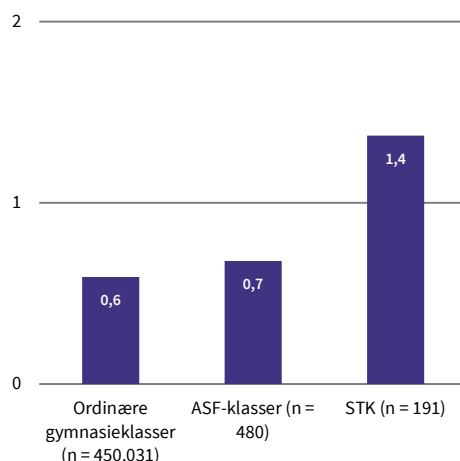
Ser man på den gennemsnitlige udvikling i karaktergennemsnittet fra afgangseksamen i 9. eller 10. klasse til karaktergennemsnittet fra studentereksamen, er det eleverne i de særligt tilrettelagte klasser, som gennemgår den største udvikling i deres gymnasietid. Det fremgår af figur 6.3 nedenfor.

En student fra en særligt tilrettelagt klasse får således et karaktergennemsnit ved studentereksamen, der gennemsnitligt er 1,4 karakterpoint højere end elevens karaktergennemsnit ved folkeskolens afgangseksamen. For en student i en ASF-klasse er den gennemsnitlige udvikling i karaktergennemsnit fra afgangseksamen i 9. eller 10. klasse til studentereksamen på 0,7 karakterpoint, mens den gennemsnitlige udvikling i karaktergennemsnit for en student i en ordinær gymnasieklasse ligger på 0,6 karakterpoint.²⁴

²⁴ Se appendiks c for opgørelse over forskelle i karakterudvikling for ASF-elever og ordinære elever på stx samt ASF-elever, STK-elever og ordinære elever på hf.

FIGUR 6.3

Gennemsnitlig udvikling i karaktergennemsnit fra afgangseksamen i 9./10. klasse til studentereksamen

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister (KOTRE), grundskolekarakterregister (UDFK) og gymnasiekarakterregister (UDG) 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF eller STK-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Ordinære gymnasieklasser omfatter alene elever i elevregisteret, dvs. ikke elever i hf-enkeltfagsforløb.

Note: Gennemsnit for ASF- og STK-elever tæller kun, hvis de har færdiggjort uddannelsen på den institution, som de var indskrevet i ASF-/STK-klasse på.

Note: Karaktergennemsnit fra grundskolen er opgjort på baggrund af elevernes karakterer fra folkeskolens afgangseksamen i 9. eller 10. klasse. Har eleven taget 10. klasse, er det 10. klasse-eksamen, der tæller.

Note: n varierer mellem figur 6.2 og 6.3, da figur 6.3 kun rummer elever, der både har registreret karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen og fra studentereksamen.

Note: En z-test viser, at der er signifikant forskel på karakterudviklingen mellem alle tre grupper ($p < 0,036$).

Det fremgår af interviewene med lærere fra både ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser, at eleverne generelt gennemgår en stor faglig udvikling i deres tid i de to tilbud, hvis de får den rette faglige og personlige støtte undervejs. Dette billede stemmer også overens med den gennemsnitlige udvikling i elevernes karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen til studentereksamen i figur 6.3.

Lærerne for ASF-klasserne forklarer, at ASF-eleverne typisk har et højt fagligt topniveau, og klassen kan ofte ende med skolens højeste karaktergennemsnit, når de dimitterer. Det hænger sammen med, at eleverne i ASF-klasserne, som beskrevet i afsnit 3.2.1, ofte har en stor specialviden. Eleverne har dog brug for hjælp til at bringe denne specialviden i spil på de forskellige taksonomiske niveauer, som det kræves i gymnasiet.

Lærerne i de særligt tilrettelagte klasser forklarer, at eleverne i disse klasser generelt klarer sig lige så godt fagligt som elever i ordinære klasser og i nogle tilfælde bedre baseret på deres eksamenskarakterer. Ifølge lærerne er der desuden lige så stor forskel på det faglige niveau fra elev til elev i de særligt tilrettelagte klasser, som der kan være i ordinære klasser.

Fagligt udfordrede elever har en markant karakterudvikling

Baseret på elevernes karaktergennemsnit fra hhv. afgangseksamen i 9. eller 10. klasse og studentereksamen rykker de fagligt udfordrede elever sig markant i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser. Dette understreges af, at ASF-klasserne og de andre særligt tilrettelagte klasser i højere grad er i stand til at forbedre karaktergennemsnittet hos denne elevgruppe til studentereksamen end de ordinære gymnasieklasser.

Deler man de elever, der gennemfører deres gymnasiale uddannelse, op i fire grupper – fra dem med det laveste til det højeste karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen – så er det fjerdedelen med det laveste karaktergennemsnit, der gennemsnitligt gennemgår den største stigning, hvis man sammenholder deres karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen med deres karaktergennemsnit ved studentereksamen. Som det fremgår af figur 6.4 nedenfor, gør dette sig gældende for både ASF-klasser, særligt tilrettelagte klasser og i mindre grad de ordinære gymnasieklasser.

Figur 6.4 viser dog også, at fjerdedelen med det laveste karaktergennemsnit fra afgangseksamen i 9. eller 10. klasse udvikler sig markant mere fagligt i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser end i ordinære gymnasieklasser baseret på stigningen i deres karaktergennemsnit ved studentereksamen. I de særligt tilrettelagte klasser og ASF-klasserne stiger denne elevgruppes karaktergennemsnit således gennemsnitligt med hhv. 2,6 og 1,9 karakterpoint fra folkeskolens afgangseksamen til studentereksamen. Karaktergennemsnittet hos den tilsvarende gruppe i ordinære gymnasieklasser stiger gennemsnitligt med 0,8 karakterpoint.

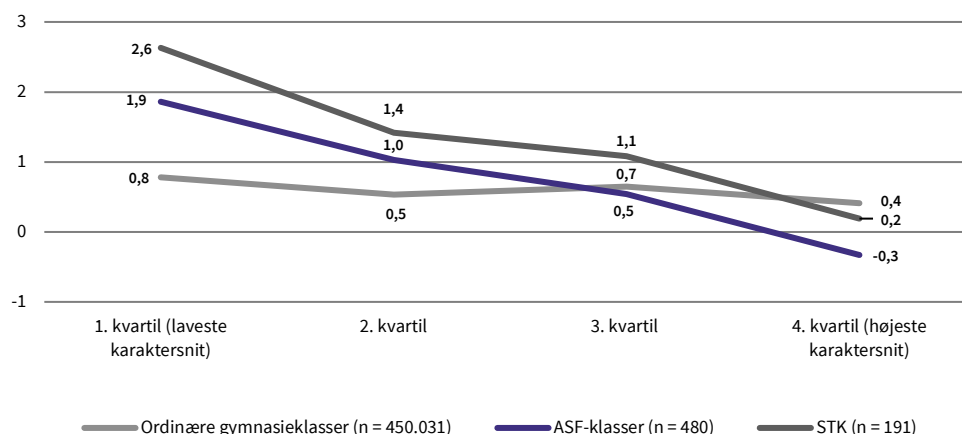
Ser man på fjerdedelen, der kommer med det næstlaveste karaktergennemsnit fra afgangseksamen i 9. eller 10. klasse, gør et lignende billede sig gældende. I de særligt tilrettelagte klasser og ASF-klasserne stiger denne elevgruppes karaktergennemsnit gennemsnitligt med hhv. 1,4 og 1 karakterpoint fra folkeskolens afgangseksamen til studentereksamen, mens karaktergennemsnittet hos den tilsvarende gruppe i ordinære gymnasieklasser gennemsnitligt stiger med 0,5 karakterpoint.

Ser man omvendt på den fagligt stærkeste halvdel af eleverne, baseret på deres karaktergennemsnit ved afgangseksamen i 9. eller 10. klasse, så har ASF-klasserne en smule sværere ved at forbedre denne elevgruppes karakterer ved studentereksamen end i ordinære gymnasieklasser og særligt tilrettelagte klasser. For den fjerdedel af elever, der kommer med det næsthøjeste karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen, gælder det således, at denne elevgruppes karaktergennemsnit gennemsnitligt stiger med 1,1 karakterpoint fra folkeskolens afgangseksamen til studentereksamen i de særligt tilrettelagte klasser, 0,7 karakterpoint i ordinære gymnasieklasser og 0,5 karakterpoint i ASF-klasserne.

For den fjerdedel af eleverne, der kommer med det højeste karaktergennemsnit fra afgangseksamen i 9. eller 10. klasse, gælder det, at deres karaktergennemsnit gennemsnitligt stiger med 0,4 karakterpoint fra folkeskolens afgangseksamen til studentereksamen i de særligt tilrettelagte klasser og 0,2 karakterpoint i ordinære gymnasieklasser. Karaktergennemsnittet hos den fagligt stærkeste fjerdedel i ASF-klasserne falder til gengæld med 0,3 karakterpoint fra folkeskolens afgangseksamen til studentereksamen.

FIGUR 6.4

Udvikling i karaktergennemsnit ved studentereksamen inddelt i kvartiler baseret på karaktergennemsnit ved folkeskolens afgangseksamen

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister (KOTRE), grundskolekarakterregister (UDFK) og gymnasiekarakterregister (UDG) 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF eller STK-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Ordinære gymnasieklasser omfatter alene elever i elevregisteret, dvs. ikke elever i hf-enkeltfagsforløb.

Note: Gennemsnit for ASF- og STK-elever tæller kun, hvis de har færdiggjort uddannelsen på den institution, som de var indskrevet i ASF-/STK-klasse på.

Note: Karaktergennemsnit fra grundskolen er opgjort på baggrund af elevernes karakterer fra folkeskolens afgangseksamen i 9. eller 10. klasse. Har eleven taget 10. klasse, er det 10. klasse-eksamen, der tæller.

Note: n varierer mellem figur 6.2 og 6.4, da figur 6.4 kun rummer elever, der både har registreret karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen og fra studentereksamen.

Note: Se appendiks c for z-test for figuren.

ASF- og særligt tilrettelagte klasser kan forløse fagligt potentiale hos elever

Som beskrevet i karakteristikken af eleverne i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser i afsnit 3.2 og 3.3 er der et varierende fagligt niveau blandt eleverne i de to tilbud. I overensstemmelse med resultaterne præsenteret i figur 6.4 er det dog også erfaringerne hos lærere i ASF-klasser såvel som andre særligt tilrettelagte klasser, at elever med lave karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen kan rykke sig markant fagligt og karaktermæssigt i løbet af deres tid i tilbuddet.

Lærerne i ASF-klasserne peger på, at en del af eleverne i ASF-klasserne har et stort uforløst fagligt potentiale. Ifølge lærerne kan det uforløste faglige potentiale bl.a. hænge sammen med, at en del af eleverne i ASF-klasserne er blevet sent diagnosticeret og derfor er gået igennem grundskolen, uden at der på deres skole har været en viden om, at de havde særlige behov. Dermed kan det uforløste faglige potentiale skyldes, at der ikke har været de pædagogiske, didaktiske og fysiske rammer, som eleverne har brug for i kraft af deres ASF-diagnose – eller at de ikke har haft ro til og mulighed for at fokusere på det faglige, fordi de har haft en svær skoletid præget af dårlige skoleerfaringer med vanskelige relationer til klassekammerater og lærere.

I tråd hermed oplever de interviewede lærere fra særligt tilrettelagte klasser, at en gruppe af eleverne har haft en udfordrende skolegang rent fagligt, fordi de ikke har fået den nødvendige støtte tidligere. Derfor kan denne elevgruppe ifølge lærerne mangle basale faglige kompetencer, når de starter i den særligt tilrettelagte klasse. Lærerne vurderer dog, at elevernes faglige niveau stiger markant i løbet af de tre år i den særligt tilrettelagte klasse, når de begynder at få faglige succesoplevelser i undervisningen, og deres selvværd stiger.

Lærerne i både ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser peger i forlængelse heraf på, at deres elever kan nå langt fagligt, når de får den nødvendige støtte til at indfri deres faglige potentiale.

6.1.2 Elevernes personlige og sociale udvikling

I dette afsnit beskrives den personlige og sociale udvikling, herunder trivslen, blandt eleverne i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser. Analysen bygger på data fra de nationale trivselsmålinger på de gymnasiale uddannelser og på interview med lærere og mentorer for ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser.

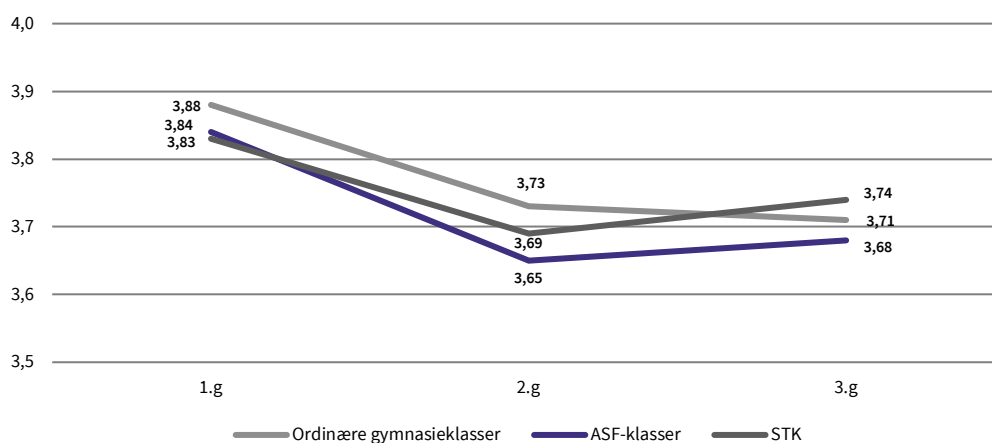
Trivslen i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser er på niveau med trivslen i ordinære gymnasieklasser

Som det fremgår af figur 6.5 nedenfor, er den samlede trivsel på samme niveau i ASF-klasserne, de særligt tilrettelagte klasser og ordinære gymnasieklasser baseret på elevernes besvarelser i den nationale trivselsmåling på de gymnasiale uddannelser.

På en skala fra 1-5, hvor 1 er lavest og 5 er højest, resulterer elevernes besvarelser i 1. g i en samlet trivselsscore på 3,88 i ordinære gymnasieklasser, 3,84 i ASF-klasserne og 3,83 i de særligt tilrettelagte klasser. Den samlede trivselsscore falder en smule i 2. g, hvor den ligger på 3,73 i ordinære gymnasieklasser, 3,69 i de særligt tilrettelagte klasser og 3,65 i ASF-klasserne. Endelig stiger den samlede trivselsscore en smule igen i 3. g i de særligt tilrettelagte klasser og ASF-klasserne, hvor den ligger på hhv. 3,74 og 3,68, mens den igen falder en smule i ordinære gymnasieklasser til 3,71.

FIGUR 6.5

Samlet trivsel på de gymnasiale uddannelser

Kilde: National trivselsmåling blandt gymnasieelever, 2018-2020.

Note: Den nationale trivselsmåling er en spørgeskemaundersøgelse, som alle gymnasieuddannelser bliver bedt om at gennemføre med deres elever. Det er dog ikke alle elever, der deltager i spørgeskemaundersøgelsen. n varierer således fra år til år: ASF-elever: 1. g = 266, 2. g = 238, 3. g = 131. STK-elever: 1. g = 261, 2. g = 184, 3. g = 103. Elever i ordinære gymnasieklasser: 1. g = 129.723, 2. g = 118.765, 3. g = 97.764.

Note: Trivselsscoren er et udtryk for et samlet gennemsnit på tværs af en række spørgsmål, som eleven har svaret på, hvor de kunne svare mellem 1 (lav) og 5 (høj). En lav score er således udtryk for lav trivsel, mens en høj score er udtryk for høj trivsel.

Note: En t-test viser, at der er signifikant forskel mellem trivselsscoren i 1. g for STK-elever og elever i ordinære gymnasieklasser ($p = 0,0251$), men ikke mellem de andre grupper ($p > 0,1$). Der kan endvidere ikke konstateres signifikante forskelle i trivselsscoren mellem grupperne for 2. g og 3. g ($p > 0,1$).

Baseret på den samlede trivselscore for de nationale trivselsmålinger på de gymnasiale uddannelser bidrager ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser altså til, at eleverne i disse tilbud trives lige så godt i gymnasiet som eleverne i ordinære gymnasieklasser.

Eleverne gennemgår en markant personlig udvikling i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

Det fremgår af interviewene med ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne såvel som de særligt tilrettelagte klasser, at eleverne gennemgår en markant personlig udvikling gennem deres gymnasietid i tilbuddene. Elevernes personlige udvikling skyldes dels den støtte, de får uden for undervisningen gennem individuelle samtaler med en mentor, og dels den støtte, de får af deres lærere i undervisningen gennem grundig stilladsering og undervisningsformer, der er tilrettelagt efter elevernes støttebehov.

Ifølge ledere, lærere og mentorer for ASF-klasser såvel som særligt tilrettelagte klasser hænger den personlige udvikling desuden sammen med de succesoplevelser, eleverne i tilbuddene får både fagligt og socialt som følge af den støtte og rammesætning, som mentorer og lærere giver dem.

Det fremgår af interviewene, at den personlige udvikling består i modenhed, styrket selvstændighed og gåpåmod samt udviklede strategier ift. at arbejde med de udfordringer, eleverne oplever som følge af deres diagnoser.

I ASF-klasserne forklarer ledere og lærere derfor, at de ofte oplever yderst rorte forældre til dimissionen, der beskriver deres børns personlige udvikling i løbet af deres gymnasietid i ASF-klassen som livsændrende.

Elevernes sociale udvikling er stor, og de oplever at blive del af et fællesskab

Lærere, ledere og mentorer i både ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser oplever ligeledes, at eleverne har en enormt stejl læringskurve og gennemgår en stor forandring ift. det at indgå i sociale sammenhænge, fra de starter, til de går ud.

I ASF-klasserne kan det eksempelvis komme til udtryk ved elever, der i starten ikke kan magte det sociale, holder sig isoleret og sidder med hovedtelefoner på, til slut kan holde oplæg for deres klasse, interagere med klassekammerater og deltage i dele af en gymnasiefest.

Som fremlagt i karakteristikken af elever i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser i afsnit 3.2 og 3.3 peger lærere og mentorer i både ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser på, at eleverne i de to tilbud kan have svært ved at interagere socialt. Det tager derfor længere tid for eleverne i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser at føle sig trygge ved og åbne sig op over for hinanden sammenholdt med elever i ordinære gymnasieklasser. Når eleverne først begynder at åbne sig op over for hinanden, både på klasseniveau og ift. de enkelte klassekammerater, så har det til gengæld stor betydning for eleverne og deres trivsel. Det skyldes ifølge lærere og mentorer, at eleverne oplever, at de kan spejle sig i hinanden og forstår hinandens udfordringer og livsvilkår. For mange elevers vedkommende er det desuden første gang, de er del af et fællesskab og får venner.

Lærere og mentorer i de særligt tilrettelagte klasser fremhæver dog, at eleverne i disse klasser har forskellige sociale behov, hvilket også hænger sammen med karakteren af deres forskellige diagnoser. Der er fx en gruppe af elever, typisk elever med en diagnose relateret til ASF, som ikke har det store behov for smalltalk i skolen. Alligevel ser lærerne det som en del af den almene dannelse i gymnasiet, at disse elever også lærer grundlæggende sociale færdigheder såsom at sige godmorgen til hinanden, når de møder ind i klassen.

6.2 Elevernes gennemførelse af gymnasial uddannelse

Dette afsnit belyser, i hvilken grad eleverne i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser fuldfører deres gymnasiale uddannelse. Beskrivelserne i afsnittet bygger på deskriptive analyser af registerdata om elevernes gennemførelse af deres gymnasiale uddannelse samt pointer fra de kvalitative interview med ledere, lærere og mentorer i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser.

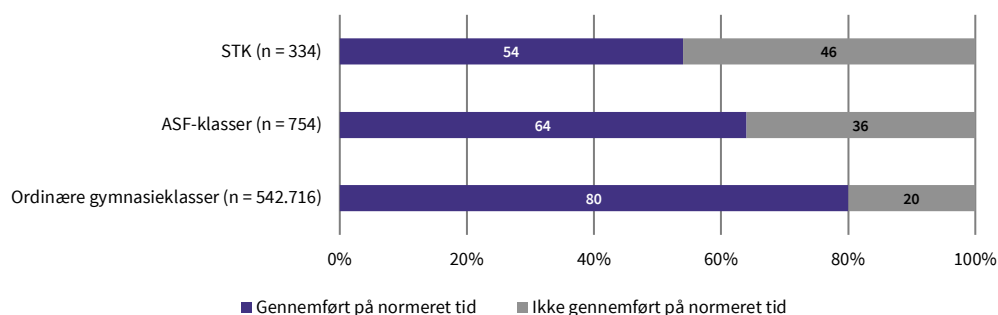
6.2.1 To ud af tre elever i ASF-klasserne gennemfører en gymnasial uddannelse på normeret tid

Figur 6.6 nedenfor viser, at knap to ud af tre elever (64 %) gennemfører deres gymnasiale uddannelse i en ASF-klasse på normeret tid. Dvs. på tre år for ASF-klasserne på de treårige gymnasiale uddannelser og på to år for ASF-klasserne på hf. For eleverne i de særligt tilrettelagte klasser gælder dette kun for lidt over halvdelen af eleverne (54 %), selvom den normerede tid her inkluderer et ekstra år for de elever, der går i en særligt tilrettelagt klasse på en 3-årig hf. For elever i ordinære gymnasieklasser gælder det, at fire ud af fem elever gennemfører deres gymnasiale uddannelse på den tid, som uddannelsen er normeret til.

Når elever ikke har gennemført deres gymnasiale uddannelse på normeret tid, kan det både dække over frafald, orlov, udsættelser eller klasseskift, der skal tages om.

FIGUR 6.6

Andel elever, der gennemfører gymnasial uddannelse på normeret tid

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister (KOTRE), 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF eller STK-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Ordinære gymnasieklasser omfatter alene elever i elevregisteret, dvs. ikke elever i hf-enkeltfagsforløb.

Note: Figuren omfatter kun elever, der er startet på en gymnasial uddannelse før 2018. For elever, der går på 2-årige uddannelser, inkluderes også elever, der er startet i 2018.

Note: ASF-/STK-elever tæller kun som gennemført i figuren, hvis de har færdiggjort uddannelsen på den institution, som de var indskrevet i en ASF-/STK-klasse på.

Note: En chi2-test viser, at der er signifikant forskel på andelen, der gennemfører på normeret tid, mellem alle tre grupper ($p < 0,002$).

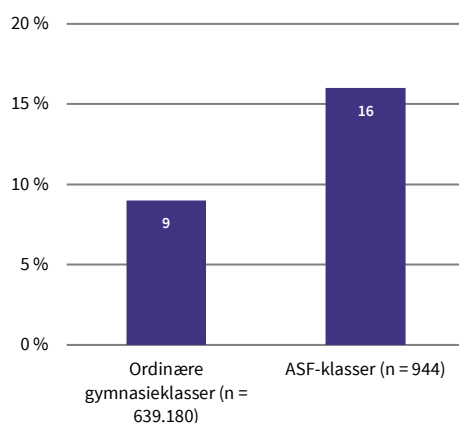
Mindre frafald inden for første år i en ASF-klasse

Figur 6.7 nedenfor viser, at frafaldet i løbet af elevernes første år på deres gymnasiale uddannelse er en smule større i ASF-klasserne end i ordinære gymnasieklasser.²⁵

Det er således 16 % af eleverne i ASF-klasserne, der falder fra inden for første år af deres uddannelse, mens det samme gør sig gældende for knap hver tiende (9 %) af eleverne i ordinære gymnasieklasser.

FIGUR 6.7

Frafald inden for første år af uddannelse

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister (KOTRE), 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Tabellen rummer kun elever, der er startet på en gymnasial uddannelse før 2019.

Note: Frafall opgøres som frafall fra uddannelse. Dvs. hvorvidt en elev er registreret som aktiv på samme gymnasie-type et år efter opstart.

Note: En chi2-test viser, at der er signifikant forskel på frafaldet mellem begge grupper ($p < 0,001$).

6.2.2 Barrierer for gennemførelse

Den kvalitative analyse viser, at der er en række barrierer med betydning for, at knap hver femte elev i ASF-klasserne falder fra inden for første år, og at hhv. ca. en tredjedel og halvdelen af eleverne i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser ikke gennemfører uddannelsen på normeret tid.

Barriererne for gennemførelse drejer sig om:

- Mentalt helbred og sidediagnoser
- Arbejdspres, lange skole dage og faglige krav.

²⁵ Det har ikke været muligt at opgøre frafall for hovedparten af eleverne i særligt tilrettelagte klasser, da disse elever ikke fremgår af elevregisteret. Af denne grund fremgår frafall i en særligt tilrettelagt klasse ikke af figur 6.7.

Mentalt helbred og sidediagnoser kan stå i vejen for fastholdelse

Ledere, lærere og mentorer for både ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser fremhæver, at elevernes mentale helbred er afgørende for deres muligheder for at gennemføre en gymnasial uddannelse. Ved visitationen til de to tilbud er der derfor fokus på, hvorvidt eleverne i kraft af deres samlede mentale helbred, herunder eventuelle sidediagnoser, vurderes som i stand til at gennemføre en gymnasial uddannelse i en ASF-klasse eller særligt tilrettelagt klasse.

Det er i denne sammenhæng en væsentlig pointe blandt personalet omkring begge tilbud, at diagnoser er dynamiske størrelser, hvorfor elevernes mentale helbred løbende kan gå op og ned. Det betyder, at mentale udfordringer, der ikke var der i starten, kan opstå undervejs i uddannelsesforløbet. For en del af de elever, der falder fra, skyldes det derfor, at de bliver for dårlige til at kunne gennemføre deres uddannelse. Det beskrives, at det ofte er forværring af diagnoser, såsom angst, depression eller andre behandlingskrævende psykiske diagnoser, der i sidste ende kan spænde ben for gennemførslen hos eleverne.

Ledere og lærere for ASF-klasserne understreger, at klasserne er tilrettelagt til at håndtere diagnoser inden for autismspektrummet, og at der ikke er tale om et behandlingstilbud. De forklarer derfor, at der er grænser for, hvor udtalte grader af eksempelvis ikke velbehandlet angst eller depression der kan håndteres inden for ASF-tilbuddets rammer.

Arbejdspres, lange skoledage og faglige krav kan give frafald

En erfaring, der går igen på tværs af skoler, der udbyder ASF-klasser, er, at ASF-eleverne under de nuværende rammer er presset til grænsen, og i nogle tilfælde over grænsen af, hvad de kan rumme. Det skyldes ifølge lærere og mentorer, at ASF-eleverne har lige så lange skoledage som elever i ordinære gymnasieklasser og stilles de samme faglige krav og afleveringer, selvom skoledagen kan være meget udmattende for ASF-eleverne.

Som beskrevet i afsnit 4.1.1 hænger udfordringen med lange skoledage også sammen med, at ASF-eleverne ofte kan have lang transporttid mellem deres bopæl og ASF-klasse, hvilket forlænger deres skoledag i begge ender. Eleverne i ASF-klasserne har herved en dobbelt ulempe ifm. transport til og fra deres gymnasium sammenholdt med de neurotypiske elever i ordinære gymnasieklasser, idet ASF-eleverne typisk både har længere transporttid til deres gymnasium og har sværere ved at håndtere denne transporttid pga. deres diagnose.

Ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne beskriver, at mange af ASF-eleverne i perioder ikke har overskud til andet end at gå i skole og sove. Af den grund er der også en del af skolerne, der oplever, at de er nødt til at nå alt det faglige i skoletiden, fordi eleverne ikke har overskud til at lave lektier eller afleveringer uden for skoletiden.

På den baggrund er det et gennemgående ønske fra skolerne, der udbyder ASF-klasser, at det bliver muligt at forlænge ASF-tilbuddet med et år mhp. at muliggøre en større fleksibilitet i elevernes skolehverdag – både af hensyn til deres fastholdelse, trivsel og faglige udbytte.

Blandt lærere, ledere og mentorer i de særligt tilrettelagte klasser oplever man, at frafald også kan hænge sammen med, at nogle elever ikke er i stand til at opfylde de faglige krav, der bliver stillet på uddannelsen. Det kan fx skyldes, at elevernes skolegang i grundskolen har været så mangelfuld, at de ikke har det faglige niveau til at gå på en gymnasial uddannelse. For nogle af eleverne gælder det også, at de ikke tidligere har været vant til, at der er blevet stillet krav til dem i skolen i samme grad. Derfor kan det fx være svært for disse elever at forstå, at det er et krav, når de får besked på, at alle afleveringer skal afleveres.

6.3 Elevernes overgang til videregående uddannelse

Dette afsnit viser, i hvilken grad studenter fra ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser overgår til videregående uddannelse på lige fod med elever i ordinære gymnasieklasser. Beskrivelserne i afsnittet bygger på deskriptive analyser af registerdata om elevernes gennemførelse af deres gymnasiale uddannelse samt pointer fra de kvalitative interview med ledere, lærere og mentorer for ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser.

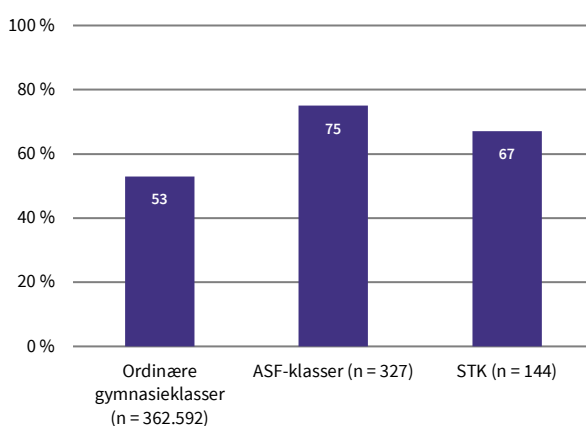
6.3.1 Studenter fra ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser fortsætter i stor udstrækning på en videregående uddannelse

Tre ud af fire studenter fra ASF-klasserne (75 %) og ca. to tredjedele fra de særligt tilrettelagte klasser (67 %) er startet på en videregående uddannelse, to år efter at de blev studenter. Det fremgår af figur 6.8. Dermed lykkes udbyderne af de to tilbud i vid udstrækning med at uddanne og modne eleverne, så de er klar til at fortsætte i videre uddannelse, når de har fuldført deres gymnasiale uddannelse.

Det fremgår desuden af figur 6.8, at andelen af elever, der er startet i videregående uddannelse, to år efter de har færdiggjort deres studentereksamen, er hhv. 22 og 14 procentpoint større blandt studenter fra ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser end blandt studenter fra ordinære gymnasieklasser.²⁶

FIGUR 6.8

Overgang til videregående uddannelse to år efter studentereksamen

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister (KOTRE), 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF- eller STK-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Ordinære gymnasieklasser omfatter alene elever i elevregisteret, dvs. ikke elever i hf-enkeltfagsforløb.

Note: Figuren rummer kun elever, der har færdiggjort deres gymnasiale uddannelse før 2019.

Note: En chi2-test viser, at der er signifikant forskel på overgangsprocenten mellem ASF/STK-elever og elever i almene klasser ($p < 0,001$). Der er ikke signifikant forskel mellem ASF-elever og STK-elever ($p = 0,077$).

²⁶ Se appendiks c for opgørelse over, hvilke typer videregående uddannelse eleverne overgår til.

Resultaterne illustreret i figur 6.8 betyder dog ikke nødvendigvis, at studenter fra ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser i højere grad gennemfører en videregående uddannelse end elever fra ordinære gymnasieklasser, men det viser, at de hurtigere går videre i uddannelse. Dette resultat hænger godt sammen med de erfaringer, som lærere og mentorer i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser beskriver i de kvalitative interview: En stor del af eleverne i disse klasser er afklarede, ift. hvilken faglig og uddannelsesmæssig retning de gerne vil gå i efter gymnasiet, samtidig med at de løse og uforudsigelige rammer for et sabbatår generelt passer dårligt til unge med en ASF-diagnose eller lignende diagnoser.

6.3.2 ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser klæder elever på til videregående uddannelse

Det er en central pointe i interviewene med ledere, lærere og mentorer for både ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser, at formålet med klasserne ikke alene er at få eleverne til at gennemføre en ungdomsuddannelse, men også at de bliver klædt på til efterfølgende at kunne tage og klare sig på en videregående uddannelse.

Lærere, ledere og mentorer beskriver, at dette dobbelte formål har betydning for, hvilken type støtte de giver eleverne i løbet af deres tid i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser. Fokus er derfor ikke kun på, at eleverne skal gennemføre en gymnasial uddannelse, men også på, at de skal have hjælp til at udvikle sig, så de kan klare sig bedst muligt i det videre uddannelsessystem, hvor der ikke nødvendigvis er samme støttemuligheder som i en ASF-klasse eller særligt tilrettelagt klasse. Både i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser arbejder man derfor på forskellig vis med at gøre eleverne klar til videregående uddannelse via:

- Gradvis nedtoning af støtte og inklusion på ordinære hold
- Løbende fokus på overgang til videregående uddannelse.

Gradvis nedtoning af støtte og øget inklusion i ordinære klasser

En af de måder, som skolerne arbejder med at klæde eleverne på til at kunne overgå til en videregående uddannelse, er ved gradvist at lade eleverne i både ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser indgå i valgfags- eller fagpakkeundervisning i ordinære klasser. For både ASF-klasser og de særligt tilrettelagte klasser gælder det, at det især er det sidste skoleår i klassen, der bliver brugt som et udslusningsår frem mod elevernes overgang til videregående uddannelse. Det kommer til udtryk ved, at eleverne her kan have flere lektioner om ugen i ordinære klasser med lærere og elever, som de ikke nødvendigvis kender fra deres egen klasse.

Det fremgår desuden af interviewene med lærere og mentorer for ASF-klasserne, at det er et gennemgående redskab i deres arbejde med at klæde ASF-eleverne på til at kunne klare sig på en videregående uddannelse, at de gradvist nedtoner elevernes støtte i løbet af gymnasietiden. Den gradvise nedtoning skal bidrage til, at eleverne gradvist bliver mere selvstændige og får erfaringer med at håndtere usikre eller uforudsigelige situationer i trygge rammer. I stedet for helt at skærme eleverne for situationer, der kan udfordre dem og give dem frustrationer, prøver lærere og mentorer i stedet at tage snakke med eleverne om, hvordan de kan håndtere udfordringerne bedst muligt, når de opstår.

Skolerne arbejder således med at sluse eleverne i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser ind i en mere normal skolehverdag i små trin.

Løbende fokus på overgang til videregående uddannelse

Som en del af det at klæde eleverne i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser på til at tage en videregående uddannelse sætter skolerne løbende fokus på valget af og overgangen til videregående uddannelse.

I ASF-klasserne sker dette i, hvad der generelt beskrives som et godt samarbejde med Studievalg Danmark, der løbende er ude i ASF-klasserne og informere dem om de forskellige uddannelsesmuligheder, herunder uddannelser, hvor der er særlig mulighed for ekstra støtte. I de særligt tilrettelagte klasser kan en studievejleder fx komme på besøg som en tilbagevendende aktivitet. Studievejlederen forklarer som del af disse besøg, hvilke videregående uddannelsesmuligheder der eksisterer, hvordan eleverne søger ind på den ønskede uddannelse, hvordan de kan få fat i en studievejleder på den nye uddannelsesinstitution mv.

Lærerne for ASF-klasserne forklarer dog, at en del af ASF-eleverne med meget udtalt specialviden inden for et fagområde allerede er helt afklarede med, hvilken uddannelsesvej de ønsker at gå, når de starter i ASF-klassen.

6.3.3 Barrierer for overgang til videregående uddannelse

På trods af at omkring tre ud af fire studenter fra ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser er startet på en videregående uddannelse inden for to år efter deres studentereksamen, viser den kvalitative analyse, at der eksisterer en række barrierer for elevernes overgang til og fastholdelse i videregående uddannelse. Det drejer sig, jf. interviewene med ledere, lærere og mentorer for de to tilbud, om følgende:

- Mangelfuldt samarbejde med videregående uddannelser om overgangen
- Problematisk, at der går lang tid fra studiestart til bevilling af SPS.

Det vil i forlængelse heraf være interessant med en undersøgelse af, i hvilken grad studenter fra ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser gennemfører en videregående uddannelse, og i hvilken grad de nævnte barrierer fører til frafald blandt studenter fra de to tilbud. Disse forhold ligger dog uden for rammerne af den aktuelle evaluering.

I kraft af at overgang til videregående uddannelse er et centralt formål for ASF-klasser, fremhæver ledere, lærere og mentorer for klasserne ligeledes, at de savner et mere systematisk overblik over, hvordan det går deres tidligere elever, efter de har afsluttet deres gymnasiale uddannelse.

Mangelfuldt samarbejde med videregående uddannelser om overgangen

Skolerne, der udbyder ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser, giver generelt udtryk for et ønske om at sætte endnu mere fokus på overgangen til videregående uddannelse og ikke mindst på at støtte eleverne i overgangen. I den forbindelse savner de en større grad af formaliseret samarbejde med de videregående uddannelser om, hvordan man kan lette overgangen for eleverne i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser fra den gymnasiale uddannelse til videregående uddannelse.

Lærerne og mentorerne i ASF-klasserne beskriver fx, at en del af eleverne oplever en stor grad af studiestress i deres sidste tid i gymnasiet pga. deres usikkerhed over, hvad der skal ske i overgangen til og opstarten på deres videregående uddannelse. En stor del af ASF-eleverne søger ind på videregående uddannelse via kvote 1 og optages derfor, først efter de er færdige i ASF-klassen.

Personalet omkring ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser oplever, at en del af de videregående uddannelser først indgår i samtaler om særlige støttebehov, efter eleverne er optaget på uddannelsen. Der er på den baggrund et ønske om, at de videregående uddannelser har en konkret kontaktperson, som både skolerne og eleverne selv kan tage kontakt til og få information fra ift. overgangen og opstarten på videregående uddannelse.

Ledere, lærere og mentorer i ASF-klasser og de særligt tilrettelagte klasser fremhæver, at en specifik kontaktperson på de videregående uddannelse vil kunne understøtte, at eleverne i de to tilbud i højere grad kan blive forberedt på og overleveret ordentligt til den videregående uddannelse inden studiestart.

En mere struktureret overgang kan på den måde være med til at forebygge frafald i løbet af elevernes opstart på deres videregående uddannelse.

Problematiske, at der går lang tid fra studiestart til bevilling af SPS

Skolerne, der udbyder ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser, peger enstemmigt på, at det er særdeles problematisk, at der går lang tid fra eleverne starter på deres videregående uddannelse, til de får bevilliget og igangsat socialpædagogisk støtte (SPS). Selvom skolerne ofte hjælper eleverne med at søge SPS forud for overgangen til videregående uddannelse, så betyder ansøgningsprocessens behandlingstid, at der typisk går måneder, efter at eleverne er startet på deres videregående uddannelse, til de får den støtte, de har brug for.

Det er en fælles erfaring på tværs af skolerne, der udbyder ASF-klasser, at dette er yderst uheldigt for ASF-eleverne, der netop oplever overgangen til og studiestarten på en ny uddannelse som en udfordrende og sårbar periode. Ifølge ledere, lærere og mentorer resulterer fraværet af SPS i elevernes opstart på en videregående uddannelse derfor i en betydelig risiko for frafald.

Studerende fra ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser, der har vænnet sig til at have en støtteperson, de kan sparre med om deres udfordringer, mangler fx hjælp i studiestarten til, hvor de skal gå hen, hvilke fag de skal have, hvilke bøger de skal købe, og hvordan de generelt skal strukturere deres nye hverdag som studerende.

Det er dog også en fælles erfaring blandt skolerne, der udbyder ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser, at der er forskelle på de videregående uddannelser, idet nogle uddannelser har større fokus på at støtte studerende med særlige behov og er hurtigere til at få SPS på plads.

6.4 Forhold af betydning for elevers udbytte og gennemførelse af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

De nedenstående pointer beskriver, hvilke forhold der har betydning for den personlige, sociale og faglige udvikling blandt eleverne i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser og i sidste ende for deres fastholdelse på uddannelsen. Pointerne bygger på interviewene med ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser, og de elementer, der fremhæves, fremstår som centrale på tværs af skolerne, der udbyder de to tilbud.

Ud over de nedenstående tværgående forhold af betydning for ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser betyder den brede sammensætning af elever med forskellige diagnoser i de særligt tilrettelagte klasser, at der er et større behov for undervisningsdifferentiering i disse tilbud. Det kan fx bestå i, at én elevgruppe har behov for stillesiddende fokuseret arbejde med en opgave, mens en anden elevgruppe har behov for at løse samme opgave gennem aktive rollespiløvelser.

Det er desuden en gennemgående pointe hos skolerne, der udbyder ASF-klasser, at man savner efteruddannelsesmuligheder og rammesætning af netværk og systematisk erfaringsudveksling ift. det at arbejde med elever med ASF, fx via ministerielle læringskonsulenter med dette som deres primære fokusområde.

Fire særligt betydningsfulde forhold

Særlige og tydelige rammer om undervisning og skolegang

Faste, forudsigelige og tydelige rammer og krav er et væsentligt og gennemgående element i de to tilbud, der understøtter, at eleverne har overskud til at fokusere på undervisningen. Det gælder både ift. de overordnede linjer i eleverne skolehverdag, fx i form af et stabilt og forudsigeligt skoleskema, og ift. elevernes arbejde med opgaver og lektier, hvor det er vigtigt for eleverne med hjælp til en struktureret arbejdsform og struktur i selve opgaveløsningen.

Særlige fysiske rammer er også væsentligt for eleverne i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser, hvoraf en væsentlig del er enormt sansesensitive og har behov for ro og færre indtryk for at kunne fokusere på det faglige i undervisningen. Derfor er det en fordel for eleverne, at mest muligt i elevernes hverdag holdes konstant, lige fra deres siddeplads i et fast klasselokale til deres skoleskema. På en del af skolerne har eleverne i de to tilbud også et fælles hvilerum og nogle steder også et tekøkken og særlige grupperum.

Mulighed for faglig og personlig støtte til den enkelte

Eleverne i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser har typisk behov for støtte af både faglig og personlig karakter på deres uddannelse. I det faglige arbejde kan eleverne ofte have svært ved at komme i gang med opgaver og kan nemt gå i stå undervejs i arbejdet og have svært ved at færdiggøre opgaver. Derfor er det altafgørende for eleverne, at der er plads til, at de kan få individuel faglig hjælp, fx til stilladsering af opgaver. På nogle skoler sidder hjælpelærere eller mentorer også med i nogle undervisningstimer eller fag, hvor eleverne kan have særligt brug for individuel støtte som supplement til læreren.

Herudover får eleverne i begge tilbud typisk personlig mentorstøtte, hvor den enkelte elev følges tæt og får både skemalagte og ad hoc-samtaler med en mentor. Mentorerne kommer rigtig tæt på de enkelte elever og får stor indsigt i deres generelle styrker og udfordringer, men også i deres løbende dagsform. Mentorerne kan også være med til at klæde lærerne på til arbejdet med elever med diagnoser i relation til psykiske eller adfærdsmæssige vanskeligheder, fx via deres socialpædagogiske indsigt eller tætte kendskab til de enkelte elever.

Faste og kvalificerede lærere og mentorer

Det er betydningsfuldt, at lærerteamet omkring ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser så vidt muligt er fast over tid, og at de samme lærere også har eleverne i flere fag. Et fast lærerteam giver mulighed for, at lærerne får oparbejdet erfaringer med elevgruppen, der kan kvalificere deres arbejde. Samtidig har det stor betydning for elevgruppen i såvel ASF-klasser som særligt tilrettelagte klasser, at de ikke skal forholde sig til for mange forskellige lærere, så de har mulighed for at opbygge en tæt relation til og føle sig trygge ved deres undervisere. Især fordi flere af eleverne kommer med dårlige skoleerfaringer og tidligere kan have oplevet ikke at føle sig forstået af deres lærere.

Herudover er det af stor betydning, at lærerne er kvalificerede til at arbejde med elevgruppen. I ASF-klasserne lægges der især vægt på, at lærerne skal have indsigt i diagnoser inden for ASF

og er klædt på til at læse ASF-elevernes signaler, der kan komme anderledes til udtryk end hos neurotypiske elever.

Trygge relationer og samspil med andre elever

Trygge og tætte relationer til lærere, mentorer og klassekammerater har desuden stor betydning for elevernes trivsel samt sociale og faglige udvikling i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser. Behovet for at være en del af et fællesskab hænger i begge tilbud sammen med elevernes ofte dårlige skoleerfaringer, hvor de foruden lærere, der ikke har forstået dem, kan have følt sig utrygge ved og i nogle tilfælde decideret mobbet af klassekammerater. På trods af at det kan være krævende og udmattende for eleverne, især hvis de har en ASF-diagnose, så er en del af motivationen for at starte i en ASF-klasse eller særligt tilrettelagt klasse for en del af eleverne at øve sig i at indgå i og udvikle sociale fællesskaber.

I både ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser arbejdes der blandt lærere og mentorer med at rammesætte det sociale – både i og uden for undervisningen. Det kan handle om at bruge undervisningstid eller samtaler med mentorerne på at tale om, hvordan man agerer over for hinanden, eller hvilke sociale normer der er gældende, hvis eleverne skal på besøg hos hinanden. Det kan også handle om at arrangere brætspilsarrangementer for klassen eller om at afholde et arrangement for skolens ASF-klasser eller særligt tilrettelagte klasser parallelt med en gymnasiefest, så eleverne kan gå til og fra den store fest ud fra deres egne behov.

6.5 Effekter af ASF-klasser

Dette afsnit præsenterer effekten af ASF-klasser gennem en matching-analyse ift. fire mål: gennemførelse af uddannelse, frafald fra uddannelse, udvikling i karakterer og overgang til videregående uddannelse.

Matching-analysen bygger på et udsnit af de registerdata, som den deskriptive del af den kvantitative analyse af elevernes udbytte, præsenteret i afsnit 6.1, 6.2 og 6.3, også bygger på. Analysen tager udgangspunkt i et matching-design, hvor elever i ASF-klasser betragtes som treatmentgruppe, og elever med ASF-diagnoser, der ikke går i en ASF-klasse, betragtes som kontrolgruppe. Matching-analysen ser således alene på elever i målgruppen for ASF-klasser, dvs. elever med ASF-diagnoser, hvor den deskriptive del af analysen fokuserede på alle elever i ordinære gymnasieklasser.

I matching-analysen sammenlignes treatmentgruppen (elever i ASF-klasser) med sammenlignelige elever i kontrolgruppen (ASF-elever i ordinære gymnasieklasser). Den faktiske matching mellem elever i treatmentgruppen og kontrolgruppen betyder, at ASF-elever i ordinære gymnasieklasser kun medtages i kontrolgruppen, hvis de har et sammenligneligt match i treatmentgruppen. Når der refereres til kontrolgruppen i det følgende afsnit, henvises der derfor alene til ASF-elever i ordinære gymnasieklasser, som er sammenlignelige med elever i treatmentgruppen og derfor medtaget i analysen.²⁷

27 Se appendiks d for yderligere beskrivelse af treatment- og kontrolgruppe.

Afsnittet fokuserer alene på effekten af ASF-klasser, da det ikke er muligt at opsætte en lignende matching-model for elever i særligt tilrettelagte klasser,²⁸ da der ikke kan identificeres en sammenlignelig kontrolgruppe. Det skyldes, at det ikke er fast defineret, hvilke former for udfordringer eller diagnoser eleverne skal have for at kunne blive visiteret til en særligt tilrettelagt klasse, og derved kan alle typer elever potentielt være i målgruppen for klasserne.

Matching-analysen estimerer dels gennemsnitlige sandsynligheder for hhv. gennemførelse, frafald og overgang til videregående uddannelse og gennemsnitlig karakterudvikling fra folkeskolens afgangseksamen til studentereksamen samt et effektestimat, der er udtryk for forskellen i procentpoint mellem de estimerede gennemsnitlige sandsynligheder/karaktergennemsnit i treatmentgruppen og kontrolgruppen. Matching-analysen tager højde for en række baggrundskarakteristika såsom elevens alder, køn, karakterer fra grundskolen og forældres uddannelsesniveau.²⁹

Det er et grundlæggende vilkår for ikke-eksperimentelle data, at medlemskab af hhv. kontrol- og treatmentgruppe ikke er tilfældigt tildelt. Derfor vil der altid være en form for selektion ind i treatmentgruppen, hvilket i udgangspunktet betyder, at de to grupper ikke er sammenlignelige. Dette besværliggør korrekt identifikation af effekten. I denne analyse kan det gennem indsigterne fra de kvalitative analyser konstateres, at der er selektion ind i treatmentgruppen, idet skolerne systematisk visiterer elever til ASF-klasserne og bl.a. sorterer de bedst fungerende ASF-elever fra, som i stedet henvises videre til ordinære gymnasieklasser. Denne selektion er forsøgt håndteret ved hjælp af matching-designet, hvorved de to grupper er mere sammenlignelige, men det er vigtigt at være opmærksom på, at der i fraværet af eksperimentelle data altid vil være en risiko for, at selektionen ikke er håndteret tilstrækkeligt, og at effektestimaterne dermed ikke er korrekte. Samtidig har det ikke været muligt at identificere den fulde kontrolgruppe, da det ikke er alle elever med ASF-diagnoser, der er registreret med en diagnose i landspatientregistret, som er det register, vi har brugt til at identificere kontrolgruppen. Dette kan også betyde, at effektestimaterne ikke er helt korrekte.

Der er i forbindelse med estimeringen af de endelige matching-modeller kørt forskellige valideringstests og sensitivitetsskudninger. Resultaterne af disse viser, at størrelsen på effektestimaterne varierer en del, alt efter hvilken matching-model man vælger, samt hvilke kontroller der inkluderes i den specifikke model. Retningen på estimaterne samt signifikansen af estimaterne er dog den samme på tværs af alle modeller, og effektstørrelsen er substantiel i alle modeller. Resultaterne af matching-analysen skal derved læses i lyset af de ovenfor nævnte forbehold, og især den præcise størrelse af effektestimaterne skal læses med forsigtighed.

6.5.1 Elever i ASF-klasser har højere sandsynlighed for at gennemføre gymnasiet

I figur 6.9 ses resultaterne af matching-analysen, hvad angår gennemførelse. Figuren viser den estimerede gennemsnitlige sandsynlighed for gennemførelse af gymnasiet på normeret tid og i det hele taget for elever i hhv. ASF-klasser og i kontrolgruppen. Figuren viser desuden det estimerede effektmål – altså den gennemsnitlige forskel i sandsynligheden for at gennemføre gymnasiet på normeret tid og i det hele taget mellem kontrol- og treatmentgruppe.

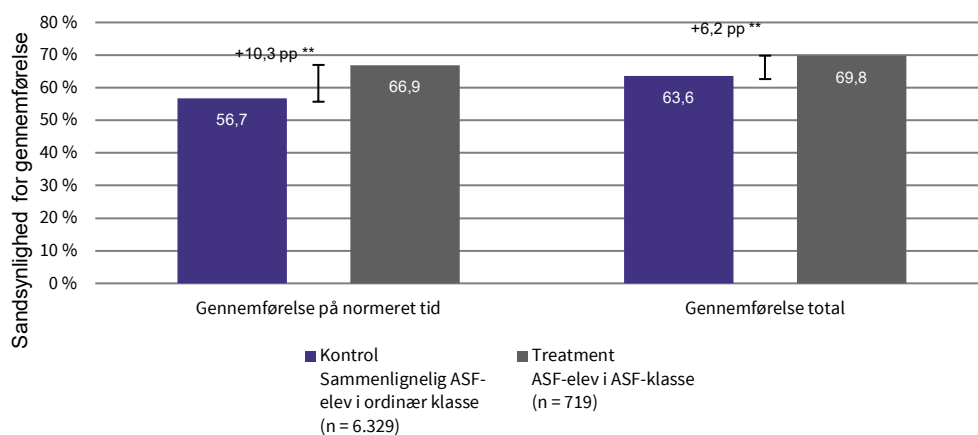
28 Elever i særligt tilrettelagte klasser er taget ud af matching-analysen og indgår således ikke i kontrolgruppen.

29 Se appendiks d for oversigt over samtlige kontrolvariable.

Det fremgår af figur 6.9, at elever, der går i ASF-klasser, har højere sandsynlighed for at gennemføre gymnasiet i det hele taget og på normeret tid (mellem 67 og 70 %) sammenlignet med kontrolgruppen (mellem 57 og 67 %). Således estimeres effekten af at gå i en ASF-klasse til 10,3 procentpoint mht. gennemførelse på normeret tid (to eller tre år, alt efter om det er hf eller en treårig gymnasial uddannelse), mens effekten er en smule mindre (6,2 procentpoint) mht. gennemførelse uagtet tid. Begge effekter er statistisk signifikante.

FIGUR 6.9

Effekten af at gå i ASF-klasse på gennemførelse i gymnasiet sammenlignet med sammenlignelige ASF-elever i ordinære gymnasieklasser

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister 2007-2020 (KOTRE), befolkningsregister (BEF), grundskolekarakterregister (UDFK), specialundervisningsregister (UDSP), gymnasiekarakterregister (UDG), landspatientregister (DIAG + ADM), højest fuldførte uddannelse (UDDF) og beskæftigelsesregister (RAS) samt register over specialpædagogisk støtte i grundskolen og gymnasiet og opgørelser af elever, der har gået i ASF 2007-2020, leveret af STUK.

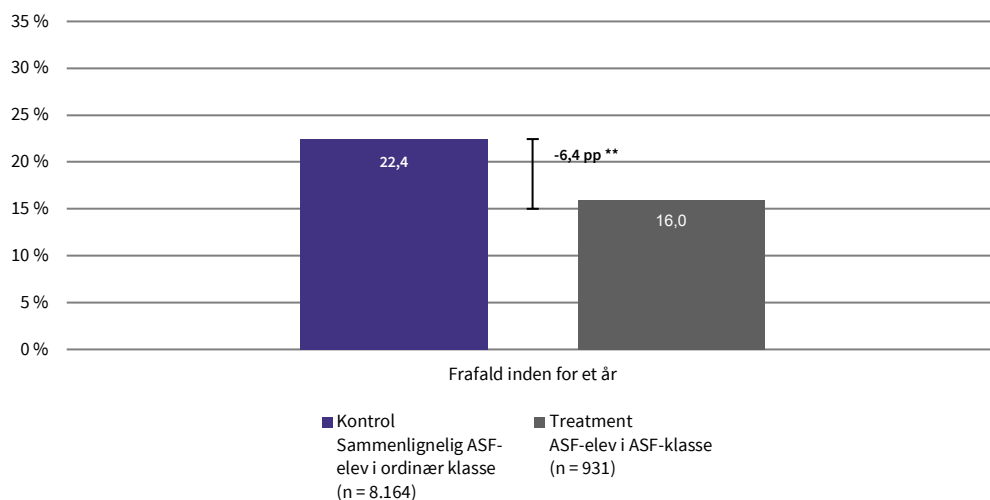
Note: Søjlerne angiver sandsynligheden for at gennemføre gymnasiet på normeret tid og totalt for hhv. kontrol- og treatmentgruppe, når alle andre inkluderede baggrundsmål holdes på deres observerede niveau. Sandsynligheden er udregnet pba. af matching-modellen. Forskellen mellem blå og grå søjler angiver den estimerede effekt af at gå i en ASF-klasse sammenlignet med ASF-elever, der går i ordinære gymnasieklasser. Sammenligningen er kontrolleret for en lang række forhold, baseret på propensity score matching, jf. kapitel 2 og appendiks d. * angiver $p < 0,1$, ** angiver $p < 0,05$, *** angiver $p < 0,01$.

Et andet mål for gennemførelse er frafald, hvor man i stedet for at se på sandsynligheden for at gennemføre den specifikke gymnasiale uddannelse, som eleven er startet på, ser på sandsynligheden for, at eleven falder fra uddannelsen inden for et bestemt tidsrum.

Figur 6.10 nedenfor viser resultatet af matching-analysen, hvad angår frafald inden for et år efter start på uddannelsen. Heraf fremgår det, at elever, der går i ASF-klasser, har lavere sandsynlighed for frafald (16 %) sammenlignet med sammenlignelige ASF-elever i ordinære gymnasieklasser (22 %). Figuren viser endvidere, at effekten af at gå i en ASF-klasse på frafald estimeres til at være -6,4 procentpoint, og at denne effekt er statistisk signifikant.

FIGUR 6.10

Effekten af at gå i ASF-klasse på frafald fra gymnasiet inden for ét år sammenlignet med sammenlignelige ASF-elever i ordinære gymnasieklasser

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister 2007-2020 (KOTRE), befolkningsregister (BEF), grundskolekarakterregister (UDFK), specialundervisningsregister (UDSP), gymnasiekarakterregister (UDG), landspatientregister (DIAG + ADM), højst fuldførte uddannelse (UDDF) og beskæftigelsesregister (RAS) samt register over specialpædagogisk støtte i grundskolen og gymnasiet og opgørelser af elever, der har gået i ASF 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Søjlerne angiver sandsynligheden for at falde fra gymnasiet inden for et år efter påbegyndt gymnasieuddannelse for hhv. kontrol- og treatmentgruppe, når alle andre inkluderede baggrundsmål holdes på deres observerede niveau. Sandsynligheden er udregnet pba. af matching-modellen. Forskellen mellem blå og grå søjler angiver den estimerede effekt af at gå i en ASF-klasse sammenlignet med ASF-elever, der går i ordinære gymnasieklasser. Sammenligningen er kontrolleret for en lang række forhold, baseret på propensity score matching, jf. kapitel 2 og appendiks d. * angiver $p < 0,1$, ** angiver $p < 0,05$, *** angiver $p < 0,01$.

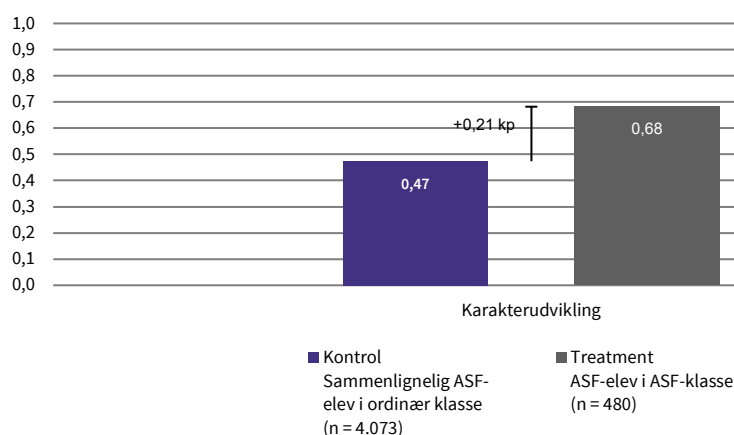
6.5.2 Elever i ASF-klasser har omtrent samme karakterudvikling fra grundskolen til gymnasiet som sammenlignelige ASF-elever i ordinære gymnasieklasser

Ser man på karakterudvikling fra folkeskolens afgangseksamen til studentereksamen, kan der ikke konstateres nogen signifikant effekt af at gå i en ASF-klasse. Det fremgår af figur 6.11, der viser den estimerede gennemsnitlige udvikling i karakterer fra folkeskolens afgangseksamen til studentereksamen for hhv. elever i ASF-klasser og sammenlignelige ASF-elever i ordinære gymnasieklasser samt den estimerede effekt.

Figuren viser, at elever i ASF-klasser gennemsnitligt gennemgår en smule større udvikling i deres karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen til studentereksamen (0,21 karakterpoint) sammenlignet med sammenlignelige ASF-elever i ordinære gymnasieklasser, men at denne forskel ikke er signifikant. Forskellene kan således ikke med sikkerhed tilskrives effekten af at gå i en ASF-klasse, men kan også skyldes tilfældigheder.

FIGUR 6.11

Effekten af at gå i ASF-klasse på karakterudvikling fra grundskolen til gymnasiet sammenlignet med sammenlignelige ASF-elever i ordinære gymnasieklasser

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister 2007-2020 (KOTRE), befolkningsregister (BEF), grundskolekarakterregister (UDFK), specialundervisningsregister (UDSP), gymnasiekarakterregister (UDG), landspatientregister (DIAG + ADM), højst fuldførte uddannelse (UDDF) og beskæftigelsesregister (RAS) samt register over specialpædagogisk støtte i grundskolen og gymnasiet og opgørelser af elever, der har gået i ASF 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Søjlerne angiver sandsynligheden for at falde fra gymnasiet inden for et år efter påbegyndt gymnasieuddannelse for hhv. kontrol- og treatmentgruppe, når alle andre inkluderede baggrundsmål holdes på deres observerede niveau. Sandsynligheden er udregnet pba. af matching-modellen. Forskellen mellem blå og grå søjler angiver den estimerede effekt af at gå i en ASF-klasse sammenlignet med ASF-elever, der går i almene klasser. Sammenligningen er kontrolleret for en lang række forhold, baseret på propensity score matching, jf. kapitel 2 og appendiks d. Effekten er ikke signifikant.

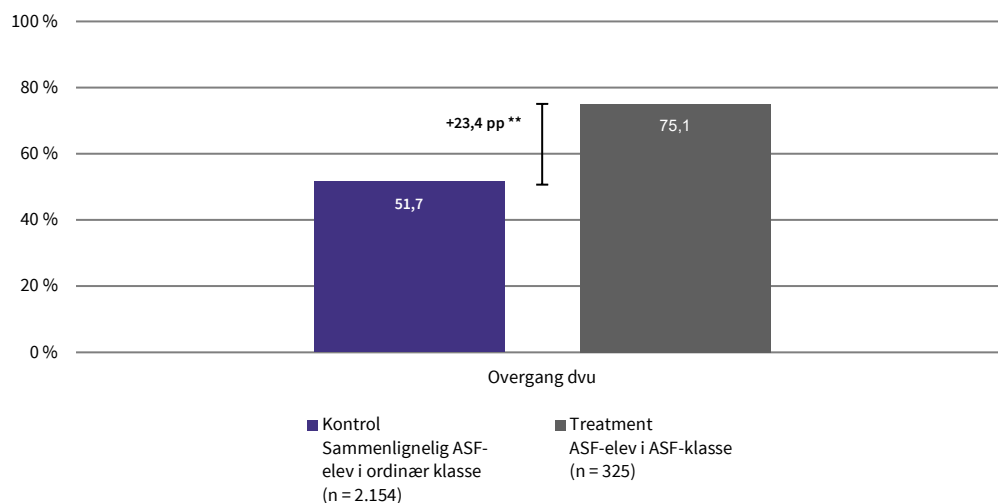
6.5.3 Elever i ASF-klasser overgår i højere grad til videregående uddannelse

Det sidste mål for effekten af at gå i en ASF-klasse, som er undersøgt i matching-analysen, er overgang til videregående uddannelse inden for to år efter færdiggjort studentereksamen. Matching-analysen viser i denne sammenhæng, at der kan konstateres statistisk signifikante effekter af at gå i en ASF-klasse på 16,8 procentpoint, hvad angår overgangen til videregående uddannelse. Dette fremgår af figur 6.12.

I figuren ses det, at den estimerede gennemsnitlige sandsynlighed for at overgå til videregående uddannelse inden for to år efter færdiggjort studentereksamen er 75 % for elever i ASF-klasser, mens den er 52 % for sammenlignelige ASF-elever i ordinære gymnasieklasser. Altså har elever, der er dimitteret fra ASF-klasser, 23,4 procentpoint højere sandsynlighed for at overgå til videregående uddannelse inden for to år, sammenholdt med sammenlignelige ASF-elever, der er dimitteret fra ordinære gymnasieklasser, når der tages højde for en række baggrundsvariable. Effekten er statistisk signifikant.

FIGUR 6.12

Effekten af at gå i ASF-klasse på overgang til videregående uddannelse sammenlignet med ASF-elever, der går i ordinære gymnasieklasser

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister 2007-2020 (KOTRE), befolkningsregister (BEF), grundskolekarakterregister (UDFK), specialundervisningsregister (UDSP), gymnasiekarakterregister (UDG), landspatientregister (DIAG + ADM), højst fuldførte uddannelse (UDDF) og beskæftigelsesregister (RAS) samt register over specialpædagogisk støtte i grundskolen og gymnasiet og opgørelser af elever, der har gået i ASF 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Søjlerne angiver sandsynligheden for at falde fra gymnasiet inden for et år efter påbegyndt gymnasieuddannelse for hhv. kontrol- og treatmentgruppe, når alle andre inkluderede baggrundsmål holdes på deres observerede niveau. Sandsynligheden er udregnet pba. af matching-modellen. Forskellen mellem blå og grå søjler angiver den estimerede effekt af at gå i en ASF-klasse sammenlignet med ASF-elever, der går i ordinære gymnasieklasser. Sammenligningen er kontrolleret for en lang række forhold, baseret på propensity score matching, jf. afsnit 2 og appendiks d. * angiver $p < 0,1$, ** angiver $p < 0,05$, *** angiver $p < 0,01$.

7 Implikationer ved udvidelse af målgruppe og elevantal i ASF-klasser

Dette kapitel opsummerer, hvilke mulige implikationer en udvidelse af målgruppen for og elevantallet i ASF-klasserne vil have p.b.a. erfaringerne fra ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser. Skolernes erfaringer suppleres af ekspertgruppens vurdering af samme forhold.

Kapitlet viser, at ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser samt ekspertgruppen er enige i, at en velovervejet elevsammensætning er afgørende for at kunne skabe meningsfulde gymnasiale tilbud til elever med diagnoser i relation til psykiske eller adfærdsmæssige vanskeligheder. Ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne samt ekspertgruppen understreger derfor vigtigheden af at bevare et specialiseret gymnasialt tilbud til elever med en diagnose inden for autismspektrummet. De peger samlet på, at ASF-klasserne rummer særligt sanseudfordrede elever, der ville være frafaldstruede, hvis de skulle gå i samme klasse som elever med diagnoser, der kan medføre udadreagerende og uforudsigelige adfærdsmønstre.

Aktørerne omkring ASF-klasserne og ekspertgruppen vurderer dog, at der også er behov for specialiserede gymnasiale tilbud til elever med andre typer af diagnoser end ASF.

Ledere, lærere og mentorer i de særligt tilrettelagte klasser er enige i, at der er diagnoser, som er særligt inkompatible, men fremhæver, at det vigtigste for at kunne skabe et meningsfuldt og vel fungerende tilbud til deres målgruppe, er fælles støttebehov snarere end fælles diagnoser.

Kapitlet viser desuden, at hverken ledere, lærere og mentorer for ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser eller ekspertgruppen finder det meningsfuldt at udvide elevantallet i ASF-klasserne. Aktørerne omkring ASF-klasserne peger på, at en ordinær klassenorm på 28 elever vil være for overvældende og øge frafaldsrisikoen hos elevgruppen og samtidig medføre et behov for ekstra ressourcer til dobbeltlærerordning og pædagogisk støtte. Altså er det vurderingen på skolerne, der udbyder ASF-klasser, at et øget elevantal hverken vil give pædagogisk mening, være muligt ift. elevgruppens behov for særlige fysiske rammer eller mindske de nødvendige ressourcer til klasserne.

Ekspertgruppen tilslutter sig disse pointer og fremhæver bl.a., at det ikke vil være muligt for lærerne at give eleverne den nødvendige individuelle støtte i undervisningen, der er afgørende for deres, faglige, personlige og sociale udvikling, hvis klassenormen hæves til mere end 12-14 elever.

På skolerne med særligt tilrettelagte klasser er erfaringen, at man også her foretrækker en klassenorm i nærheden af ASF-klassernes, hvis ikke man var afhængig af et bestemt niveau af taxameterindtægter for at finansiere klasserne, fordi man ikke får et supplerende tilskud.

7.1 Implikationer ved udvidelse af målgruppe for ASF-klasser

7.1.1 Grundig visitation og velovervejet elevsammensætning er afgørende

Ledere og lærere for ASF-klasserne fremhæver, at grundig visitation og velovervejet elevsammensætning er altafgørende for, at klasserne kan være et meningsfuldt og velfungerende tilbud for de enkelte elever og for klassen som helhed. På tværs af skolerne, der udbyder ASF-klasser, gør man derfor, som fremlagt i afsnit 4.1.2, meget ud af en grundig visitationsproces ifm. optag til klasserne.

En udvidelse af målgruppen for klasserne vil forstærke behovet for en grundig visitationsproces og velovervejet elevsammensætning yderligere. Nogle ledere og lærere for ASF-klasserne vurderer, at et grundigt screenings- og visitationsarbejde er det allermost afgørende for et velfungerende tilbud og dermed vigtigere, end hvilke konkrete diagnoser der er tale om. Hvorvidt man kan sætte elever med forskellige diagnoser sammen afhænger således i høj grad af de konkrete elever og deres konkrete diagnoser, herunder hvordan de kommer til udtryk, og hvilke støttebehov de medfører hos eleven.

Ovenstående pointe er i overensstemmelse med erfaringerne i de særligt tilrettelagte klasser, hvor man ligeledes, som beskrevet i afsnit 4.2.3, bruger mange ressourcer på en grundig visitationsproces. Det gør man, fordi man har erfaret, at det vigtigste for et velfungerende og meningsfuldt tilbud for den enkelte elev og for den samlede klasse er, at eleverne har samme støttebehov, og at støttebehovene kan imødekommes gennem de lærer- og mentorressourcer, der er til stede i klassen.

På nogle af skolerne, der udbyder ASF-klasser, finder man det ærgerligt, at det kræver en dokumenteret ASF-diagnose at blive optaget i en ASF-klasse. Flere steder har man oplevet at måtte afvise elever til ASF-klasser, fordi de ikke formelt har en ASF-diagnose, selvom de pågældende elever vurderes til at have de helt samme udfordringer og støttebehov. Det er bl.a. en oplevelse blandt skolerne, at der nabokommuner imellem kan være forskel på, hvad der skal til for at få en ASF-diagnose, og hvor mange der får en. Derfor efterlyser nogle skoler en større grad af fleksibilitet i visitation og optagelseskrav til ASF-klasserne ift. diagnosekrav.

En gennemgående erfaring fra ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser er, at nogle diagnoser og kendetegn fungerer særligt dårligt sammen. Selvom elever med forskellige diagnoser kan have brug for nogle af de samme faste og forudsigelige rammer, så kan eleverne agere så forskelligt i klasserummet, at de ikke nødvendigvis fungerer i samme klasse.

Ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne fremhæver især svær ADHD, med dertilhørende udadreagerende adfærdsmønstre, som særligt udfordrende at rumme i en ASF-klasse, hvor elevgruppen typisk er mere indadvendt og sanseudfordret. Eleverne med ASF har brug for, at stimuli i klasselokallet kan kontrolleres og minimeres mest muligt, hvorfor (høje) lyde, tics, pludselige bevægelser og uro kan forstyrre ASF-eleverne og gøre, at de bliver overstimuleret samt mister fokus og energi. Erfaringen er, at elever med ADHD kan have brug for lov til at rejse sig, gå en tur mv. i løbet af undervisningen. Eleverne med ASF kan dog have svært ved at være i, at klassekammeraterne bryder med de fastsatte rammer for undervisningen.

ASF-eleverne har ofte selv komorbide diagnoser, herunder for nogles vedkommende ADHD, men her bliver der, som beskrevet i afsnit 4.1.2, lagt vægt på i visitationen til ASF-klasserne, at disse sidediagnoser er velbehandlede og ikke dominerende ift. elevernes adfærd. I flere ASF-klasser har man tidligere erfaringer med elever, hvor de udadreagerende træk ved ADHD har været så dominerende, at det har givet store udfordringer ift. at få klassen til at fungere som helhed og resulteret i risiko for frafald blandt andre elever.

Ledere, lærere og mentorer for de særligt tilrettelagte klasser har også erfaringer med, at nogle diagnoser kan resultere i konfliktende adfærd, hvis de er til stede i samme klasserum. Det drejer sig ligeledes om elever, der fylder i klasserummet med en uforudsigelig og udadreagerende adfærd, eller elever med selvskadende tendenser, der kan skabe uro hos elever med angst eller ASF.

7.1.2 Blandede klasser kan koste på gennemførelse, men skaber andre fællesskaber

Vurderingen pba. erfaringerne fra ASF-klasserne er, at det kan risikere at svække klassernes fastholdelsesevne, hvis der er for mange forskellige diagnoser repræsenteret i samme klasse. Ifølge ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne skyldes det bl.a., at det vil mindske fællestrækkene eleverne imellem og dermed også svække det fællesskab, eleverne opnår i ASF-klasserne, og som opleves som betydningsfuldt for deres trivsel såvel som fastholdelse.

Det er således den generelle vurdering blandt personalet omkring ASF-klasserne, at man vil tabe elever på gulvet, som ellers godt kunne have gennemført en gymnasial uddannelse i en ASF-klasse, hvis man gør målgruppen for tilbuddet bredere. Det fremhæves i denne sammenhæng, at elever med ASF har brug for et målrettet og specialiseret tilbud for at kunne klare sig igennem en ungdomsuddannelse med den gennemgribende udviklingsforstyrrelse, som ASF er.

Det er derfor en gennemgående pointe på tværs af skolerne, der udbyder ASF-klasser, at der er brug for specialiserede klasser til elever med ASF, men at der samtidig også er behov for klasser og tilbud for elever med andre diagnoser.

Erfaringerne fra de særligt tilrettelagte klasser peger dog også på, at eleverne kan finde ind i nye typer af fællesskaber på trods af deres forskellige diagnoser og udfordringer. Ledere, lærere og mentorer for de særligt tilrettelagte klasser vurderer således, at eleverne i klasserne bliver mere rummelige og omsorgsfulde over for hinanden, fordi de ikke kun skal lære at forstå deres egne behov og signaler, men også behovene og signalerne hos deres klassekammerater.

Hvor det i ASF-klasserne er oplevelsen, at eleverne får et fællesskab, som bygger på fællesstræk og fælles udfordringer, så er det erfaringen fra de særligt tilrettelagte klasser, at eleverne får et fællesskab, fordi alle elever i klassen har udfordringer – selvom det kan være forskellige udfordringer. På den måde peger personalet omkring de særligt tilrettelagte klasser på, at elevernes forskellige diagnoser og udfordringer har potentialet til at være en samlende frem for en adskillende faktor for eleverne, som nogle af dem ellers har været vant til i deres tidligere skolegang.

7.1.3 Stor forskel på funktionsniveauet blandt elever med ASF-diagnose

Erfaringen fra skolerne, der udbyder ASF-klasser, er, at der er stor forskel på, hvor godt elever med en ASF-diagnose fungerer – individuelt såvel som med elever med andre diagnoser. Dette understreger ifølge ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne behovet for specialiserede såvel som blandede tilbud til elevgruppen.

På de skoler, hvor man både har en ASF-klasse og en anden særligt tilrettelagt klasse, beskrives det typisk, at de dårligst fungerende elever med ASF kommer i ASF-klasser, de bedre fungerende elever med ASF i de særligt tilrettelagte klasser, mens de bedst fungerende elever med ASF går i ordinære klasser. Dermed rummer ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser begge elever med ASF, men der kan være tale om elever med forskellige funktionsniveauer og støttebehov i de forskellige typer af klasser.

7.1.4 Flere diagnoser i en klasse øger kompleksiteten for læreren og kræver ekstra ressourcer til pædagogisk støtte

Det er ligeledes en gennemgående pointe på tværs af interviewene med ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne, at tilstedeværelsen af flere forskellige diagnoser i samme klasse vil gøre det mere komplekst for læreren at undervise og kræve en endnu højere grad af differentiering. Samtidig kan det være svært at vurdere, hvilke hensyn undervisningen skal tilrettelægges ud fra, hvis de forskellige diagnoser kalder på forskellige hensyn og støttebehov.

Lærerne for ASF-klasserne vurderer derfor, at det ville kræve ekstra ressourcer til pædagogisk støtte, hvis man udvidede viften af diagnoser, der er repræsenteret i klasserne. Ifølge lærerne vil det bl.a. dreje sig om flere ressourcer til mentorstøtte, herunder deltagelse i undervisningen, eller om flere ressourcer til at klæde lærerne på til at håndtere de udfordringer, som tilstedeværelsen af andre typer af diagnoser end ASF kan medføre i undervisningen.

Erfaringen blandt lærerne i de særligt tilrettelagte klasser er da også, at de ofte har behov for at benytte sig af undervisningsdifferentiering for at tilgodese de forskellige støttebehov og indlæringspræferencer hos eleverne. Det kan fx, som udlagt i afsnit 6.4, dreje sig om, at én elevgruppe har behov for stillesiddende fokuseret arbejde med en opgave, mens en anden elevgruppe har behov for at løse samme opgave gennem aktive rollespilsøvelser. Som det vil blive beskrevet i afsnit 7.2 er det derfor også en pointe blandt lærerne i de særligt tilrettelagte klasser, at de ville foretrække en lavere klassenorm eller mulighed for tolærerordninger i klasserne, så de i højere grad kan differentiere undervisningen ud fra elevernes forskellige behov.

Ekspertgruppens vurdering af implikationer ved udvidelse af målgruppe for ASF-klasser

Ekspertgruppen er enige i, at nogle diagnoser og adfærdsmønstre er særligt uforenelige i en undervisningssituation. Ekspertgruppen tilslutter sig derfor også pointerne om, at klasser, hvor elever med en ASF-diagnose sættes sammen med elever med andre typer af diagnoser, vil øge kompleksiteten for lærerne og kalde på ekstra ressourcer til pædagogisk støtte, hvis ikke det skal medføre et øget frafald hos elevgruppen.

Ekspertgruppen understreger vigtigheden af at skelne mellem forskellige typer af diagnoser, og hvilke slags støttebehov disse kalder på. Det drejer sig særligt om at skelne mellem grundlæggende udviklingsforstyrrelser såsom ASF, ADHD og ADD og diagnoser såsom angst, depression og stress, der kan være belastningsreaktioner. Når det er vigtigt at skelne imellem forskellige typer af diagnoser, så hænger det ifølge ekspertgruppen sammen med, at nogle typer af diagnoser, såsom ASF, kan håndteres med de rette rammer og støtte i en undervisningssammenhæng, mens andre typer af diagnoser (fx angst og depression) kan være behandlingskrævende og dermed uden for rammerne af, hvad man som skole kan og skal forsøge at håndtere.

Selvom ekspertgruppen vurderer, at visse elever med velbehandlet ADHD eller ADD godt ville kunne passe ind i en ASF-klasse under de rette omstændigheder, peger de samtidig på, at elevernes diagnoser er dynamiske. Det vil sige, at der vil opstå op- og nedture i elevernes psykiske

tilstand og trivsel, hvilket eksempelvis kan betyde, at en elev med ADHD som sin primære diagnose periodevis kan have en mere urolig og udadreagerende adfærd, som harmonerer dårligt med ASF-elevernes behov for forudsigelige og rolige rammer.

Ekspertgruppen fremhæver derfor, at det er vigtigt at holde fast i specialiserede tilbud i form af rene ASF-klasser. Det skyldes dels, at det kan gå udover ASF-elevernes koncentration, energiniveau og trivsel at have undervisning med elever med andre adfærdsmønstre – hvilket også kan dreje sig om elever, der fx kæmper med skizofreni, angst eller anoreksi – og dels at det omvendt heller ikke nødvendigvis gavner elever med denne type udfordringer at have undervisning med ASF-elever.

Ifølge ekspertgruppen kan det bl.a. skyldes, at elever med andre typer af diagnoser end ASF også kan blive udmattede af samværet med ASF-elever. Det kan de fx, fordi ASF-eleverne kan have svært ved at tage socialt initiativ eller respondere på andres initiativ, eller fordi nogle ASF-elever kan finde det ubehageligt eller forstyrrende for deres fokus, hvis de skal holde øjenkontakt i en samtale. De rammer, som ASF-eleverne har brug for, kan desuden lægge bånd på de behov, som elever med øvrige diagnoser kan have, fx ift. muligheden for gruppearbejde i undervisningen eller dynamikken og rammerne for sociale arrangementer.

7.2 Implikationer ved udvidelse af elevantal i ASF-klasser

7.2.1 28 elever i klasserne vil udvande tilbuddet pædagogisk og kræve samme økonomiske omkostninger

Ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne peger entydigt på, at en forøgelse af elevantallet til 28 elever i klasserne vil gøre tilbuddet både pædagogisk og økonomisk meningsløst.

Personalet omkring ASF-klasserne forklarer, at det ikke vil være muligt for læreren at imødekomme elevernes individuelle støttebehov med 28 elever i en ASF-klasse.

Samtidig forklarer lærere og mentorer, at 12 elever i klassen, som det er nu, kan være rigeligt at forholde sig til for ASF-eleverne, og 27 klassekammerater vil derfor være et uoverkommeligt elevantal for elevgruppen og medføre en betydelig risiko for øget frafald.

I interviewene understreges det, at de elever med ASF, der kan håndtere 28 elever i klassen, allerede går i ordinære gymnasieklasser.

Det fremgår af interviewene med ledere for de særligt tilrettelagte klasser, at det højere elevantal på mellem 14-28 som beskrevet i afsnit 5.2 skyldes, at disse tilbud ikke er berettiget til skyggetaxametertilskud og derfor er nødt til at have flere elever i klassene for at kunne finansiere tilbuddet. På nogle skoler, der udbyder særligt tilrettelagte klasser, sætter man dog også klassenormen højere, end hvad der er pædagogisk optimalt, så man kan bevare en acceptabel klassedynamik i løbet af uddannelsesforløbet på trods af perioder med meget fravær og frafald.

7.2.2 Flere elever i klassen vanskeliggør individuel lærerhjælp, som er afgørende for eleverne

Lærerne i ASF-klasserne fremhæver, som beskrevet i afsnit 6.4, at muligheden for og tiden til individuel lærerhjælp er afgørende for den enkelte elevs faglige udvikling og fastholdelse. Det skyldes, at eleverne i ASF-klasserne kan have svært ved at modtage en kollektiv besked og komme i gang med opgaver. De har desuden let ved at gå i stå, selvom de er blevet sat i gang med opgaven, og kan have vanskeligt ved at færdiggøre den. Samtidig har ASF-eleverne typisk en lang latenstid og et stort behov for hjælp med at skabe struktur omkring skolearbejdet.

Lærerne i ASF-klasserne oplever, at de med 12 elever i klassen har travlt i undervisningen, men at det med dette elevantal kan lade sig gøre at have blik for og nå rundt til alle elever. De vurderer, at det med et større elevantal end 12 pr. klasse vil blive vanskeligt at give alle elever den individuelle hjælp, som de har brug for undervejs i undervisningen.

Denne pointe stemmer overens med erfaringerne fra de særligt tilrettelagte klasser, hvor ledere og lærere ideelt foretrækker en klassenorm i nærheden af den, der gør sig gældende i ASF-klasserne – eller alternativt 18-20 elever i klassen med en dobbeltlærerordning, fordi man i så fald også vil komme ud over problemet med udfordret klassesdynamik i perioder med meget fravær eller som følge af frafald.

Grunden til, at lærere i de særligt tilrettelagte klasser foretrækker en lavere klassenorm, er, at elevgruppen i disse klasser ligeledes har et stort behov for individuel hjælp fra læreren. Eleverne har samtidig, som tidligere beskrevet, et større behov for differentieret undervisning pga. deres forskellige diagnoser og dertilhørende støttebehov og indlæringspræferencer. Lærerne beskriver, at det kan være udfordrende at have blik for den enkelte elev og tilbyde differentieret støtte, når der er op mod 28 elever i en klasse.

7.2.3 Øges elevtallet, indsnævrer man målgruppe og øger fravær og frafald

På baggrund af et øget elevantals betydning for forhold såsom mulighederne for individuel lærerhjælp og omfanget af mennesker og sanseindtryk i klassen vurderer skolerne, der udbyder ASF-klasser, at et øget elevantal vil indsnævre målgruppen og øge fravær og frafald i ASF-klasserne.

Ud fra de eksisterende erfaringer med ASF-klasserne er det vurderingen, at mange af ASF-eleverne vil få svært ved at overkomme at komme i skole samt deltage i undervisningen i en klasse med op mod 28 elever. Det er vurderingen blandt lærere og mentorer i ASF-klasserne, at en del af eleverne på den baggrund vil få øget fravær eller helt falde fra.

Vurderingen er således, at flere elever pr. ASF-klasse vil medføre flere elever, der falder fra. Det skyldes ifølge ledere, lærere og mentorer omkring ASF-klasserne, at tryghed er et nøgleord ift. elevernes fremmøde og deltagelse, og med betydeligt flere elever i klassen end 12 vil det være en udfordring at få opbygget en tilstrækkelig tryghed.

7.2.4 De fysiske rammer sætter også begrænsninger for elevantallet

Erfaringerne fra ASF-klasserne viser, at det er afgørende for eleverne, især de særligt sanseudfordrede, at de har mulighed for både at kunne trække sig tilbage og arbejde ved deres egen individuelle arbejdsstation og deltage i plenumundervisning i klassen.

Dermed sætter kravene til de fysiske rammer også sine begrænsninger for elevantallet, idet klasse-lokalet skal kunne rumme både individuelle og fælles arbejdspladser til eleverne. Ledere og lærere for ASF-klasserne vurderer, at det af den grund også vil være svært at rumme flere eleverne i klasserne rent fysisk.

7.2.5 Omkring 12 elever pr. klasse er passende

Samlet set vurderer lærere, ledere og mentorer pba. deres erfaringer med ASF-klasserne, at omkring 12 elever er en passende klassenorm i ASF-klasserne. Nogle oplever 12 elever som et absolut maksimum, mens andre vurderer, at 12-14 elever pr. klasse er en fornuftig volumen.

Som i de særligt tilrettelagte klasser er erfaringerne fra ASF-klasserne også, at der er en nedre grænse ift. elevantallet i klasserne. Når klassestørrelsen er nede omkring en håndfuld elever, enten pga. manglende søgning eller frafald, eller fordi en del af eleverne periodevist har meget fravær, oplever lærerne, at det kan være svært at skabe en tilstrækkelig klassedynamik. Ifølge lærerne i ASF-klasserne kan få klassekammerater samtidig være en unødigt udfordring for de elever, der er til stede i undervisningen, fordi de pga. deres pligt opfyldende natur føler et ansvar for at få undervisningen til at fungere, selvom det dræner dem for energi at være meget aktive i løbet af en lektion.

Samtidig har et vist elevantal, ifølge ledere, lærere og mentorer for ASF-klasserne, også betydning, ift. at eleverne kan finde sammen med klassekammerater med fælles interesser, og at de oplever at indgå i et studiemiljø, som ikke er markant anderledes fra en ordinær gymnasieklasse.

Den kvalitative analyse viser således, at både elevantal i en klasse såvel som den rette visitation af elever, der optages i ASF-klasser, samlet set er afgørende for tilbuddets succes.

Ekspertergruppens vurdering af implikationer ved udvidelse af elevantal i ASF-klasser

Ekspertergruppen er enige i, at lærere og mentorers mulighed for at have blik for den enkelte elev og dennes støttebehov er afgørende for ASF-klassernes formål og eksistensgrundlag, herunder elevernes faglige, personlige og sociale udvikling. Ekspertergruppen fremhæver derfor, at det er vigtigt, at der ikke er mere end 12-14 elever i klasserne, da et højere elevantal vil hæmme læreres og mentorers mulighed for at tilpasse tilbuddet til den enkelte elev.

Vigtigheden af at have en klassestørrelse i ASF-klasserne, som understøtter, at lærerne løbende kan tilbyde individuel hjælp til eleverne i undervisningen, hænger ifølge ekspertergruppen sammen med faktorer såsom, at ASF-eleverne nemt går i stå med opgaver og kan have svært ved selv at bede om hjælp.

Ekspertgruppen peger desuden på, at det er nødvendigt, at lærere og mentorer har en tæt relation og et indgående kendskab til den enkelte elev for at kunne forstå, hvilke særlige støttebehov hver enkelt elev har. Det vil ifølge ekspertgruppen være udfordrende at udvikle en tilstrækkelig fyldestgørende relation til den enkelte elev, hvis klassestørrelsen overskrider 12-14 elever.

Endelig forklarer ekspertgruppen, at en klassestørrelse på mere end 12-14 elever pr. ASF-klasse vil have en negativ indvirkning på elevernes energiniveau og overskud, der i forvejen kan være udfordret af transporttid og de mange sanseindtryk, de som sansesensitive møder i skolen.

Appendiks A – Ansøgertal til ASF-klasserne for de enkelte skoler

TABEL A.1

Ansøgere til ASF-klassen på Næstved Gymnasium og HF

År	Antal ansøgere	Antal optagne elever ved skoleårets start	Antal afviste elever	Antal ASF-klasser
2016	13	12	1	1
2017	9	12	0	1
2018	9	10	0	1
2019	12	11	1	1
2020	2	0	2	1
2021	15	12	3	1

Kilde: Næstved Gymnasium og HF.

Note: a) Antallet af optagne elever er opgjort ved skolestart. Der kan således være kommet yderligere elever til i klassen efterfølgende, hvis der har været ledig plads eller frafald.

b) Når antal optagne elever overstiger antal ansøgere, skyldes det, at der er kommet yderligere ansøgere til efter ansøgningsfristen.

TABEL A.2

Ansøgere til ASF-klassen på ZBC Slagelse

År	Antal ansøgere	Antal optagne elever ved skoleårets start	Antal afviste elever	Antal ASF-klasser
2016	-	-	-	0
2017	14	10	4	1
2018	15	10	5	1
2019	12	8	4	1
2020	9	7	2	1
2021	11	10	1	1

Kilde: ZBC Slagelse.

Note: Antallet af optagne elever er opgjort ved skolestart. Der kan således være kommet yderligere elever til i klassen efterfølgende, hvis der har været ledig plads eller frafald.

TABEL A.3

Ansøgere til ASF-klassen på Midtfyns Gymnasium

År	Antal ansøgere	Antal optagne elever ved skoleårets start	Antal afviste elever	Antal ASF-klasser
2016	12	12	0	1
2017	16	11	5	1
2018	20	11	9	1
2019	23	12	11	1
2020	17	12	5	1
2021	18	11	7	1

Kilde: Midtfyns Gymnasium.

Note: Antallet af optagne elever er opgjort ved skolestart. Der kan således være kommet yderligere elever til i klassen efterfølgende, hvis der har været ledig plads eller frafald.

TABEL A.4

Ansøgere til ASF-klassen på Aabenraa Statsskole

År	Antal ansøgere	Antal optagne elever ved skoleårets start	Antal afviste elever	Antal ASF-klasser
2016	20	12	8	1
2017	22	12	10	1
2018	20	12	8	1
2019	15	12	3	1
2020	21	12	9	1
2021	13	12	1	1

Kilde: Aabenraa Statsskole.

Note: Antallet af optagne elever er opgjort ved skolestart. Der kan således være kommet yderligere elever til i klassen efterfølgende, hvis der har været ledig plads eller frafald.

TABEL A.5

Ansøgere til ASF-klassen på Campus Vejle

År	Antal ansøgere	Antal optagne elever ved skoleårets start	Antal afviste elever	Antal ASF-klasser
2016	0	0	0	0
2017	12	9	3	1
2018	15	12	3	1
2019	11	9	2	1
2020	13	12	1	1
2021	12	10	2	1

Kilde: Campus Vejle.

Note: Antallet af optagne elever er opgjort ved skolestart. Der kan således være kommet yderligere elever til i klassen efterfølgende, hvis der har været ledig plads eller frafald.

TABEL A.6

Ansøgere til ASF-klassen på Paderup Gymnasium

År	Antal ansøgere	Antal optagne elever ved skoleårets start	Antal afviste elever	Antal ASF-klasser
2016	15	12	3	1
2017	18	12	6	1
2018	21	12	9	1
2019	19	12	7	1
2020	6	8	0	1
2021	20	12	8	1

Kilde: Paderup Gymnasium.

Note: a) Antallet af optagne elever er opgjort ved skolestart. Der kan således være kommet yderligere elever til i klassen efterfølgende, hvis der har været ledig plads eller frafald.

b) Når antal optagne elever i 2020 overstiger antal ansøgere, skyldes det, at der er kommet yderligere to ansøgere til efter den formelle ansøgningsfrist, men før skolestart.

TABEL A.7

Ansøgere til ASF-klassen på Aarhus HF & VUC

År	Antal ansøgere	Antal optagne elever ved skoleårets start	Antal afviste elever	Antal ASF-klasser
2016	-	-	-	0
2017	18	12	6	1
2018	19	12	7	1
2019	15	12	3	1
2020	22	12	10	1
2021	30	12	18	1

Kilde: Aarhus HF & VUC.

Note: Antallet af optagne elever er opgjort ved skolestart. Der kan således være kommet yderligere elever til i klassen efterfølgende, hvis der har været ledig plads eller frafald.

TABEL A.8

Ansøgere til ASF-klassen på Skive College

År	Antal ansøgere	Antal optagne elever ved skoleårets start	Antal afviste elever	Antal ASF-klasser
2016	-	-	-	0
2017	-	-	-	0
2018	-	-	-	0
2019	6	6	0	1
2020	8	8	0	1
2021	14	11	3	1

Kilde: Skive College.

Note: Antallet af optagne elever er opgjort ved skolestart. Der kan således være kommet yderligere elever til i klassen efterfølgende, hvis der har været ledig plads eller frafald.

TABEL A.9

Ansøgere til ASF-klassen på Herning HF & VUC

År	Antal ansøgere	Antal optagne elever ved skoleårets start	Antal afviste elever	Antal ASF-klasser
2016	25	12	13	1
2017	26	12	14	1
2018	21	12	9	1
2019	20	12	8	1
2020	14	12	2	1
2021	11	11	0	1

Kilde: Herning HF & VUC.

Note: Antallet af optagne elever er opgjort ved skolestart. Der kan således være kommet yderligere elever til i klassen efterfølgende, hvis der har været ledig plads eller frafald.

TABEL A.10

Ansøgere til ASF-klassen på Aalborg Katedralskole

År	Antal ansøgere	Antal optagne elever ved skoleårets start	Antal afviste elever	Antal ASF-klasser
2016	30	12	18	1
2017	22	11	11	1
2018	18	12	6	1
2019	13	12	1	1
2020	11	12	0	1
2021	10	12	0	1

Kilde: Aalborg Katedralskole.

Note: a) Antallet af optagne elever er opgjort ved skolestart. Der kan således være kommet yderligere elever til i klassen efterfølgende, hvis der har været ledig plads eller frafald.

b) Når antal optagne elever overstiger antal ansøgere, skyldes det, at der er kommet yderligere ansøgere til efter ansøgningsfristen.

TABEL A.11

Ansøgere til ASF-klassen på Høje Taastrup Gymnasium

År	Antal ansøgere	Antal optagne elever ved skoleårets start	Antal afviste elever	Antal ASF-klasser
2016	55	24	31	2
2017	45	24	21	2
2018	61	24	37	2
2019	61	24	37	2
2020	63	24	39	2
2021	66	24	42	2

Kilde: Høje Taastrup Gymnasium.

Note: Antallet af optagne elever er opgjort ved skolestart. Der kan således være kommet yderligere elever til i klassen efterfølgende, hvis der har været ledig plads eller frafald.

TABEL A.12

Ansøgere til ASF-klassen på KVUC

År	Antal ansøgere	Antal optagne elever ved skoleårets start	Antal afviste elever	Antal ASF-klasser
2016	-	-	-	0
2017	-	-	-	0
2018	-	-	-	0
2019	Ikke opgjort*	12	Ikke opgjort*	1
2020	27	12	15	1
2021	35	24	11	2

Kilde: KVUC.

Note: Antallet af optagne elever er opgjort ved skolestart. Der kan således være kommet yderligere elever til i klassen efterfølgende, hvis der har været ledig plads eller frafald.

* KVUC fik først bevillingen til at oprette ASF-klassen i maj måned 2019 og havde derfor ikke mulighed for at gennemføre en almindelig ansøgningsproces. Derfor kan antal ansøgere og antal afviste elever for KVUC i 2019 ikke opgøres. De 12, der blev optaget i ASF-klassen i 2019, var elever, der ikke blev optaget på KVUC's særligt tilrettelagte klasse HF Inklusion.

Appendiks B – Ansøgertal mv. for de enkelte særligt tilrettelagte klasser

TABEL B.1

Udbud og efterspørgsel efter særligt tilrettelagte klasser

Tilbud	Gennemsnitligt ansøgertal pr. skoleår	Gennemsnitligt antal afvisninger pr. skoleår	Ansøgernes geografiske tilhørsforhold	Matcher udbud efterspørgsel i skolens område? (Skoles vurdering)
HF IN, HF & VUC Fyn	21-25	Ingen	Skolens kommune og nabokommuner	Nej
HF Autisme, HF & VUC Fyn	16-20	Ingen	Skolens kommune og nabokommuner	Nej
HF IN, HF & VUC Nordsjælland	Mere end 30	Mere end 25	Skolens kommune og nabokommuner	Ja
HF3, HF & VUC Nordvestsjælland	16-20	1-5	Skolens kommune, nabokommuner, andre kommuner i regionen udover skolens kommune og nabokommuner samt uden for regionen	Nej
ASF-linje (stx), Gentofte Studenterkursus	21-25	6-10	Skolens kommune, nabokommuner samt andre kommuner i regionen udover skolens kommune og nabokommuner	Ja
HF3, VUC Storstrøm	11-15	1-5	Skolens kommune og Nabokommuner	Nej
HF3, Kolding HF & VUC	Mere end 30	16-20	Skolens kommune og nabokommuner	Nej
HF Basecamp, HF & VUC Syd	26-30	6-10	Skolens kommune, nabokommuner samt andre kommuner i regionen udover skolens kommune og nabokommuner	Nej
SAFE (stx), Høje Taastrup Gymnasium	Mere end 30	6-10	Skolens kommune, nabokommuner, andre kommuner i regionen udover skolens kommune og nabokommuner samt uden for regionen	Ja

Tilbud	Gennemsnitligt ansøgertal pr. skoleår	Gennemsnitligt antal afvisninger pr. skoleår	Ansøgernes geografiske tilhørsforhold	Matcher udbud efterspørgsel i skolens område? (Skoles vurdering)
ASF-linje (htx), Roskilde Tekniske Gymnasium	16-20	1-5	Skolens kommune, nabokommuner, andre kommuner i regionen udover skolens kommune og nabokommuner samt uden for regionen	Ved ikke
HF PLUS, HF & VUC Klar	21-25	1-5	Skolens kommune, nabokommuner samt andre kommuner i regionen udover skolens kommune og nabokommuner	Ved ikke
HF3, VUC Lyngby	21-25	6-10	Skolens kommune, nabokommuner samt andre kommuner i regionen udover skolens kommune og nabokommuner	Ja
VHF, Mariagerfjord Gymnasium	21-25	1-5	Skolens kommune, nabokommuner, andre kommuner i regionen udover skolens kommune og nabokommuner samt uden for regionen	Nej
HF Inklusion, KVUC	Mere end 30	21-25	Skolens kommune, nabokommuner samt andre kommuner i regionen udover skolens kommune og nabokommuner	Nej
HF3, Kalundborg Gymnasium	26-30	1-5	Skolens kommune og nabokommuner	Ja
HF3, Nørresundby Gymnasium & HF	Mere end 30	16-20	Skolens kommune, nabokommuner samt andre kommuner i regionen udover skolens kommune og nabokommuner	Nej
HF3, Esbjerg Gymnasium	21-25	21-25	Skolens kommune og nabokommuner	Nej
HF+, Nykøbing Katedralskole	Mere end 30	6-10	Skolens kommune, nabokommuner samt andre kommuner i regionen udover skolens kommune og nabokommuner	Nej
HF3, Næstved Gymnasium	0-5	Ingen	Skolens kommune og uden for regionen	Ved ikke
HF3, TH. Langs HF & VUC	Mere end 30	0-5	Skolens kommune og nabokommuner	Nej
HF Fundamentet, Aarhus	Besvarelse mangler	-	-	-

Kilde: Survey blandt gymnasiale uddannelser med særligt tilrettelagte klasser, foretaget af EVA i efteråret 2021.

TABEL B.2

Bekendtgørelsesramme for særligt tilrettelagte klasser

Tilbud	Tilrettelæggelse
HF IN, HF & VUC Fyn	HF-enkeltfagsbekendtgørelse
HF Autisme, HF & VUC Fyn	HF-enkeltfagsbekendtgørelse
HF IN, HF & VUC Nordsjælland	Standardbekendtgørelse med dispensation, jf. § 61, stk. 2, i gymnasieloven
HF3, HF & VUC Nordvestsjælland	Standardbekendtgørelse med dispensation, jf. § 61, stk. 2, i gymnasieloven
ASF-linje (stx), Gentofte Studenterkursus	Standardbekendtgørelse
HF3, VUC Storstrøm	Standardbekendtgørelse med dispensation, jf. § 61, stk. 2, i gymnasieloven
HF3, Kolding HF & VUC	Standardbekendtgørelse med dispensation, jf. § 61, stk. 2, i gymnasieloven
HF Basecamp, HF & VUC Syd	HF-enkeltfagsbekendtgørelse
SAFE (stx), Høje Taastrup Gymnasium	Standardbekendtgørelse
ASF-linje (htx), Roskilde Tekniske Gymnasium	Standardbekendtgørelse
HF PLUS, HF & VUC Klar	HF-enkeltfagsbekendtgørelse
HF3, VUC Lyngby	HF-enkeltfagsbekendtgørelse
VHF, Mariagerfjord Gymnasium	Standardbekendtgørelse med dispensation, jf. § 61, stk. 2, i gymnasieloven
HF Inklusion, KVUC	HF-enkeltfagsbekendtgørelse
HF3, Kalundborg Gymnasium	Standardbekendtgørelse med dispensation, jf. § 61, stk. 2, i gymnasieloven
HF3, Nørresundby Gymnasium & HF	Standardbekendtgørelse med dispensation, jf. § 61, stk. 2, i gymnasieloven
HF3, Esbjerg Gymnasium	Standardbekendtgørelse med dispensation, jf. § 61, stk. 2, i gymnasieloven
HF+, Nykøbing Katedralskole	Standardbekendtgørelse med dispensation, jf. § 61, stk. 2, i gymnasieloven
HF3, Næstved Gymnasium	Standardbekendtgørelse med dispensation, jf. § 61, stk. 2, i gymnasieloven
HF3, TH. Langs HF & VUC	HF-enkeltfagsbekendtgørelse
HF Fundamentet, Aarhus	Besvarelse mangler

Kilde: Survey blandt gymnasiale uddannelser med særligt tilrettelagte klasser, foretaget af EVA i efteråret 2021, udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister (KOTRE), 2007-2020, samt opringning til skoler, hvor bekendtgørelsesramme ikke kunne identificeres ud fra survey, elevregister eller hjemmeside.

Appendiks C – Supplerende tabeller fra registeranalyserne

TABEL C.1

Bopælsregion

	Hovedstaden	Midtjylland	Nordjylland	Sjælland	Syddanmark	n
ASF	21 %	28 %	13 %	17 %	21 %	1.147
STK	50 %	3 %	18 %	29 %	1 %	1.310

Kilde: Opgørelse af elever i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser sammenholdt med udtræk fra befolkningsregisteret, Danmarks Statistik, 2007-2020.

Note: Bopælsregion er opgjort det år, eleven er startet i ASF-klasse eller særligt tilrettelagt klasse.

Note: *4 ASF-elever og 6 STK-elever er ikke at finde i befolkningsregisteret og indgår derfor ikke i denne opgørelse.

TABEL C.2

Karakterudvikling fordelt på gymnasietype

	STX	HF
ASF-klasser (stx, n = 306; hf, n = 160)	0,47	1,07
STK (hf, n = 182)	-	1,43
Ordinære gymnasieklasser (stx, n = 271.478; hf, n = 57.570)	0,58	0,61

Kilde: Opgørelse af elever i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser sammenholdt med udtræk fra grundskolekarakterregistret (UDFK) og registeret for karakterer for afsluttede uddannelser (UDG), Danmarks Statistik, 2007-2020.

Note: Z-tests viser, at der er signifikant forskel på karakterudviklingen mellem elever, der går i STX og HF for hhv. ASF-elever, STK-elever og elever i almene klasser ($p < 0,001$).

Note: For få STK-elever har dimetteret fra stx i perioden.

Note: For få ASF- og STK-elever har dimetteret fra andre typer gymnasiale uddannelser i perioden (hhx og htx).

TABEL C.3

Overgang til videregående uddannelse inden for to år

	Kort videregående uddannelse	Prof. Bachelor	Øvrige bacheloruddannelser
ASF-klasse	15 %	15 %	70 %
STK	14 %	32 %	54 %

	Kort videregående uddannelse	Prof. Bachelor	Øvrige bacheloruddannelser
Ordinær gymnasieklasse	12 %	32 %	56 %

Kilde: Udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister (KOTRE), 2007-2020, samt opgørelser af elever, der har gået i ASF- eller STK-klasser 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Kun elever, der har færdiggjort gymnasial uddannelse før 2019, indgår i tabellen.

Note: En chi2-test viser, at der er signifikant forskel på, hvilke typer videregående uddannelser eleverne overgår til, mellem ASF-elever og elever i både særligt tilrettelagte klasser samt ordinære klasser ($p < 0,004$). Der er ikke signifikant forskel mellem STK-elever og elever i ordinære klasser ($p = 0,982$).

For de forskellige grundtræk ved eleverne i hhv. ASF-klasser, særligt tilrettelagte klasser og ordinære gymnasieklasser i figur 3.1 gælder det, at:

- En chi2-test viser, at der er signifikant flere mænd blandt ASF-elever sammenlignet med både STK-elever og elever i ordinære klasser ($p < 0,001$). Der er ikke signifikant forskel på andelen af mænd blandt STK-elever og elever i ordinære klasser ($p = 0,455$).
- En z-test viser, at der er signifikant forskel på aldersfordelingen i alle tre grupper ($p < 0,001$).
- En chi2-test viser, at der er signifikant flere elever med ikke-vestlig herkomst blandt elever i ordinære klasser sammenlignet med både ASF-elever og STK-elever ($p < 0,001$). Der er ikke signifikant forskel på andelen af elever med ikke-vestlig herkomst blandt ASF- og STK-elever ($p = 0,115$).
- En z-test viser, at der er signifikant forskel på karakterfordelingen i alle tre grupper ($p < 0,001$).
- En chi2-test viser, at der er signifikant flere elever med forældre med lange videregående uddannelser blandt elever i ASF-klasser sammenlignet både med elever i ordinære klasser og STK-elever ($p < 0,003$). Der er ikke signifikant forskel på andelen af elever med forældre med lange videregående uddannelser blandt STK-elever og elever i ordinære klasser ($p = 0,091$).
- En chi2-test viser, at der er signifikant forskel på andelen af elever med forældre, der begge er i beskæftigelse blandt alle tre elevgrupper ($p < 0,04$).

For figur 6.4, der illustrerer udviklingen i elevernes karaktergennemsnit ved studentereksamen ind delt i kvartiler baseret på karaktergennemsnit ved folkeskolens afgangseksamen, gælder det, at:

- En z-test viser, at der er signifikant forskel på den gennemsnitlige udvikling i karakterer fra grundskolen til gymnasiet i alle tre grupper i 1. og 2. kvartil ($p < 0,04$).
- I 3. kvartil er der signifikant forskel mellem ASF-elevs udvikling og STK-elevs udvikling samt mellem STK-elevs udvikling og ordinære gymnasieelevs udvikling ($p < 0,01$), men ikke mellem ASF-elevs udvikling og ordinære gymnasieelevs udvikling ($p > 0,2$).
- I 4. kvartil er der signifikant forskel mellem ASF-elevs og STK-elevs udvikling samt mellem ASF-elevs udvikling og ordinære gymnasieelevs udvikling ($p < 0,01$), men ikke mellem STK-elevs udvikling og ordinære gymnasieelevs udvikling ($p > 0,1$).

Appendiks D – Udfoldet metodisk design

I dette appendiks udfoldes evalueringens metodiske design. Først beskrives evalueringens analytiske tilgang gennem en operationalisering af evalueringens overordnede undersøgelsesspørgsmål til konkrete undersøgelsesspørgsmål og en opstilling af, hvilke datakilder der er blevet inddraget i evalueringen med henblik på at besvare disse spørgsmål. I forlængelse heraf udfoldes evalueringens forskellige metodiske elementer og datakilder.

Analytisk tilgang

I de følgende afsnit udfoldes evalueringens analytiske tilgang. Det beskrives herunder, hvilke konkrete undersøgelsesspørgsmål der udfolder evalueringens overordnede undersøgelsesspørgsmål inden for de tre delanalyser, samt hvilke datakilder der knytter sig til besvarelsen af disse.

Med henblik på evalueringsdesign der giver mulighed for at gå i dybden med undersøgelsesspørgsmål og samtidig sikre en bredde i datamaterialet, rummer evalueringsdesignet både kvantitative og kvalitative data og analyser.

Som det vil blive udfoldet i det følgende afsnit, har formålet med evalueringens kvantitative dataindsamling og analyse været at skabe bred viden om, *hvad* der karakteriserer elevgrundlaget i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser, og *hvilket* udbytte eleverne får ud af at gå i disse klasser. I forlængelse heraf har formålet med evalueringens kvalitative dataindsamling og analyse været at skabe dybdegående viden om, *hvorfor* og *hvordan* eleverne i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser opnår udbytte af tilbuddene.

Evalueringens kvalitative del har desuden haft til formål at nuancere, hvordan ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser finansieres, og om elevernes udbytte af ASF-klasserne vil se anderledes ud, hvis ASF-klassernes målgruppe og elevantal justeres.

Nedenfor opridses, hvilke kvantitative såvel som kvalitative datakilder, der samlet set er blevet inddraget i evalueringen.

Evaluerings datakilder

Registerdata om elever i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

Elevtrivselsmålinger for elever i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

Kvalitative interview med ledere og lærere i ASF-klasser

Kortlægning af grundlæggende information om andre særligt tilrettelagte klasser (kort survey, der besvares af ledere på gymnasier, der udbyder andre særligt tilrettelagte klasser)

Kvalitative interview med ledere og lærere på udvalgte skoler med andre særligt tilrettelagte klasser

Workshop med eksperter, der har ekspertviden om målgrupperne for ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

Det har været en generel præmis for evalueringen, at populationen af elever i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser er begrænset. Det har implikationer for de analyser, det er muligt at gennemføre, og for de fortolkninger, det er muligt at lave. Dette gælder i særdeleshed for de kvantitative analyser. Derfor vil den kvantitative analyse først og fremmest anlægge en deskriptiv tilgang, der beskriver de faktiske fordelinger i den fulde population, der giver vigtig information om, hvordan eleverne i disse tilbud klarer sig mht. forskellige uddannelsesrelaterede indikatorer.

Afdækning af udbud og efterspørgsel efter ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser for unge med en diagnose

I det følgende belyses den analytiske tilgang til delanalyse 1.

Karakteristik af elevgrundlag i ASF-klasserne

Med henblik på at belyse, hvordan udbuddet af ASF-klasser matcher efterspørgslen, og hvordan der visiteres til ASF-klasserne, er der gennemført interview med den mest relevante leder fra hver af de 12 gymnasiale institutioner, der udbyder ASF-klasser. Lederinterviewene er blevet suppleret af interview med lærere fra udvalgte ASF-klasser med henblik på at belyse, hvad der karakteriserer elevgruppen i ASF-klasserne, bl.a. ift. diagnoser, udfordringer, skolebaggrund og elevernes motivation for at søge en ASF-klasse.

Nedenstående tabel viser sammenhængen mellem operationaliseringen af evalueringens undersøgelsesspørgsmål vedrørende karakteristik af elevgrundlaget i ASF-klasserne og datakilder.

TABEL D.1

Karakteristik af elevgrundlag i ASF-klasserne

Hoved-spørgsmål	Primære undersøgelses-spørgsmål	Sekundære undersøgelsesspørgsmål	Datakilder
Hvad karakteriserer elevgrundlaget i ASF-klasserne?	Hvordan er efterspørgslen efter ASF-klasser ved de 12 skoler, der udbyder ASF-klasser?	Hvor mange søger? Hvor mange afvises? Hvordan matcher udbuddet af ASF-klasser efterspørgslen? Hvilket geografisk område kommer eleverne fra?	Kortlægnings-skema Kvalitative interview med ledere
	Hvordan visiteres elever til ASF-klasser?	Hvilke elever visiteres til ASF-klasserne? Hvad afgør optag/afvisning? Hvordan håndterer skolen elever, som må afvises til ASF-klasse pga. pladsmangel?	Kvalitative interview med ledere
	Hvad kendetegner elevgruppen i ASF-klasserne?	Hvad karakteriserer elever i ASF-klasserne (diagnoser, udfordringer, skolebaggrund mv.)? Hvad er elevernes bevæggrunde og motivation for at søge ASF? Hvad var alternativet til en ASF-klasse ifølge lærerne? Bor eleverne hjemme, eller er der kollegiemodel? Hvor bor eleverne ift. skolen, og hvordan er transportsituationen for elever?	Registerdata Kvalitative interview med lærere

Karakteristik af elevgrundlag i andre særligt tilrettelagte klasser

Med henblik på at belyse, hvordan udbuddet af andre særligt tilrettelagte klasser til unge med diagnoser i relation til psykiske og adfærdsmæssige udfordringer matcher efterspørgslen, er der blevet gennemført interview med en relevant leder fra udvalgte skoler med andre særligt tilrettelagte klasser end ASF-klasser. Lederinterviewene er blevet suppleret af interview med en lærer for de særligt tilrettelagte klasser på samme skoler med henblik på at få indblik i, hvad der karakteriserer elevgruppen i disse klasser.

Lederperspektivet på de andre særligt tilrettelagte klassers udbud og efterspørgsel er ligeledes blevet afdækket gennem en kort survey til ledere for alle særligt tilrettelagte klasser, som lokaliseres gennem evalueringens kortlægning af disse tilbud.

Nedenstående tabel viser sammenhængen mellem operationaliseringen af evalueringens undersøgelsesspørgsmål vedrørende karakteristik af elevgrundlaget i andre særligt tilrettelagte klasser og datakilder.

TABEL D.2

Karakteristik af elevgrundlag i andre særligt tilrettelagte klasser

Hoved-spørgsmål	Primære undersøgelsesspørgsmål	Sekundære undersøgelsesspørgsmål	Datakilder
Hvad karakteriserer elevgrundlaget i andre særligt tilrettelagte klasser?	Hvordan er efterspørgslen efter de særligt tilrettelagte klasser? Hvem efterspørges der særligt tilrettelagte klasser til? Hvilket behov søger man at dække med de særligt tilrettelagte klasser?	Hvor mange søger? Hvor mange afvises? Hvad afgør optag/afvisning? Hvilket geografisk område kommer eleverne fra? Hvem er målgruppen for de særligt tilrettelagte klasser? Hvilke diagnoser har elever, der hhv. optages og afvises?	Kvalitative interview med ledere Kort survey til ledere
	Hvad kendetegner elevgruppen i de særligt tilrettelagte klasser?	Hvad karakteriserer eleverne i de særligt tilrettelagte klasser (diagnoser, udfordringer, skolebaggrund mv.)?	Kvalitative interview med lærere

Analyse af ASF-klassers og andre særligt tilrettelagte klassers resultater, omkostninger og effekt

I det følgende belyses den analytiske tilgang til delanalyse 2.

Finansiering af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

For at opnå indblik i, hvordan ASF-klasserne finansieres, herunder hvordan det supplerende tilskud anvendes, er der blevet gennemført interview med relevante ledere på alle skoler, der udbyder ASF-klasser, samt lærere for udvalgte ASF-klasser. Evalueringen afdækker ligeledes merudgifterne forbundet med andre særligt tilrettelagte klasser sammenholdt med udgifterne til ordinære klasser. Denne del af evalueringen er blevet afdækket gennem interview med relevante ledere for udvalgte skoler med andre særligt tilrettelagte klasser end ASF-klasser samt en kort survey blandt ledere på skoler med sådanne tilbud.

Nedenstående tabel viser sammenhængen mellem operationaliseringen af evalueringens undersøgelsesspørgsmål vedrørende finansiering af ASF-klasser samt andre særligt tilrettelagte klasser og datakilder.

TABEL D.3

Finansiering af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

Hoved-spørgsmål	Primære undersøgelses-spørgsmål	Sekundære undersøgelsesspørgsmål	Datakilder
Hvordan finansieres ASF-klasserne?	Hvordan anvendes det supplerende tilskud?	Hvilke typer af omkostninger anvendes det supplerende tilskud til dækning af og med hvilken fordeling?	Kortlægnings-skema Kvalitative interview med ledere
	Hvordan vurderes økonomien i ASF-klasser?	Indgår der andre ressourcer i finansieringen af ASF-klasserne end det supplerende tilskud, herunder SPS? Og i så fald hvorfor og hvordan bruges de? Hvordan vurderes økonomien i ASF-klasserne? Herunder: Opleves der at være fuld økonomisk dækning Er det erfaringen, at der er ressourcer at spare andre steder i kraft af ASF-klasserne, eksempelvis ift. reduceret frafald?	Kortlægnings-skema Kvalitative interview med ledere
Hvordan finansieres andre særligt tilrettelagte klasser?	Hvor stor er merudgiften til andre særligt tilrettelagte klasser ift. en ordinær klasse, og hvordan finansieres disse?	Hvis de særligt tilrettelagte klasser er dyrere end ordinære klasser, hvad er det da, der bruges flere ressourcer på? Hvordan finansieres de særligt tilrettelagte klasser? Hvordan vurderes økonomien i de særligt tilrettelagte klasser? Herunder: Opleves der at være fuld økonomisk dækning? Er det erfaringen, at der er ressourcer at spare andre steder pga. af de særligt tilrettelagte klasser, eksempelvis ift. reduceret frafald?	Kort survey blandt ledere Kvalitative interview med ledere

Udbytte af ASF-klasserne

Med henblik på at belyse, hvordan elever i ASF-klasser klarer sig mht. trivsel, faglig udvikling, gennemførsel og overgang til videregående uddannelse, gennemføres en række registerbaserede analyser samt kvalitative interview med lærere for udvalgte ASF-klasser. De registerbaserede analyser vil bestå i en række deskriptive analyser.

De deskriptive analyser skal bidrage med viden om den faglige udvikling og trivslen blandt elever i ASF-klasser, samt hvor stor en andel af eleverne i ASF-klasser der gennemfører en gymnasial uddannelse og overgår til en videregående uddannelse.

De registerbaserede analyser vil fokusere på følgende indikatorer for betydningen af at være elev i en ASF-klasse:

- Gennemførsel af gymnasial uddannelse
- Overgang til videregående uddannelse
- Faglig udvikling
- Trivsel.

Nedenstående tabel viser sammenhængen mellem operationaliseringen af evalueringens undersøgelsesspørgsmål vedrørende udbytte af ASF-klasserne og datakilder.

TABEL D.4

Udbytte af ASF-klasser

Hovedspørgsmål	Primære undersøgelsesspørgsmål	Datakilder
Hvordan går det elever i ASF-klasser mht. trivsel sammenlignet med elever i ordinære klasser?	Hvordan er trivslen blandt elever i ASF-klasserne, herunder faglig og social trivsel?	Trivselsmålinger Kvalitative interview med lærere
Hvordan går det elever i ASF-klasser mht. faglig udvikling sammenlignet med elever i ordinære klasser?	Hvad er karaktergennemsnittet blandt afgangselever i ASF-klasserne sammenholdt med deres karakterer fra Folkeskolens afgangseksamen? Hvordan oplever lærere i ASF-klasserne, at ASF-klasserne har betydning for elevernes faglige udvikling?	Registerdata Kvalitative interview med lærere
Hvordan går det elever i ASF-klasser mht. fuldførelse af uddannelse sammenlignet med elever i ordinære klasser?	Hvad er gennemførselsprocenten blandt elever i ASF-klasser? Hvornår i uddannelsesforløbet falder ASF-elever typisk fra? Hvilke årsager kan der typisk være til frafaldet?	Registerdata Kvalitative interview med lærere
Hvordan går det elever i ASF-klasser mht. overgang til videregående uddannelse sammenlignet med elever i ordinære klasser?	Hvad er overgangsprocenten til videregående uddannelse blandt elever i ASF-klasser? Hvilken type uddannelser påbegynder de?	Registerdata
Hvilken betydning har gymnasietype og antal års erfaring med ASF-klasser for elevernes faglige udvikling, trivsel, fuldførelse af uddannelse og overgang til videregående uddannelse?	Hvilken betydning har gymnasietype? Hvilken betydning har antal års erfaring med ASF?	Registerdata Evt. kvalitative interview med lærere og ledere

Betydningen af gymnasietype og erfaring med at udbyde ASF-klasser for elevernes udbytte af tilbuddet kan dog belyses gennem evalueringens kvalitative del. Interviewene med ledere og lærere kan således afdække, hvilken betydning erfaring med ASF-klasser opleves at have samt om der opleves at være nogle særlige forhold knyttet til gymnasietype, som har betydning for elevernes udbytte af ASF-klasserne.

Udbytte af andre særligt tilrettelagte klasser

For at belyse, hvordan elever i andre særligt tilrettelagte klasser klarer sig mht. trivsel, faglig udvikling, gennemførelse og overgang til videre uddannelse, gennemføres en række deskriptive registerbaserede analyser samt kvalitative interview med lærere for udvalgte andre særligt tilrettelagte klasser.

De deskriptive analyser skal bidrage med viden om den faglige udvikling og trivslen blandt elever i andre særligt tilrettelagte klasser, samt hvor stor en andel af eleverne i andre særlige tilrettelagte klasser, der gennemfører en gymnasial uddannelse og overgår til en videregående uddannelse.

De registerbaserede analyser vil fokusere på følgende indikatorer for betydningen af at være elev i en anden særligt tilrettelagt klasse:

- Gennemførelse af gymnasial uddannelse
- Overgang til videregående uddannelse
- Faglig udvikling
- Trivsel

Nedenstående tabel viser sammenhængen mellem operationaliseringen af evalueringens undersøgelsesspørgsmål vedrørende udbytte af andre særligt tilrettelagte klasser og datakilder.

TABEL D.5

Udbytte af andre særligt tilrettelagte klasser

Hovedspørgsmål	Primære undersøgelsesspørgsmål	Datakilder
Hvordan går det elever i andre særligt tilrettelagte klasser mht. trivsel sammenlignet med elever i ordinære klasser?	Hvordan er trivslen blandt elever i andre særligt tilrettelagte klasser, herunder faglig og social trivsel?	Trivselsmålinger Kvalitative interview med lærere
Hvordan går det elever i andre særligt tilrettelagte klasser mht. faglig udvikling sammenlignet med elever i ordinære klasser?	Hvad er karaktergennemsnittet blandt afgangselever i andre særligt tilrettelagte klasser sammenholdt med deres karakterer fra folkeskolens afgangseksamen? Hvordan oplever lærere i andre særligt tilrettelagte klasser, at tilbuddene har betydning for elevernes faglige udvikling?	Registerdata Kvalitative interview med lærere
Hvordan går det elever i andre særligt tilrettelagte klasser mht. fuldførelse af uddannelse sammenlignet med elever i ordinære klasser?	Hvad er gennemførelsesprocenten blandt elever i andre særligt tilrettelagte klasser? Hvornår i uddannelsesforløbet falder elever i andre særligt tilrettelagte klasser typisk fra? Hvilke årsager kan der typisk være til frafaldet?	Registerdata Kvalitative interview med lærere
Hvordan går det elever i andre særligt tilrettelagte klasser mht. overgang til videregående uddannelse sammenlignet med elever i ordinære klasser?	Hvad er overgangsprocenten til videregående uddannelse blandt elever i andre særligt tilrettelagte klasser? Hvilken type uddannelser påbegynder de?	Registerdata

Undersøgelse af mulig udvidelse af ASF-klasser

I det følgende belyses den analytiske tilgang til delanalyse 3.

Implikationer ved justering af ASF-klasser ift. målgruppe og elevtal

Formålet med delanalyse 3 har været at komme med perspektiver på behovet for at udvide antallet af ASF-klasser samt mulige implikationer ved at justere på ASF-klassernes tilrettelæggelse. Denne perspektivering er fremadrettet og har skullet belyse sandsynlige konsekvenser af forskellige mulige justeringer, herunder at udvide målgruppen for ASF-klasserne til også at dække unge med andre diagnoser end ASF eller ændre på elevtallet i klasserne.

Denne delanalyse trækker på fund fra de to foregående delanalyser:

1. Delanalyse 1's fund mht. udbuddet og efterspørgsel efter ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser, herunder hvad der karakteriserer elevgruppen
2. Delanalyse 2's fund mht. ASF-klassernes betydning for elevernes faglige og sociale udvikling sammenholdt med de mulige justeringer af klasserne.

Dermed bygger delanalyse 3 på erfaringer og perspektiver fra ledere og lærere, der er involveret i de eksisterende ASF-klasser, idet erfaringerne fra de nuværende tilbud er en væsentlig del af det empiriske fundament for overvejelser om justeringer.

Da overvejelserne om mulige justeringer af ASF-klasserne også berører elementer, som rækker ud over de aktuelle erfaringer med klasserne, inddrager evalueringen også erfaringer fra andre kontekster såvel som relevant ekspertviden, konkrete interview med lærere fra andre særligt tilrettelagte klasser og interview med eksperter, der har indgående kendskab til diagnoser og pædagogik relateret til psykiske og adfærdsmæssige vanskeligheder. Disse interview har samlet set skulle bidrage med viden, der kan kvalificere implikationerne af at justere ASF-klasserne ift. målgruppe og elevtal.

Nedenstående tabel viser sammenhængen mellem operationaliseringen af evalueringens undersøgelsesspørgsmål vedrørende justering af ASF-klassers målgruppe samt elevtal og datakilder.

TABEL D.6

Implikationer ved justering af ASF-klasser ift. målgruppe og elevtal

Hovedspørgsmål	Primære undersøgelsesspørgsmål	Sekundære undersøgelsesspørgsmål	Datakilder
Hvilke implikationer vil en udvidelse af målgruppen og elevtallet for ASF-klasserne have?	Er der behov for at udvide antallet af ASF-klasser?	Giver udbuddet af og efterspørgslen efter ASF-klasser anledning til at udvide antallet af ASF-klasser på landsplan?	Kvalitative interview med ledere
	Hvilke fordele og ulemper kan der være ved at udvide ASF-klassernes målgruppe til at omfatte elever med flere forskellige typer af diagnoser?	Hvilke af de betydningsfulde elementer i ASF-klasserne kan oprettholdes eller styrkes, hvis målgruppen udvides? Hvilke af de betydningsfulde elementer i ASF-klasserne vil gå tabt eller blive svækket, hvis målgruppen udvides? Hvilken betydning vil en udvidelse dermed have, for hhv. elever fra den eksisterende målgruppe og for den nye målgruppe?	Evaluerings kortlægning af karakteristika ved ASF-klassernes elevgrundlag samt klassernes betydning for elevernes faglige og sociale udvikling Kvalitative interview med lærere i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser Ekspertvurdering
	Hvilken virkning formodes det at have på eleverne i ASF-klasserne, hvis antallet af elever i klasserne øges, herunder til 28 elever?	Hvilke af de betydningsfulde elementer i ASF-klasserne kan oprettholdes eller styrkes, hvis klassestørrelsen udvides? Hvilke af de betydningsfulde elementer i ASF-klasserne vil gå tabt eller blive svækket, hvis klassestørrelsen udvides? Hvilken betydning vil en udvidelse dermed have for hhv. elever fra den eksisterende målgruppe og for den nye målgruppe?	Evaluerings af dækning af karakteristika ved ASF-klassernes elevgrundlag samt klassernes betydning for elevernes faglige og sociale udvikling Kvalitative interview med lærere i ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser Ekspertvurdering

Metodeelementer

I det følgende udfoldes de forskellige metodiske elementer og datakilder, som indgår i evalueringen.

Kvalitative interview med gymnasier, der udbyder ASF-klasser

Der er blevet gennemført kvalitative virtuelle interview med relevante ledere på samtlige af de 12 gymnasiale uddannelsesinstitutioner, der udbyder ASF-klasser. Derudover er der blevet gennemført fire kvalitative virtuelle interview med lærere for udvalgte ASF-klasser.

TABEL D.7

Kvalitative interview med ledere og lærere for ASF-klasser

Informanttype	Antal interview
Ledere	12
Lærere	4
I alt	16

Virtuelle interview med ledere for ASF-klasser

Der er gennemført kvalitative, virtuelle interview med ledere for samtlige gymnasiale uddannelsesinstitutioner, der udbyder ASF-klasser, dvs. 12 lederinterview i alt. Det vurderes som centralt at lave en totalundersøgelse på lederniveau for at kunne få kortlagt og få fuldt overblik over udbuddet af ASF-klasser, herunder elevgruppe og efterspørgsel samt forskelle og ligheder mellem skolerne ift. organisering og finansiering.

Ved leder forstås i denne sammenhæng ikke nødvendigvis rektor, men den ledelsesrepræsentant, der er mest relevant at interviewe i relation til skolens ASF-klasse®, fx en pædagogisk leder eller uddannelsesleder med nærmeste ledelsesansvar for skolens ASF-team. Den mest relevante ledelsesrepræsentant på den enkelte skole er blevet udpeget i dialog med den konkrete skole.

Fokusset i lederinterviewene har for det første være at afdække, hvad der karakteriserer optaget i ASF-klasserne. Dette fokus inkluderer, hvordan efterspørgslen efter ASF-klasser ser ud, om udbuddet af ASF-klasser matcher efterspørgslen, og hvordan elever, der ikke kan optages i ASF-klasser grundet pladmangel, håndteres. Det drejer sig desuden om, hvordan der visiteres til ASF-klasser, og hvor eleverne i ASF-klasserne geografisk kommer fra.

For det andet har lederinterviewene fokuseret på, hvordan ASF-klasserne finansieres, herunder hvordan det supplerende tilskud anvendes, om der indgår andre ressourcer i finansieringen af ASF-klasserne, og hvordan økonomien i ASF-klasserne generelt vurderes.

Endelig er lederinterviewene blevet brugt til at belyse ledernes vurdering af, hvorvidt udbuddet af og efterspørgslen efter ASF-klasser giver anledning til at udvide antallet af ASF-klasser.

Interviewene er gennemført med afsæt i semistrukturerede spørgeguides, der er udarbejdet med udgangspunkt i de relevante undersøgelsesspørgsmål. Interviewene har varetaget cirka 60 minutter og er gennemført af en konsulent fra EVA. En anden konsulent fra EVA har ligeledes deltaget i de virtuelle interview og taget detaljerede referater, så interviewene har kunnet blive efterbehandlet og

analyseret som del af evalueringens samlede analytiske framework i umiddelbar forlængelse af interviewenes gennemførsel.

Virtuelle interview med lærere i ASF-klasser

Som del af evalueringen er der ligeledes gennemført fire kvalitative, virtuelle interview med lærere for udvalgte ASF-klasser.

De fire lærerinterview har først og fremmest fokuseret på elevgruppens karakteristika, samt hvilket fagligt og socialt udbytte eleverne i ASF-klasserne får ud af ordningen. Her har lærerne, gennem deres indblik i skolehverdagen i en ASF-klasse, kunnet bidrage med en beskrivelse af, hvad der kendetegner eleverne, samt en vurdering af, hvad det er for en faglig og social udvikling eleverne i ASF-klasserne gennemgår i løbet af deres gymnasiale uddannelse. Derfor har lærerinterviewene ligeledes fokuseret på, hvad der ifølge lærerne eksisterer af fremmende og hæmmende faktorer for, at eleverne i ASF-klasserne gennemfører deres gymnasiale uddannelse og overgår til en videregående uddannelse efterfølgende. Eksempler på hæmmende faktorer kunne fx være organisatoriske eller ressourcemæssige barrierer ift. at tilrettelægge undervisning eller udøve pædagogik som ønsket. Men hæmmende faktorer kan også dreje sig om karakteristika ved ASF-eleverne i kraft af deres diagnoser, som kan stå i vejen for deres gennemførsel, og som ikke i tilstrækkelig grad kan håndteres af ASF-klassen. Eksempler på fremmende faktorer kunne omvendt fx være organisatoriske muligheder, som ASF-klasserne giver for at imødekomme ASF-elevens særlige behov, såvel som særlige pædagogisk-didaktiske tilgange eller karakteristika ved undervisningsmiljøet, som lærerne vurderer som afgørende for elevernes udbytte af og fastholdelse i en gymnasial uddannelse og videregående uddannelse.

Interviewene har desuden fokuseret på lærernes vurderinger af potentialer og udfordringer ved at udvide målgruppen for og elevantallet i ASF-klasserne.

De fire uddannelsesinstitutioner, som er blevet udvalgt til gruppeinterview med både en leder og en lærer, er blevet udvalgt ud fra et hensyn til variation ift. de følgende kriterier:

- Geografisk placering
- Gymnasietype
- Antal års erfaringer med ASF-klasser
- Institutionsstørrelse.

De ovenstående udvælgelseskriterier skal sikre, at lærerperspektiverne også kan bidrage med et dybdegående indblik ift. eventuelle forskelle i tilgange til arbejdet med ASF-klasser baseret på erfaringsgrundlag eller det enkelte gymnasiums størrelse og profil.

Interviewene er gennemført med afsæt i semistrukturerede spørgeguides, der er udarbejdet med udgangspunkt i de relevante undersøgelsesspørgsmål. Interviewene har haft en varighed af ca. 60 minutter varighed og er blevet gennemført af en konsulent fra EVA. En anden konsulent fra EVA har ligeledes deltaget i de virtuelle interview og taget detaljerede referater, så interviewene har kunnet blive efterbehandlet og analyseret som del af evalueringens samlede analytiske framework i umiddelbar forlængelse af interviewenes gennemførsel.

Kortlægning og karakteristik af andre særligt tilrettelagte klasser

Som en del af evalueringen er det også blive kortlagt, hvad der findes af andre særligt tilrettelagte klasser end ASF-klasser på de gymnasiale uddannelser for unge med en diagnose i relation til psykiske og adfærdsmæssige vanskeligheder. Der er i denne sammenhæng også blive indhentet mere dybdegående viden om de andre særligt tilrettelagte klasser med henblik på at afdække, hvem målgruppen for disse tilbud er, hvilke omkostninger der er til tilbuddene, hvordan tilbuddene finansieres, og hvordan udbuddet af andre særligt tilrettelagte klasser hænger sammen med efterspørgslen efter dem. Denne viden har skulle bruges til at kvalificere evalueringens vurdering af, om der er grundlag for justeringer af ASF-ordningen ift. ASF-klassernes elevsammensætning og elevantal.

Kortlægning af andre særligt tilrettelagte klasser

Kortlægningen af, hvilke andre særligt tilrettelagte klasser, der findes på de gymnasiale uddannelser, er gennemført ad to veje. For det første er relevante aktører inden for området blevet bedt oplyse, hvilke særligt tilrettelagte klasser de har kendskab til. For det andet er der udsendt en henvendelse pr. mail til alle landets gymnasiale uddannelser om, hvorvidt de har et tilbud, der hører under denne kategori. På baggrund af denne kortlægning er der udsendt en survey til alle de gymnasiale uddannelser, der udbyder sådanne tilbud, med henblik på at indsamle viden om tilbuddet og skolernes erfaringer hermed.

Formålet med surveyen og de kvalitative interview har samlet set været at bidrage med viden om, hvordan andre særligt tilrettelagte klasser kan se ud ift. målgruppe, elevantal, forhold mellem udbud og efterspørgsel, omkostninger, finansiering og fagligt og socialt udbytte hos eleverne.

Virtuelle interview med ledere og lærere for andre særligt tilrettelagte klasser

Der er gennemført tre kvalitative, virtuelle interview med ledere på udvalgte gymnasier med andre særligt tilrettelagte klasser end ASF-klasser og tre kvalitative, virtuelle interview med lærere for andre særligt tilrettelagte klasser på de samme gymnasier. De i alt seks interview har bidraget med dybdegående viden om, hvordan de andre særligt tilrettelagte klasser kan se ud ift. målgruppe, elevantal, omkostninger, finansiering, indhold og fagligt og socialt udbytte for eleverne.

TABEL D.8

Kvalitative interview med ledere og lærere for andre særligt tilrettelagte klasser

Informanttype	Antal interview i alt
Ledere	3
Lærere	3
I alt	6

Ved leder menes der ikke nødvendigvis de konkrete gymnasiers rektor, men den ledelsesrepræsentant, som er mest relevant at interviewe i relation til skolens særligt tilrettelagte klasse(r). Det kan fx være den pædagogiske leder eller uddannelsesleder, som har det nærmeste ledelsesansvar for den eller disse klasse(r).

De tre lederinterview har først og fremmest afdækket, hvordan de andre særligt tilrettelagte klasser finansieres, herunder hvad der bruges ressourcer på sammenholdt med ordinære klasser, om der opleves at være fuld økonomisk dækning, og om det er erfaringen, at der er ressourcer at sparre

andre steder pga. de særligt tilrettelagte klasser, fx i form af reduceret frafald. Lederinterviewene har desuden skullet afdække, hvordan efterspørgslen efter de andre særligt tilrettelagte klasser ser ud, og hvordan eleverne visiteres til klasserne.

De tre lærerinterview har skulle afdække, hvad der karakteriserer elevgrundlaget i de andre særligt tilrettelagte klasser mht. diagnoser, udfordringer, tidligere skoleform, og hvor eleverne kommer fra geografisk. Lærerinterviewene har desuden bidraget med en vurdering af, hvilket socialt og fagligt udbytte eleverne får ud af at gå i en særligt tilrettelagt klasse. Endelig har lærerperspektivet bidraget med viden om, hvad der bruges ressourcer på i de andre særligt tilrettelagte klasser samt potentialer og udfordringer ved at blande de enkelte særligt tilrettelagte klassers elevgruppe sammen med unge med andre diagnoser og udfordringer.

De kvalitative, virtuelle interview med ledere og lærere for andre særligt tilrettelagte klasser er gennemført med afsæt i to forskellige semistrukturerede spørgeguides, der er udarbejdet ud fra de relevante undersøgelsesspørgsmål, der vedrører de to målgrupper. Leder- såvel som lærerinterviewene har haft en varighed af cirka 60 minutter og er gennemført af en konsulent fra EVA. En anden konsulent fra EVA har ligeledes deltaget i de virtuelle interview og taget detaljerede referater, så interviewene har kunnet efterbehandles og blive analyseret som del af evalueringens samlede analytiske framework i umiddelbar forlængelse af interviewenes gennemførelse.

Registerbaseret undersøgelse

Med henblik på at undersøge karakteristika af elever i samt udbytte af hhv. ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser vil der blive gennemført en registerbaseret kortlægning. Den registerbaserede kortlægning undersøger, hvordan eleverne i ASF-klasser og særligt tilrettelagte klasser kan karakteriseres mht. en række sociodemografiske forhold, hvilken faglig udvikling eleverne har oplevet i gymnasiet, målt i forskellen mellem karakterer fra grundskolen og gymnasiet, samt overgang til videregående uddannelse sammenlignet med elever i ordinære klasser

Populationer

Samlet set vil der indgå tre forskellige populationer i analyserne. Disse er illustreret i figur D.1.

FIGUR D.1

Populationer, der indgår i registeranalyser

Note: Elever i population 1 eller population 2 indgår ikke i population 3 på samme uddannelse, selvom de før eller efter ASF/STK-forløbet har gået i en almen klasse.

Registerdata

Registerundersøgelserne vil dels bygge på cpr-oplysninger indsamlet direkte fra institutioner, der udbyder hhv. ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser, dels fra en række forskellige registre, herunder uddannelsesregistre og befolkningsregistre. Nedenstående tabel beskriver indikatorer, der indgår i registeranalyserne, samt hvilke registre EVA vil trække data fra.

TABEL D.9

Oversigt over registre, anvendelse og kilder

Register	Anvendelse	Kilde	Seneste referencedato
Elevregisteret (KOTRE)	- Gennemførelse af og frafald fra gymnasiale uddannelser - Overgang til videregående uddannelse	Danmarks Statistik	31-09-2020
Befolkningsregisteret (BEF)	- Køn - Alder - Etnisk herkomst	Danmarks Statistik	01-09-2020
Grundskolekarakterregisteret (UDFK)	- Karakterer fra grundskolen - Udvikling i karakterer fra grundskolen til gymnasiet	Danmarks Statistik	31-12-2020
Karakterer for afsluttede uddannelser (UDG)	- Karaktergennemsnit fra gymnasiet - Udvikling i karakterer fra grundskolen til gymnasiet	Danmarks Statistik	30-09-2020
Uddannelses-kvalifikationsregisteret (UDKV)	- Gennemførelse af hf-enkeltfagsforløb	Danmarks Statistik	31-12-2020
Højeste fuldførte uddannelse (UDDF)	- Forældres højst fuldførte uddannelse	Danmarks Statistik	31-12-2020
Arbejdsstyrkeregisteret (RAS)	- Forældres beskæftigelse	Danmarks Statistik	31-12-2019
Nationale trivselsmålinger i gymnasiet (ETU'en)	- Faglig individuel trivsel, - Social trivsel - Læringsmiljø - Pres og bekymringer - Mobning - Samlet trivsel	STUK	2018-2020
ASF/STK-klasser	- ASF/STK-forløb	STUK	31-12-2020

Deskriptive analyser og indikatorer for udbytte

I analyserne vil der blive anvendt forskellige indikatorer for udbytte. Nedenfor beskrives operationaliseringen af de forskellige indikatorer:

- **Frafald på gymnasial uddannelse:** I populationen af elever, der har påbegyndt en gymnasial uddannelse, sammenholdes frafaldssandsynligheden blandt elever i ASF-klasser med frafaldsynligheden blandt elever i ordinære klasser.³⁰ Frafald opgøres som frafald fra uddannelsen inden for et år efter start på uddannelsen. Hvis en elev skifter uddannelse fra fx stx til hf, vil det således fremgå som et frafald, hvis skiftet sker inden for det første år, som eleven påbegyndte uddannelsen.

³⁰ Frafaldsanalyser er ikke mulige at lave for alle elever på tværs af særligt tilrettelagte klasser, idet elever på hf-enkeltfagsforløb ikke fremgår af elevregisteret, men kun i kursistregisteret (VEUV), der ikke registrerer uddannelsesforløb men kursusforløb, altså frafald/gennemførelse fra det enkelte fag/kursus på uddannelsen.

- **Overgang til videreuddannelse:** I populationen af elever, der har færdiggjort en gymnasial uddannelse, sammenholdes sandsynligheden for overgang til videre uddannelse to år efter dimission blandt elever i ASF-klasser med sandsynligheden blandt elever i særligt tilrettelagte klasser og ordinære klasser. Det er således kun elever, der har gennemført en gymnasial uddannelse senest i 2018, der kan indgå i denne analyse.
- **Faglig udvikling:** I populationen af elever, der har gennemført en gymnasial uddannelse, sammenholdes karaktergennemsnittet til studentereksamen blandt elever i ASF-klasser med elever i særligt tilrettelagte klasser og ordinære klasser. For at se på faglig udvikling vil der også blive taget højde for elevernes karaktergennemsnit i grundskolen, således at der ses på forskellen mellem karaktergennemsnittet fra folkeskolens afgangseksamen og fra den gymnasiale uddannelse. Det er kun elever, der har gennemført en ASF-klasse senest i 2020, der kan indgå i denne analyse.
- **Trivsel:** I populationen af elever, der har påbegyndt en gymnasial uddannelse, sammenholdes trivselsscoren for de forskellige trivselsindikatorer ("faglig individuel trivsel", "social trivsel", "læringsmiljø", "pres og bekymringer" og "mobning") blandt elever i ASF-klasser med elever i særligt tilrettelagte klasser og ordinære klasser. Trivselsscoren udregnes på baggrund af besvarelser fra den nationale trivselsmåling i gymnasiet, der gennemføres årligt på samtlige gymnasieuddannelser i Danmark. Trivselsscoren opgøres som et gennemsnit af elevernes besvarelser på en række spørgsmål, hvor eleverne kan svare fra 1-5. Trivselsscoren har derfor et udfaldsrum mellem 1 og 5, hvor 1 er udtryk for lav trivsel, og 5 er udtryk for høj trivsel. Alle skoler, der udbyder gymnasiale uddannelser, bliver bedt om at gennemføre spørgeskemaundersøgelsen blandt eleverne, men det er ikke alle elever, der besvarer spørgeskemaet. Da få elever i ASF-klasserne og de særligt tilrettelagte klasser har besvaret spørgeskemaundersøgelsen alle tre år i gymnasiet, er det ikke muligt at gennemføre analyser af den enkelte elevs udvikling i trivslen over årene. Der kigges i stedet på udviklingen i den gennemsnitlige trivsel fra 1. g til 3. g, for hhv. ASF-elever, elever i særligt tilrettelagte klasser og elever i almene klasser. Det er kun elever, der har gået i gymnasiet efter indførslen af de nationale trivselsmålinger i 2017, der kan indgå i denne analyse.

Effektanalysen

For at bedømme matching-kvaliteten er den standardiserede bias mellem de to grupper, der sammenlignes i analysen (treatment og kontrol), blevet undersøgt. Dette er særligt nødvendigt, når analyserne udføres ved brug af propensity score matching frem for eksakt matching på en række baggrundsvariable. Ved eksakt matching er der fuld overensstemmelse mellem treatment- og kontrolgruppen på de valgte baggrundsvariable, men en del information kan tænkes at gå tabt, da man ikke kan betinge på særligt mange variable, uden at det vil medføre, at der ikke er tilstrækkeligt antal matchede personer til stede til at udføre analyserne. Ved propensity score matching omdannes en lang række af baggrundsvariable til et enkelt tal, som angiver, hvad den enkelte persons sandsynlighed for at ende i treatmentgruppen er. Derfor er det vigtigt at sikre sig, at matching-proceduren er i stand til at skabe balance i fordelingen af de relevante baggrundsvariable på tværs af treatment- og kontrolgruppen – altså at de to grupper ligner hinanden på de udvalgte variable.

Følgende kontrolvariable er medtaget i de fem modeller:³¹

- Elevers alder

31 Den specifikke operationalisering af kontrolvariable ses i tabellen over balancetesten.

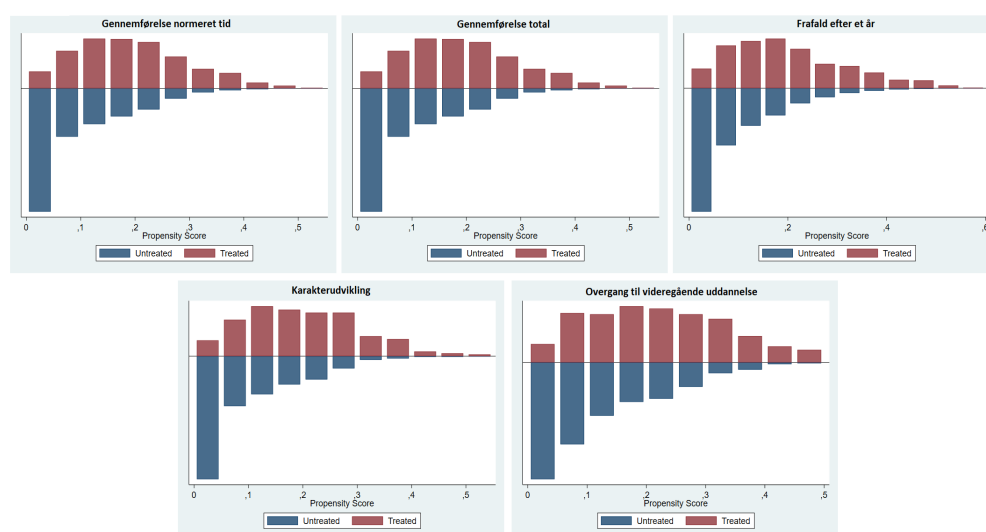
- Elevens køn
- Elevens etniske herkomst
- Elevens karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen
- Om eleven har modtaget ASF-diagnose før eller efter start på gymnasial uddannelse
- Gymnasietype
- Startår på gymnasial uddannelse
- Om eleven har modtaget SPS på baggrund af udviklingsforstyrrelse i grundskolen
- Om eleven har modtaget SPS på baggrund af udviklingsforstyrrelse i gymnasiet
- Elevens forældres uddannelsesniveau
- Elevens forældres beskæftigelsesstatus
- Om eleven har missing på en eller flere observationer på kontrolvariable.

Der er gennemført en såkaldt balancetest for fordelingen af baggrundsvariable i de to grupper (kontrol- og treatmentgruppe). Dvs. at det er testet, om de to grupper har nogenlunde samme gennemsnit på baggrundsvariablene, ved at de standardiserede bias mellem kontrol- og treatmentgruppe er sammenlignet og testet for signifikans via en t-test. Disse tests viser, at der er fin balance på baggrundsvariable mellem kontrol- og treatmentgruppe i analysen.

Se tabel D.10 nedenfor.

FIGUR D.2

Common support / overlap i propensity scores mellem treatment og kontrolgruppe i de fem matching-modeller

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister 2007-2020 (KOTRE), befolkningsregister (BEF), grundskolekarakterregister (UDFK), specialundervisningsregister (UDSP), gymnasiekarakterregister (UDG), landspatientregister (DIAG + ADM), højst fuldførte uddannelse (UDDF) og beskæftigelsesregister (RAS) samt register over specialpædagogisk støtte i grundskolen og gymnasiet og opgørelser af elever, der har gået i ASF 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Graf udarbejdet i STATA efter programmet psgraph, der køres efter psmatch2-estimering.

TABEL D.10

Balancetest for de fem modeller

Elevers alder

	Gennemførelse på normeret tid		Gennemførelse totalt		Frafald efter et år		Karakterudvikling		Overgang til DVU	
	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi
16 år eller under	<i>Reference</i>									
17 år	-0,9	0,868	-0,9	0,868	-4,3	0,354	-3,5	0,595	-4,5	0,577
18 år	2,5	0,653	2,5	0,653	3,1	0,534	-3,3	0,64	8,1	0,33
19 år eller under	2,5	0,667	2,5	0,667	4,1	0,428	7,9	0,281	0,8	0,926

Elevers køn

	Gennemførelse på normeret tid		Gennemførelse totalt		Frafald efter et år		Karakterudvikling		Overgang til DVU	
	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi
Mand	-0,3	0,954	-0,3	0,954	-1,8	0,69	-2,2	0,781	-4,6	0,534
Kvinde	<i>Reference</i>									

Elevers etniske herkomst

	Gennemførelse på normeret tid		Gennemførelse totalt		Frafald efter et år		Karakterudvikling		Overgang til DVU	
	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi
Ikke-vestlig herkomst	5,6	0,155	5,6	0,155	2,7	0,476	5,2	0,314	2	0,78
Dansk/vestlig herkomst	<i>Reference</i>									

Elevers karaktergennemsnit fra folkeskolens afgangseksamen

	Gennemførelse på normeret tid		Gennemførelse totalt		Frafald efter et år		Karakterudvikling		Overgang til DVU	
	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi
Gns under 5,0	<i>Reference</i>						×	×	<i>Reference</i>	
Gns 5-5,9	-3,5	0,507	-3,5	0,507	-3	0,522	×	×	-3	0,7
Gns 6-6,9	2,7	0,603	2,7	0,603	3,9	0,392	×	×	-0,8	0,92
Gns 7-8,9	3,8	0,468	3,8	0,468	8,7	0,042	×	×	2,9	0,71
Gns 9+	3,1	0,57	3,1	0,57	1,2	0,809	×	×	11,1	0,163

Har eleven modtaget ASF-diagnose før eller efter start på gymnasial uddannelse

	Gennemførelse på normeret tid		Gennemførelse totalt		Frafald efter et år		Karakterudvikling		Overgang til DVU	
	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi
Diagnose før uddannelse	-3,9	0,282	-3,9	0,282	-2,2	0,494	-3,2	0,472	-4,2	0,398
Diagnose efter uddannelse	Reference									

Gymnasietype

	Gennemførelse på normeret tid		Gennemførelse totalt		Frafald efter et år		Karakterudvikling		Overgang til DVU	
	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi
STX	Reference									
HF	6,1	0,262	6,1	0,262	1,4	0,767	1,9	0,784	-0,7	0,933
HHX	-0,7	0,795	-0,7	0,795	3,1	0,301	4,9	0,094	xx	xx
HTX	-0,5	0,834	-0,5	0,834	2,4	0,301	-2,9	0,342	xx	xx

Startår på gymnasial uddannelse

	Gennemførelse på normeret tid		Gennemførelse totalt		Frafald efter et år		Karakterudvikling		Overgang til DVU	
	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi
Startår 2007	Reference									
Startår 2008	4	0,405	4	0,405	-2,8	0,551	-3,4	0,606	4,3	0,569
Startår 2009	-2,1	0,675	-2,1	0,675	-3	0,494	0	1	0	1
Startår 2010	0,6	0,898	0,6	0,898	-1	0,802	-1,9	0,741	0	1
Startår 2011	-3,1	0,562	-3,1	0,562	-4	0,394	-3,1	0,648	5,6	0,475
Startår 2012	-9,9	0,073	-9,9	0,073	-0,4	0,925	-2,2	0,728	1,8	0,81
Startår 2013	5,5	0,252	5,5	0,252	1,3	0,765	6,5	0,261	-5,5	0,488
Startår 2014	0,9	0,871	0,9	0,871	3,3	0,463	-1,3	0,845	-0,8	0,921
Startår 2015	1,7	0,753	1,7	0,753	2,1	0,642	-1,9	0,768	-10,7	0,202
Startår 2016	1,6	0,764	1,6	0,764	1,3	0,769	-4,6	0,491	6	0,458
Startår 2017	0,8	0,89	0,8	0,89	-4,2	0,392	5,7	0,385	xx	xx
Startår 2018	-3	0,603	-3	0,603	0,6	0,893	6,7	0,34	xx	xx
Startår 2019	xx	xx	xx	xx	0,6	0,894	xx	xx	xx	xx

Har eleven modtaget SPS på baggrund af udviklingsforstyrrelse i grundskolen

	Gennemførelse på normeret tid		Gennemførelse totalt		Frafald efter et år		Karakter-udvikling		Overgang til DVU	
	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi
Fik SPS i grundskolen	3,1	0,572	3,1	0,572	1,2	0,796	6,8	0,25	8,7	0,22
Fik ikke SPS i grundskolen	Reference									

Har eleven modtaget SPS på baggrund af udviklingsforstyrrelse i gymnasie

	Gennemførelse på normeret tid		Gennemførelse totalt		Frafald efter et år		Karakter-udvikling		Overgang til DVU	
	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi
Fik SPS i gymnasiet	-2,8	0,639	-2,8	0,639	0,3	0,962	4,1	0,565	1,01	0,314
Fik ikke SPS i gymnasiet	Reference									

Elevers forældres uddannelsesniveau

	Gennemførelse på normeret tid		Gennemførelse totalt		Frafald efter et år		Karakter-udvikling		Overgang til DVU	
	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi
Forældre m. videregående uddannelse	-0,3	0,957	-0,3	0,957	-7,3	0,109	2,6	0,69	-1,06	0,289
Forældre u. videregående uddannelse	Reference									

Elevers forældres beskæftigelsesstatus

	Gennemførelse på normeret tid		Gennemførelse totalt		Frafald efter et år		Karakter-udvikling		Overgang til DVU	
	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi
Begge forældre i beskæftigelse	-8,5	0,107	-8,5	0,107	-8	0,084	-7,7	0,234	0	1
Forældre uden for beskæftigelse	Reference									

Missing på en eller flere observationer på kontrolvariable

	Gennemførelse på normeret tid		Gennemførelse totalt		Frafald efter et år		Karakterudvikling		Overgang til DVU	
	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi	Bias (i %)	P-værdi
Missing	-1,1	0,832	-1,1	0,832	-0,2	0,963	-3,8	0,561	-0,25	0,806
Ikke missing	Reference									

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af udtræk fra Danmarks Statistiks elevregister 2007-2020 (KOTRE), befolkningsregister (BEF), grundskolekarakterregister (UDFK), specialundervisningsregister (UDSP), gymnasiekarakterregister (UDG), landspatientregister (DIAG + ADM), højest fuldførte uddannelse (UDDF) og beskæftigelsesregister (RAS) samt register over specialpædagogisk støtte i grundskolen og gymnasiet og opgørelser af elever, der har gået i ASF 2007-2020, leveret af STUK.

Note: Balancetest kørt i STATA efter programmet ptest, der køres efter psmatch2-estimering.

Note: x = ikke medtaget som kontrol i denne model

Note: xx = ikke medtaget i denne model

På baggrund af balancetestene er en 'nearest neighbor'-model med én nabo og mulighed for tilbagelægning udvalgt. Der er endvidere valgt en model, der medtager ties, dvs. en person kan matches med flere naboer, hvis personen har flere naboer med præcis samme propensity score. Der er endvidere kun matchet inden for et common-support område – altså hvor der er overlap mellem propensity scores i kontrol- og treatmentgruppen.

I matching-analysen fokuseres der alene på effekten af at gå i en ASF-klasse for de personer, der faktisk har gået i en ASF-klasse.³² Analysen siger derfor ikke noget om, hvilken effekt det at gå i en ASF-klasse ville have haft for grupper, som ikke har gået i en ASF-klasse. Det er på baggrund af en vurdering af, at det er mest relevant at undersøge effekten af ASF-klasser for dem, der har gået i en sådan klasse, og ikke for andre grupper, hvor det risikerer at blive en mere hypotetisk analyse.

Matching-analyserne har været gennem eksternt review ved Kim Mannemar Sønderskov, professor ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet. Det eksterne review har haft fokus på at kvalitetssikre dels den statistiske estimering af modellerne og dels formidlingen af resultaterne. Kim Mannemar Sønderskov har således gennemlæst de dele af rapporten og appendikser, der omhandler effektanalysen, og kommenteret og kommet med forslag til rettelser, som efterfølgende er blevet implementeret.

Ekspertvurderinger

I relation til delanalyse 3, der omhandler mulige justeringer af ASF-klasserne og implikationerne heraf, er de konkrete erfaringer fra eksisterende ASF-klasser blevet suppleret med vurderinger fra en ekspertgruppe nedsat ifm. evalueringen.

Eksperternes rolle har været at bidrage med perspektiver på, hvilke sandsynlige implikationer justeringer af ASF-klassernes målgruppe og elevantal kan have for den eksisterende målgruppe og for en eventuelt udvidet målgruppe med andre diagnoser.

32 Såkaldt "Average treatment effects on the treated" (ATT eller ATET).

Ud fra det opdrag har evaluator i dialog med opdragsgiver nedsat en ekspertgruppe bestående af tre eksperter med indgående kendskab til diagnoser og pædagogik relateret til børn og unge med psykiske og adfærdsmæssige vanskeligheder med indsiget i ASF-diagnosen såvel som andre typer af diagnoser såsom ADHD, angst og depression.

Ekspertgruppen har bidraget med deres viden på en tre-timers workshop afholdt af EVA. Til workshoppen er de foreløbige resultater af evalueringen blevet præsenteret for eksperterne som oplæg til diskussion af fordelene og ulemperne ved mulige justeringer af ASF-klasserne. Eksperterne har desuden skullet byde ind med generel viden om, hvilke muligheder og udfordringer forskellige diagnoser kan medføre ift. at gennemføre en gymnasial uddannelse. Det kan både dreje sig om viden fra egen forskning og praksis, ligesom eksperterne ud fra deres overblik over feltet har kunnet bidrage med viden om anden relevant viden, herunder litteratur og evalueringer på området.

Der har deltaget tre EVA-konsulenter til workshoppen. De to konsulenter har været de primære facilitator af workshoppen, mens den tredje konsulent har stået for at skrive et detaljeret referat af workshoppen, der efterfølgende er blevet analyseret som del af evalueringens samlede analytiske framework.

Medlemmerne af ekspertgruppen har været:

- Louise Bøttcher, lektor i neuropsykologi ved DPU
- Kirsten Callesen, psykolog ved Psykologisk Ressourcecenter
- Dorte Hölck, konsulent i Go Between med speciale i ASF og ADHD.

Evaluering af ASF-klasser og andre særligt tilrettelagte klasser

© 2021 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7182-623-4

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T
E eva@eva.dk
H www.eva.dk